

รายงานการวิจัย
เรื่อง
อิทธิพลของโหราศาสตร์ในสังคมและการเมืองไทย
(Influences of Astrology in Thai Politics and Society)

โดย
สรชัย ศรีนิศานต์สกุล

สนับสนุนโดยทุนอุดหนุนการวิจัย
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
กุมภาพันธ์ 2563

รายงานการวิจัย
เรื่อง
อิทธิพลของโหราศาสตร์ในสังคมและการเมืองไทย
(Influences of Astrology in Thai Politics and Society)

โดย
สรชัย ศรีนิศานต์สกุล

สนับสนุนโดยทุนอุดหนุนการวิจัย
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
กุมภาพันธ์ 2563

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณโครงการทุนอุดหนุนการวิจัย คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ และขอขอบคุณคุณศักดา ศิลากร ที่เอื้อเฟื้อช่วยเหลือและให้คำแนะนำเสมอมา อีกทั้งให้ความช่วยเหลือให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วง เรียบร้อยในช่วงเวลาสุดท้าย

ผู้วิจัย
กุมภาพันธ์ 2563

บทคัดย่อ

โหราศาสตร์ดำรงอยู่คู่สังคมไทยมายาวนานโดยเฉพาะบทบาทของโหราศาสตร์กับการเมือง การปกครอง นับตั้งแต่โบราณกาล ชนชั้นปกครองของไทยต่างก็อาศัยความรู้ทางโหราศาสตร์ในการคาดคะเนเหตุการณ์ และการดำรงชีวิตประจำวัน ตั้งแต่การวางชัยภูมิที่ตั้งพระราชวังหรือการจัดวางรูปแบบกองทัพ การหาฤกษ์ยามาเพื่อกำหนดเวลาที่เหมาะสมในการทำพิธีกรรมหรือกิจกรรมทางการเมือง เช่น การขึ้นครองราชย์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในรัชกาลที่ 4 บทบาทของโหราศาสตร์ก็ค่อย ๆ ลดลงและแทนที่ด้วยความคิดแบบวิทยาศาสตร์ จนเกิดการปฏิวัติในปี พ.ศ. 2475 บทบาทของโหราศาสตร์ก็เริ่มปรับเปลี่ยนไปจากเดิมที่จำกัดในราชสำนักและชนชั้นปกครองสู่บทบาทในสาธารณะมากขึ้น

Abstract

Astrology is knowledge which has existed with Thai society for a long time, especially the role of astrology and politics. In the past times ruling classes rely on astrology for the ritual or political activities. In the reign of King Mongkut, the role of astrology was reduced by scientific thinking. After Siamese Revolution 1932, the role of astrology was changed from Court to Public

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ซ
บทที่	
1 อิทธิพลของโหราศาสตร์ในสังคมและการเมืองไทย.....	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
การทบทวนวรรณกรรม.....	6
คำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง.....	10
นิยามศัพท์ที่ใช้ในทางโหราศาสตร์.....	15
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	19
2 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัย.....	20
การศึกษาแนวประวัติศาสตร์.....	20
แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา.....	29
3 ที่มาและแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังการพยากรณ์ในวิชาโหราศาสตร์.....	34
ความเป็นมาของการศึกษาโหราศาสตร์.....	34
แนวคิดที่แฝงอยู่เบื้องหลังโหราศาสตร์: โหราศาสตร์กับดาราศาสตร์.....	41
บทบาทและสถานะของโหราศาสตร์.....	43
ความสัมพันธ์ระหว่างโหราศาสตร์กับพุทธศาสนา.....	47
เหตุผลของโหราศาสตร์และศาสนา.....	48
ความแตกต่างของโหรกับหมอดู.....	50

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4	53
บทบาทและอิทธิพลของโหราศาสตร์ที่มีต่อสังคมและการเมือง.....	53
โหราศาสตร์กับสังคมไทย: ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนาและโหราศาสตร์.....	54
โหราศาสตร์เข้าสู่ประเทศไทย.....	55
บทบาทโหราศาสตร์ในสมัยรัตนโกสินทร์.....	58
มูลเหตุแห่งคำพยากรณ์: กำเนิดดวงเมือง.....	58
ตำราพิไชยสงคราม: โหราศาสตร์การเมืองการปกครอง.....	62
บทบาทของโหราศาสตร์: หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475.....	63
โหราศาสตร์ เครื่องมือทางการเมืองแบบไทย ๆ.....	67
5	75
สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	75
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....	78
บทสรุป.....	78
บรรณานุกรม.....	80
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	83

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	วิธีการคำนวณ ความแตกต่าง และผลลัพธ์ของปฏิทินโหราศาสตร์ทั้ง 2 ระบบ..... 45

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์.....	22
2	กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	28
3	จารีกดาวศุกร์แห่งอัมมิซาตุกา.....	35
4	คัมภีร์เตตราปิโบลส.....	38
5	ภาพการพยากรณ์เหตุการณ์กาฬโรคระบาดและไฟไหม้ใหญ่ในกรุงลอนดอน.....	40
6	โหราศาสตร์กับวิธีการคำนวณตามระบบราศี.....	44
7	ดวงเมืองกรุงเทพมหานคร.....	60

บทที่ 1

อิทธิพลของโหราศาสตร์ในสังคมและการเมืองไทย

ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งนำเสนอมุมมองอิทธิพลของโหราศาสตร์ในทางการเมืองและสังคมไทย ตั้งแต่สมัยโบราณอันจะสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของโหราศาสตร์ที่ฝังรากลึกลงในสังคมไทยปัจจุบัน พร้อมนำเสนอแนวโน้มบทบาทของโหราศาสตร์ในสังคมไทย

1. ความหมาย

คำว่า “โหราศาสตร์” (ASTROLOGY) มีศัพท์มาจากภาษาสันสกฤต หมายถึง วิชาที่ว่าด้วย เวลา และคำว่า โหราศาสตร์ ตามตำราของ “วราหมิหิระ” กล่าวว่าเป็นคำที่มาจากคำประสม สองคำ คือ “อโห” และ “ราตรี” ซึ่งแปลว่า วันและคืน แต่ได้ตัดอักษรพยางค์แรกและพยางค์หลังออกเสีย (อโห + ราตรี) จึงเหลือเพียงคำว่า “โหรา” ตามตำราของวราหมิหิระ โหราศาสตร์มาจากคำว่า “อโห” แปลว่า กลางวัน และ “ราตรี” แปลว่า กลางคืน แต่ได้ตัดอักษรพยางค์แรกและพยางค์หลังออกเสีย จึงเหลือเพียงคำว่า “โหรา” ยังมีอีกคำที่ใช้แทนโหราศาสตร์ คือ โชติยศาสตร์ มาจากคำว่า โชติ แปลว่า แสงสว่าง หรือ ดวงดาว (มานพ นักการเขียน, 2549, หน้า 1)

ดังนั้น โหราศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการทำนายหรือการพยากรณ์ชะตาของมนุษย์ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของโลกโดยอาศัยการโคจรของดวงดาวเป็นหลักและมีการรวบรวมเป็นสถิติ เพื่อเป็นข้อมูลในการพยากรณ์สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน มีความเชื่อมโยงทั้งตำแหน่ง และการเคลื่อนไหวของดวงดาวในเชิงดาราศาสตร์ ซึ่งรวมทั้งพระอาทิตย์ พระจันทร์ ดาวเคราะห์ และ ดวงดาวต่าง ๆ ดวงชะตาของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับ การเคลื่อนไหวของดวงดาวในขณะตกฟาก ซึ่งโหราจารย์จะเชื่อว่า อิทธิพลของดวงดาวต่าง ๆ จะส่งผลกระทบต่อบุคลิกลักษณะของบุคคลนั้น ๆ การรับรู้ ถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกลักษณะของคนกับการเคลื่อนไหวของดวงดาวจะทำให้โหราจารย์ สามารถทำนายเส้นทางที่จะเป็นไปของบุคคลนั้นได้ ซึ่งอาจจะไม่ใช่เพียงแค่ปัจเจกบุคคล แต่อาจจะรวมทั้งกลุ่ม สังคม และประเทศชาติได้ด้วย (Nicki Tesch, 1997, p. 1)

ส่วนคำว่า “Astrology” ในภาษาอังกฤษนั้น มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก 2 คำ คือ “ASTROW” หมายถึง ดวงดาว กับ “LOGOS” หมายถึง ถ้อยคำหรือคำพูด ซึ่งแปลรวมกันว่า เป็นการพูดเกี่ยวกับดวงดาว (สุพัตรา สุภาพ, 2518, หน้า 169)

2. ความเป็นมาและความสำคัญของโหราศาสตร์

โหราศาสตร์เป็นวิชาที่เก่าแก่อีกวิชาหนึ่ง การดำรงอยู่ของโหราศาสตร์จึงเป็นเสมือน การพิสูจน์ถึงการได้รับการยอมรับและความเป็นอมตะของศาสตร์แขนงนี้ ซึ่งมนุษย์ได้ให้ความสนใจ อยู่ทุกยุคทุกสมัย ณ ที่นี้ จึงขอเริ่มจากอธิบายถึงที่มาของโหราศาสตร์ว่ามีพื้นฐานมาจาก ความพยายามเข้าใจปรากฏการณ์ธรรมชาติ และเชื่อมโยงกับวิถีการดำรงชีวิตของคนในสังคม กล่าวกันว่า โหราศาสตร์จึงนับเป็นศาสตร์ความรู้ที่เก่าแก่ที่สุดศาสตร์หนึ่งในโลก และเป็นที่มาของศาสตร์หลาย แขนงในปัจจุบัน จากการศึกษาของนักโบราณคดี ได้พบต้นกำเนิดของโหราศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2394 และ พ.ศ. 2396 ท่านเซอร์เฮนรี เลย์อาร์ด (Sir Henry Layard) กับผู้ช่วยของเขา คือ นายฮอร์มัสต์

รัชชัม (Hormuzd Rassam) ได้ค้นพบศิลาจารึก (ทำด้วยดินเหนียว) จำนวน 22,000 ชิ้น ในซากปรักหักพังของหอสมุดของกษัตริย์อัสซัวร์ บานิปาล (Ashurbanipal) ในนิเนเวห์ (Nineveh) ประเทศแอสซีเรีย (Assyria) ซึ่งสูญชาติไปแล้ว ในบรรดาศิลาจารึกเหล่านี้ (Babylonia) รวม 70 ชิ้น ซึ่งมีชื่อเรียกว่า “ความรุ่งโรจน์ของเบล” (THE ILLUMINATION OF BEL) บรรยายถึงบารมีของซาร์กอนแห่งอัคคาด (SARGON OF ACCAD) ผู้พิชิตอาณาจักรซูเมอร์ (ประมาณ 1817 ปีก่อนพุทธกาล) จากการศึกษาศิลาจารึก ท่าน เอ.เอช.เซย์ซ (A.H.SAYCE) ศาสตราจารย์ผู้ช่วยแผนกนิรุกติศาสตร์เปรียบเทียบมหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด กล่าวไว้ในหนังสือ “ศาสนาของบาบิโลเนียโบราณ” (THE RELIGION OF THE ANCIENT BABYLONIA) ว่า “บาบิโลเนีย คือ ถิ่นกำเนิดที่แท้จริงของการตรววจการณ์ทางดาราศาสตร์” ในทำนองเดียวกันกับท่านมอร์ริส จาสโตรว์ (Morris Jastrow) ศาสตราจารย์แผนกภาษาเซไมท์แห่งมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนียได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ศาสนาของบาบิโลเนียและแอสซีเรีย” (THE RELIGION OF BABYLONIA AND ASSYRIA) ว่า “ระบบจักรราศีที่ทั้งปวงเกิดมาจากโรงเรียนดาราศาสตร์บาบิโลเนีย” (ประยูร พลอารีย์, ม.ป.ป., หน้า 18)

หลังจากนั้น วิชาโหราศาสตร์ได้แยกเส้นทางออกเป็น 2 ทางจากบาบิโลเนียเข้าสู่อียิปต์และกรีก (ขณะที่จีนมีพัฒนาการที่เป็นอิสระ) อียิปต์เป็นจุดกำเนิดของเครื่องหมายจักรราศีสากลและแพร่เข้าสู่ฝรั่งเศสในสมัยจักรพรรดินโปเลียน ขณะที่ความรู้จากกรีกแพร่เข้าสู่ยุโรป โดยเฉพาะเยอรมนีที่พัฒนาเป็นระบบโหราศาสตร์ที่เรียกว่า “ยูเรเนียน” (Uranian Astrology) อันอาจตั้งเป็นข้อสังเกตได้ว่าเหตุใดประเทศมหาอำนาจในยุโรปทั้งจักรวรรดิฝรั่งเศส สมัยจักรพรรดินโปเลียน และเยอรมนีที่มีองค์ความรู้วิทยาศาสตร์และพัฒนาการทางวิทยาการ จึงมีการศึกษาพัฒนาและสร้างระบบโหราศาสตร์อย่างต่อเนื่อง

อีกเส้นทางหนึ่งที่สำคัญ คือ โหราศาสตร์อินเดีย คำว่า “โหราศาสตร์” (Horasastra) มาจากอินเดีย คำว่า โหรา (Hora) เป็นภาษากรีก แปลว่า ชั่วโมง หรือ ชั่วโมง โหราศาสตร์อินเดียจึงนำเอาความรู้จากสายกรีกมาพัฒนาต่อเนืองยาวนาน โหราศาสตร์อินเดียถือได้ว่าเป็นรากเหง้าของโหราศาสตร์ไทยปัจจุบัน โดยได้รับการถ่ายทอดจากมอญมาอีกชั้นหนึ่ง แต่โหราศาสตร์ไทยมีการพัฒนาให้ก้าวหน้าไปกว่าโหราศาสตร์อินเดีย

ข้อสังเกตอีกประการ คือ นักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียง มักจะเป็นนักโหราศาสตร์หรือศึกษาด้านโหราศาสตร์ควบคู่กันไปด้วย เช่น เซอร์ไอแซค นิวตัน (Sir Isaac Newton) ผู้เสนอทฤษฎีแรงโน้มถ่วงโลกและนักดาราศาสตร์ โจฮันเนส เคปเลอร์ (Johannes Kepler) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ที่ทรงคำนวณทางดาราศาสตร์จนค้นพบปรากฏการณ์สุริยุปราคาที่ทำงากก็ทรงเป็นนักโหราศาสตร์เช่นกัน

3. โหราศาสตร์กับสังคมไทย

เมื่อพูดถึงโหราศาสตร์ในสังคมไทย คนทั่วไปมักนึกถึง “หมอดู” และภาพที่ไม่ดี ดังคำที่พูดติดปากที่ว่า “หมอดูคู่หมอลดา” ด้วยภาพพจน์ที่หมอดูหากินตามฟุตบอล ห้างร้าน และห้องแถว คอยกวักมือเรียกคนให้มา “ดูหมอล” ที่ใช้วิชาความรู้เพื่อทำมาหากิน อีกทั้งยังมีเรื่องเกี่ยวกับการโกหก หลอกลวงเกี่ยวกับคำดูหมอล หรือ “คำบูชาครู” และบางครั้งก็เสนอแนะให้มีการสะเดาะเคราะห์ ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นไม่นับว่าเกี่ยวกับโหราศาสตร์

ในความเป็นจริงของสังคมไทยนั้น โหราศาสตร์เป็นศาสตร์ชั้นสูงที่แต่เดิมผูกขาดโดยชนชั้นสูง มีผู้รู้จักดีที่เหมือนผูกขาดโดยชนชั้นสูงในสังคม ผู้คนในสังคมไทยมีความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์กันมาอย่างยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นการถือฤกษ์ถือยาม ในเรื่องพระราชพิธี ฤกษ์ยามเฉลิมฉลอง การทำภารกิจใหญ่โตสำคัญ เช่น การยกทัพจับศึก ในยุคสมัยปัจจุบันก็เช่น การวางศิลาฤกษ์ เปิดกิจการ ถือว่าต้องมีฤกษ์ยามยามดี เป็นมงคล หรือการพยากรณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ของอนาคตว่าจะเป็นอย่างไร ลางดีหรือลางร้าย โชคหรือเคราะห์กรรม ทำอย่างไรจึงจะมีโชคหรือทำอย่างไรจึงจะพ้นเคราะห์กรรม ฯลฯ เป็นต้น เป็นเรื่องที่คนทั่วไปอยากจะเข้าใจ เพราะเป็นของสูง คนทั่วไปอยากจะเข้าใจ ดังจะเห็นได้จากในสมัยโบราณ เคยมีหน่วยงาน ที่เรียกว่า กรมโหราหลวง ซึ่งพระยาโหราธิบดีเป็นอธิบดีกรม และได้ถูกยกเลิกไปหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี พ.ศ. 2475

โดยมีผู้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้หลายท่านทั้งที่เป็นนักโหราศาสตร์และนักวิชาการ เช่น ยอดธง ทับทิวไม้ กล่าวไว้ว่า

“...สังคมไทยได้ใช้วิชาโหราศาสตร์มาเป็นหลักในการวางพื้นฐานสำหรับการดำเนินยุทธศาสตร์ยุทธวิธีทั้งด้านการเมืองและการสงครามมาตลอดเวลานานที่ประเทศไทยถูกสร้างขึ้น มา โหราศาสตร์ไทยจึงมีอิทธิพลทุกประการในการดำเนินชีวิตของคนไทย ตั้งแต่ระดับสูงสุดและต่ำสุด ตั้งแต่ใช้สำหรับการรบทัพจับศึก สร้างบ้านสร้างเมืองลงมาจนกระทั่งถึงกำหนดเวลาตัดผมตัดเล็บสำหรับคนทั่วไป...

...อย่างน้อยที่สุด ที่คนไทยคุ้นหูกันมากก็คือ “ฤกษ์-ยาม” ซึ่งคนไทยส่วนมากจะต้องให้ความสนใจหรือกระทำตามกฎเกณฑ์ของวิชาโหราศาสตร์ เพราะมีความเชื่อว่ากฎเกณฑ์เหล่านั้นจะก่อให้เกิดผลดีและเป็นมงคลแก่ผู้กระทำ การนั้น ๆ จึงอาจจะกล่าวได้ว่า โหราศาสตร์กับสังคมไทยกับคนไทยนั้น ไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้...

...ความไม่แน่ใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ไม่มีความรู้สึกว่ามี ความมั่นคงในชีวิตและความเป็นอยู่ หรือการกระทำดำเนินชีวิตใด ๆ ก็ตามที่ไม่ประสบความสำเร็จ ทำให้คนไทยทุกคนคิดว่ามีทางที่จะช่วยกำลังใจและความรู้สึกนึกคิดหรือความเชื่อมั่นในตนเองได้ โดยอาศัยวิชาโหราศาสตร์หรือ “การดูหมอล” เป็นทางออกและเป็นความหวังอย่างหนึ่ง อย่างน้อยก็ในแง่ของจิตวิทยา...” (ยอดธง ทับทิวไม้, 2534, หน้า 58 - 59)

มานพ นักการเขียน นักวิชาการเขียนไว้ในบทนำเอกสารประกอบการสอนของ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย เรื่อง พระพุทธศาสนากับความเชื่อ เรื่องโหราศาสตร์ ว่า

“โหราศาสตร์กับสังคมไทยนั้น แยกจากกันไม่ออก ในสมัยโบราณ การดำเนินชีวิตของบุคคลหรือเหตุการณ์บ้านเมือง โหราศาสตร์จะนำมาใช้อย่าง เข้มงวดกวดขัน โดยแสดงออกในรูปของพิธีกรรม ความเชื่อ และวัฒนธรรม ประเพณี ตั้งแต่การเกิด การมีคู่ครอง การทำบุญอายุ การตาย การทำศึกสงคราม การวางศิลาฤกษ์ฝังเสาหลักเมือง...

แต่ในปัจจุบัน มนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สุดที่จะพรรณนาได้ โหราศาสตร์อาจจะไม่จำเป็นเสียแล้วก็ได้ แต่เป็นเรื่องที่ผิด คาคด ยิ่งโลกเจริญมากขึ้นเท่าใด วิถีชีวิตของมนุษย์ยิ่งสลับซับซ้อนมากขึ้นทวีคูณ มีปัญหา ความเครียดตาโหมโหมกระหน่ำเข้ามานับไม่ถ้วน ถึงอย่างไรเสียก็จำต้อง พึ่งโหราศาสตร์ จากงานวิจัยของ พิไลรัตน์ รุจิฉนิชย์กุล พบว่า ผู้ที่ใช้บริการตรวจ ดวงชะตาราศีจากโหราจารย์หรือหมอดูเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ฐานะทาง เศรษฐกิจระดับปานกลาง การศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด เรื่องที่นิยมถามกัน มากมี 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่องความรักรวมถึงปัญหาครอบครัว เรื่องการงาน เรื่อง การศึกษา และเรื่องการเงินป่วย” (มานพ นักการเขียน, 2554)

จากบทนางานวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์ทรรศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อ โหราศาสตร์ในยุคปัจจุบันของบัณฑิตวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่อง โหราศาสตร์กับสังคมไทยไว้ว่า

“การที่หนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสารมีคอลัมน์เกี่ยวกับโหราศาสตร์และ ข่าวการทำนายดวงเมืองหรือดวงบุคคลสำคัญได้รับความสนใจ มีการพูดถึงกัน อย่างกว้างขวาง พอจะสะท้อนให้เห็นว่า การทำนายทายทักเป็นส่วนหนึ่งของ สังคมไทย กิจกรรมที่สำคัญต่อชีวิตของคนไทยล้วนเกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์ เช่น การหาฤกษ์แต่งงาน การกำหนดวันเปิดกิจการใหม่ หรือการตัดสินใจปัญหาสำคัญ เป็นต้น บุคคลหลากหลายอาชีพทุกระดับชั้น ทุกเพศทุกวัย จากชาวบ้านหาเช้ากิน ค่ำ ชนชั้นกลาง จนถึงผู้นำระดับประเทศ จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า โหราศาสตร์มี อิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยปัจจุบัน โดยจะรู้สึกตัวหรือไม่ก็ตาม จะเชื่อหรือไม่ก็ตาม แม้เราจะไม่เชื่อ คนรอบข้างเราก็อาจจะเชื่อ หรืออาจกล่าวได้ ว่า การทำนายทายทักเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดพลวัตในสังคมไทย ” (จักรเทพ ราพิงกิจ, 2551, หน้า 1 - 2)

สังคมไทยมีความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์และพระพุทธรูปศาสนาผสมกลมกลืนกันมาช้านาน แม้ว่าในเบื้องต้นการศึกษาโหราศาสตร์และผู้มีความรู้ทางโหราศาสตร์จะอยู่ในแวดวงเจ้านายชั้นสูง ตลอดจนบรรดาข้าราชการบริพารหรือพระสงฆ์องค์เจ้าที่อยู่ใกล้ชิดราชสำนัก แต่ต่อมาก็ได้แพร่หลายไปสู่สามัญชนชาวบ้านทั่วไปโดยผ่านทางพระสงฆ์องค์เจ้าและลูกหลานทายาทโหราเก่า ซึ่งที่พอจะเอ่ยถึงได้ ในยุคหลังใกล้เคียงกับยุคปัจจุบันนี้ก็อย่างเช่น อาจารย์เทพย์ สาริกบุตร เป็นต้น ในสมัยนี้การศึกษาวิชาโหราศาสตร์เป็นไปอย่างแพร่หลายและกว้างขวาง ประกอบกับความรู้ทางวิชาการที่มีมากขึ้น ทำให้การศึกษาและการพยากรณ์เป็นไปอย่างมีหลักการและมีความถูกต้องมากขึ้น จึงเป็นที่สนใจของคนทั่วไป

สรุปได้ว่า โหราศาสตร์กับสังคมไทยหรือกับคนไทยนั้นเสมือนเป็นของคู่กันไม่สามารถแยกจากกันได้ ไม่ว่าแต่ไหนแต่ไรมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากความเชื่อทางด้านจิตวิทยาแล้วโหราศาสตร์ยังกลายเป็นทั้งประเพณีและวัฒนธรรมที่ฝังรากลึกในจิตใจของคนไทยเรา เช่น การถือฤกษ์ยามในประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีบวช การเปิดอาคารร้านค้าสถานที่ต่าง ๆ หรือ วัฒนธรรมการวางศิลาฤกษ์ก่อสร้างสถานที่สำคัญ เป็นต้น พิธีการเหล่านี้ต้องหาฤกษ์ยามหรือเกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์ทั้งสิ้น

4. แนวคิดโหราศาสตร์ไทย

เป็นที่ทราบกันดีว่า โหราศาสตร์ได้รับอิทธิพลมาจากโหราศาสตร์อินเดียหรือที่เรียกกันว่า โชติยศาสตร์ ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งในบรรดา 18 ศาสตร์ ที่พระพุทธเจ้าเคยเรียนเมื่อครั้งเป็นพระราชกุมาร แต่อย่างไรก็ตามโหราศาสตร์ไทยก็ยังไม่เหมือนของอินเดียโดยทีเดียว เพราะไทยไม่ได้รับโดยตรงจากอินเดีย แต่ได้รับสืบทอดต่อจากพม่าและมอญ ผู้ที่เรียนวิชานี้ก็คือ ผู้ที่อยู่ในวังและพระสงฆ์ จากหลักฐานที่พอเป็นตัวอย่าง คือ ศิลจารึก วัดป่ามะม่วง ด้านที่สองมีคำกล่าวสรรเสริญพระปัญญาของพระยาสิทธิไทยว่า “เรียนพระวินัย พระอภิธรรม โดยโลกาจารย์มีพรหมณ์แลดาดบส” เป็นต้น สมเด็จพระปิตรทรงพระราชบัญญัติคัมภีร์ เพทศาสตร์าคม ธรรมเนียม มีโชคศาสตร์ (ตำราโหร) เป็นต้น

โหราศาสตร์ไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะตน โดยนำความเชื่อในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ภาคคำนวณ เป็นเรื่องของการคำนวณตัวเลข การนับตัวเลข และกฎเกณฑ์ในเรื่องของการหาตำแหน่งของดวงดาวต่าง ๆ เช่น กฎเกณฑ์ในการผูกดวง โดยใช้คัมภีร์หรือตำรา เป็นหลักในการพยากรณ์ เช่น คัมภีร์สุรยาตร์ เป็นคัมภีร์สำหรับคำนวณหาจุดเถลิงศก วัน ยาม ราศี เป็นต้น

2. ภาคพยากรณ์ เป็นเรื่องของการเชื่อมโยงกฎเกณฑ์ในการตีความและเชื่อมโยงความหมายออกเป็นลักษณะของคำทำนาย อาจแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) การพยากรณ์ในด้านอดีต 2) การพยากรณ์ปัจจุบัน และ 3) การพยากรณ์ในด้านอนาคต

3. ภาคพิธี เป็นการนำหลักของไสยศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย หรือเรียกว่า พิธีสะเดาะเคราะห์โดยนำพิธีกรรมทั้งของพราหมณ์กับพุทธศาสนามาประสมกันเพื่อให้เกิดศรัทธากับผู้มารับบริการ อนึ่งสำหรับพระสงฆ์นั้นใช้ดูฤกษ์ดี ไม่ดี เพื่อนำไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลและบทบาทของโหราศาสตร์ที่ดำรงอยู่ในสังคมและการเมืองไทย ตั้งแต่โบราณจนปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาแนวโน้มทิศทางและผลกระทบของโหราศาสตร์ที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้มีขอบเขตอยู่ที่การศึกษาอิทธิพลและบทบาทของโหราศาสตร์ทางการเมืองในบริบทของสังคมไทยผ่านการศึกษาอิทธิพลของโหราศาสตร์นับตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน ด้วยการศึกษาวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ในด้านการสำรวจเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้กระบวนการศึกษาสืบค้นข้อมูลแบบประวัติศาสตร์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. งานวิจัยเชิงสำรวจช่วยสร้างความเข้าใจความแตกต่างหลากหลายของวิชาโหราศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างโหราศาสตร์กับสังคมไทย
2. ผลของงานวิจัยจะช่วยให้รู้ถึงอิทธิพลของโหราศาสตร์ที่แทรกซึม และอยู่เบื้องหลังการตัดสินใจสำคัญทางการเมืองและเหตุการณ์สำคัญในบ้านเมือง
3. งานวิจัยนี้จะมีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจบริบททางสังคมและการเมือง ตลอดจนการสร้างความเข้าใจและการยอมรับต่อบทบาทของโหราศาสตร์ในสังคมไทยมากยิ่งขึ้น

การทบทวนวรรณกรรม

โหราศาสตร์ (Astrology) “เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการทำนายอนาคต ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของโลก หรือโชคชะตาของมนุษย์ โดยอาศัยตำแหน่งของดวงดาวในเวลาที่เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน บ้างก็อ้างว่าใช้บันทึกทางสถิติสร้างเป็นหลักเกณฑ์ และแนวโน้มเพื่ออธิบายโอกาสการเกิดเหตุการณ์ในอนาคต” (วิกิพีเดีย, 2553)

โหราศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งของการพยากรณ์และเป็นการใช้ตำแหน่งของดวงดาวจึงมีความเกี่ยวข้องกับวิชาดาราศาสตร์ จากการประชุมสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “โหราศาสตร์กับการพัฒนาประเทศ” ซึ่งจัดโดยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร ในวันที่ 3 - 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537 ได้มีการอธิบายความหมายโหราศาสตร์ไทยไว้หลายความหมาย เช่น ศาสตราจารย์ มอเนียร์ วิลเลียมส์ ได้ให้ความหมายของคำว่า “โหรา” คือ “ส่วนที่ 24 แห่งโหราตร์” ซึ่งเป็นภาษาสันสกฤตตรงกับคำภาษามคธว่า “อโหรรัตต” แปลว่าวันกับคืน ดังนั้น คำว่า “โหรา” จึงมีความหมายตรงกับคำว่า “ชั่วโมง” (สถาบันวิจัยและพัฒนา, 2537, หน้า 1)

ความหมายของโหราศาสตร์ (Astrology) แบ่งออกเป็น 2 คำ คือ Astro แปลว่า ดวงดาว กับ Logos หมายถึง ถ้อยคำหรือคำพูด ซึ่งเมื่อนำมารวมกันจึงหมายความว่า เป็นการพูดคุยเกี่ยวกับดวงดาว ประกอบกับได้มีผู้รู้หลายท่านให้ความหมายคล้าย ๆ กันว่าเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยพยากรณ์โชคชะตาของชีวิตมนุษย์ โดยอาศัยตำแหน่งของดวงดาว และสิ่งอื่น ๆ ในท้องฟ้าเป็นเครื่องบ่งชี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 โหราศาสตร์ หมายถึง วิชาว่าด้วยการพยากรณ์โดยอาศัยการโคจรของดวงดาวเป็นหลัก สิงโต สุริยาอารักษ์ (2512, หน้า 1) กล่าวว่าหลักโหราศาสตร์ไทยเป็นวิชาพยากรณ์ที่มาจากอำนาจของดวงดาวนพเคราะห์ต่าง ๆ ที่โคจรอยู่รอบจักรราศีและพลังงานที่มีต่อพฤติกรรมของมนุษย์โดยมีโลกเป็นจุดศูนย์กลาง

ส่วนประเทศไทยปรากฏเห็นได้จากผลงานของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 “พระบิดาแห่งวิทยาศาสตร์ไทย” ที่ได้ทรงคำนวณสุริยุปราคาเต็มดวง ที่ตำบลห้วยกอ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งพระองค์ท่านได้ทรงคำนวณ และประกาศไว้ล่วงหน้าเป็นระยะเวลา 2 ปี ซึ่งผลที่ประกาศออกมานั้นเป็นไปตามที่พระองค์ท่านทรงประกาศไว้ทุกประการว่า ในวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2411 จะเกิดสุริยุปราคาเต็มดวงที่มองเห็นได้ในประเทศไทย ที่เป็นผลงานอันยิ่งใหญ่ที่เกี่ยวกับด้านดาราศาสตร์

อีกทั้งในการศึกษาเรื่องบทบาทของโหราศาสตร์ในการเมืองไทยนั้น ปฏิเสธไม่ได้ว่าโหราศาสตร์เกี่ยวข้องและมีบทบาทในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ดังปรากฏในวรรณคดีไทยมาแต่โบราณ ทั้งเรื่องโซคราง ฤกษ์ยาม คติความเชื่อต่าง ๆ ดังปรากฏในผลงานชิ้นสำคัญ แวดวงโหราศาสตร์ไทย นั่นคือ

คัมภีร์โหราศาสตร์ไทยมาตรฐาน ฉบับสมบูรณ์ ของหลวงวิศาลดรุณกร (อ้น สาริกบุตร) เนื้อหาได้รวบรวมทฤษฎีจากคัมภีร์โหราศาสตร์ของหลวงวิศาลดรุณกร ไว้อย่างละเอียดครบถ้วนสมบูรณ์ ใช้หลักการทำนายดวงพยากรณ์ รวมทั้งการทำดวงพิชัยสงคราม อินทาสบาฬจันทร์ ตำราสุริยาตร์ และมานัตต์ ส่วนเรื่องมหาทักษาพยากรณ์ก็มีความละเอียดครบถ้วน นอกจากนี้ยังได้รวบรวมวิธีบูชาดาวนพเคราะห์ เพื่อสะเดาะเคราะห์แบบที่ทำกันมาแต่ครั้งโบราณกาล

ตำราเลขตรียางค์เกษตร คัมภีร์สารัมภ์ที่เป็นหลักวิชาคำนวณการเกิดสุริยคราสและจันทรคราส ในแบบที่ชาวไทยใช้มาแต่ครั้งโบราณ รวมทั้งการทำสมมุติพระเคราะห์แต่ละดวงอย่างละเอียด จึงนับว่าเป็นเสมือนคัมภีร์ทางโหราศาสตร์ที่ใช้เป็นหลักอ้างอิงเกี่ยวกับโหราศาสตร์ไทยได้อย่างครอบคลุมทุกแง่มุม อีกทั้งยังทำให้สามารถสืบค้นไปถึงต้นตอ

หนังสืออีกเล่มที่สำคัญและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในแวดวงโหราศาสตร์ไทย คือ โหราศาสตร์ในวรรณคดี (ฉบับสมบูรณ์) ที่เขียนขึ้นโดย เทพย์ สาริกบุตร พิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2524 และรวมเล่มพิมพ์ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2558 ในงานเขียนเล่มนี้ ผู้เขียนได้บรรจุสอดแทรกบทความรู้ทางด้านโหราศาสตร์ขั้นสูงในแทบทุกเรื่องร่วมกับบทประพันธ์ที่ปรากฏในวรรณคดี เช่น บทพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ เสภาขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี เป็นต้น ผู้เขียนได้กล่าวไว้ว่า โดยเฉพาะในเรื่องรามเกียรติ์นั้น เกือบทุกเล่มสมุดไทยมีข้อความโหราศาสตร์สอดแทรกอยู่โดยตลอด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า องค์พระราชนิพนธ์นั้น นอกจากพระองค์ท่านจะเป็นผู้ที่เลิศในรัฐประศาสนโยบายและยุทธศาสตร์แล้วพระองค์ท่านยังทรงเชี่ยวชาญในวรรณคดีและวิชาโหราศาสตร์อีกด้วย ซึ่งผู้เขียนเชื่อว่าคงจะทรงมีพระราชประสงค์เพื่อที่จะได้ใช้เป็นหลักศึกษาของชนรุ่นหลังสืบต่อไป

ความสำคัญของหนังสือเล่มนี้นอกจากจะแสดงให้เห็นการสอดแทรกเนื้อหาความรู้ทางด้านโหราศาสตร์ที่ปรากฏในวรรณคดีไทยดังกล่าวมาแล้วนั้น สิ่งที่คุณเขียนบรรจกรวบรวมไว้ในหนังสือเล่มนี้ล้วนเป็นองค์ความรู้ทางด้านโหราศาสตร์ที่เป็นเสมือนมรดกตกทอดจากบรรพชนที่นับวันจะสูญหายหรือถูกลบเลือนลงไป อีกทั้งเนื้อหาในงานชิ้นนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของความรู้และความเชื่อทางโหราศาสตร์ที่ปรากฏในสังคมนับตั้งแต่โบราณ ในอีกมุมมองหนึ่งจากการศึกษางานชิ้นนี้จะพบว่า หลักในการพยากรณ์ทางโหราศาสตร์ รวมทั้งบทประพันธ์ที่ปรากฏเกี่ยวกับเคล็ดลางความเชื่อในวรรณคดีชิ้นต่าง ๆ ล้วนมุ่งไปที่ผู้ปกครองหรือเรื่องราวเกี่ยวกับบ้านเมือง

งานเขียนถัดมาที่นับเป็นผลงานเชิงวิพากษ์ความรู้ทางโหราศาสตร์ไทย คือ “โหราศาสตร์ไทย วิทยาการแห่งความอัปยศ” เขียนโดย ชิเซโร (ยอดธง ทับทิวไม้) พิมพ์ครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2534 งานเขียนชิ้นนี้เริ่มจากการพิจารณาบทบาทของวิชาโหราศาสตร์ว่าเป็นวิทยาการที่มีความสำคัญต่อคนไทยและสังคมไทย แต่วิทยาการทางโหราศาสตร์มีสถานะที่ไม่แน่นอนในสังคมไทย หนังสือเล่มนี้เป็นกรรพรวรรณบทความเกี่ยวกับการศึกษาและหลักการในวิชาโหราศาสตร์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งการอภิปรายถึงพัฒนาการทางความรู้ด้านโหราศาสตร์ ข้อบกพร่องและข้อผิดพลาดที่สำคัญ คือ การสั่นไหวในความรู้ด้านโหราศาสตร์ที่เปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม

สืบเนื่องจากโหราศาสตร์ไทย วิทยาการแห่งความอัปยศ ทำให้เข้าใจได้ว่าความลุ่มลึกของวิชาโหราศาสตร์ไทยนั้นยังมีอยู่ แต่มีน้อยคนนักที่จะสามารถเข้าถึงและสืบทอดความรู้เหล่านั้น อีกทั้งยังนำไปสู่ผลงานอีกชิ้นของ ยอดธง ทับทิวไม้ ที่ใช้ชื่อว่า “โหราศาสตร์ เศรษฐกิจและการเมือง” หนังสือเล่มนี้อธิบายความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในโลกปัจจุบัน ผ่านการอธิบายปรากฏการณ์ของดวงดาว และหนังสือเล่มนี้พยายามให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลทางโหราศาสตร์ที่น่าเชื่อถือจากการเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้จากนักโหราศาสตร์ที่มีชื่อเสียงและสถิติในการคาดการณ์ที่น่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตามผู้เขียนมองว่า โหราศาสตร์ เศรษฐกิจและการเมือง เล่มนี้เป็นงานเขียนเชิงวิชาการที่บุกเบิกความรู้โหราศาสตร์ด้านเศรษฐกิจและการเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างโหราศาสตร์และดาราศาสตร์

โหราศาสตร์ มีความเกี่ยวพันแนบแน่นกับดวงดาวทั้งหลาย ดังนั้น สิ่งแรกที่จำเป็นต้องเรียนรู้ ก็คือ เรื่องของดวงดาว ตามปกติ เมื่อเราอยากรู้จักใครสักคนให้ออก จะต้องเฝ้าสังเกต บุคคลนั้นจนกว่าจะรู้นิสัยใจคอ ต้องจับตามองพฤติกรรม คำพูด ฯลฯ ในทำนองเดียวกัน การอ่านดวงก็เหมือนการอ่านคน แต่แทนที่จะอ่านจากตัวบุคคลนั้น ๆ เราต้องเปลี่ยนมาอ่านจากดวงดาวทั้งหลายที่ปรากฏในช่วงที่คนผู้นั้นเกิดแทน

มีดวงดาวมากมาย ในระบบดาราศาสตร์ แต่โหราศาสตร์ไทยจะใช้ดาวเพียง 10 ดวงเท่านั้น ได้แก่ ดาวอาทิตย์ ดาวจันทร์ ดาวอังคาร ดาวพุธ ดาวพฤหัสบดี ดาวศุกร์ ดาวเสาร์ ดาวราหู ดาวเกตุ และ ดาวมฤตยู ผู้ที่มีความรู้ด้านโหราศาสตร์ ตะวันตกอยู่บ้าง (ที่เรียกว่าระบบยูเรเนียน) อาจคิดว่า ระบบยูเรเนียนใช้ดวงดาวมากกว่านี้เยอะ (เช่น เนปจูน พลูโต โคโรโนส ฮาเดส ฯลฯ) น่าจะช่วยให้อ่านดวงได้ละเอียดกว่า การใช้ดาวเพียง 10 ดวง ในประเด็นนี้ คงต้องแล้วแต่ความถนัดชัดเจนของแต่ละคน เพราะไม่ว่าจะใช้ดาวกี่ดวงก็ตาม หากอ่านหรือตีความดาวผิด ก็ขาดความแม่นยำในการทำนายได้เท่า ๆ กัน ดาว 10 ดวงที่ใช้ในโหราศาสตร์ไทย จะใช้ตัวเลขเป็นสัญลักษณ์แทนดังนี้ 1 แทน ดาวอาทิตย์ / 2 แทน ดาวจันทร์ / 3 แทน ดาวอังคาร / 4 แทน ดาวพุธ / 5 แทน

ดาวพฤหัสบดี / 6 แทน ดาวศุกร์ / 7 แทน ดาวเสาร์ / 8 แทน ดาวราหู / 9 แทน ดาวเกตุ / 0 แทน ดาวมฤตยู จริง ๆ แล้วราหู และ เกตุ มีโชดาว แต่เป็นจุดคราส (จุดดับ เช่นเดียวกับ จันทรคราส หรือ สุริยคราส) แม้ไม่ใช่ดาวแต่ก็มีอิทธิพลต่อบุคคลไม่แพ้ดาวและสามารถดลบันดาลให้เกิดเรื่องต่าง ๆ ทั้งดีและร้ายในชีวิตคนเราได้เช่นเดียวกับดาว

เมื่อบุคคลถือกำเนิดขึ้นในวันหนึ่ง - เดือนหนึ่ง - ปีหนึ่ง - เวลาหนึ่ง ดวงดาวต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้น ณ วันนั้น - เดือนนั้น - ปีนั้น - เวลานั้น คือ สิ่งที่จะบอกได้ว่า ชีวิตเราในภายหน้า จะมีความโน้มเอียงหรือเป็นไปในทิศทางใด โหราสามารถถ่ายทอดการปรากฏอยู่ของดวงดาวในช่วงเวลาใด เวลาหนึ่งได้ โดยใช้ปฏิทินโหราศาสตร์ ผู้ที่เคยดูดวงแบบที่ต้องผูกดวงคงคุ้นตากับกระดาษทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีรูปวงกลมซึ่งภายในมีเส้นตรงขีด แบ่งออกให้เป็น 12 ช่องเล็ก ๆ ในช่องแต่ละช่อง หรือบางช่องจะมีเลขตั้งแต่ 1 - 0 บรรจุอยู่ แผ่นนี้เองที่จำลองตำแหน่งของดวงดาว ในวันที่บุคคลนั้นถือกำเนิดขึ้นมา และเรามักเรียกกันตามสะดวกปากว่า “ดวง” หรือ “แผ่นดวง” ผู้ศึกษาโหราศาสตร์ จะต้องใช้แผ่นดวงนี้ เป็นหลักในการอ่านชีวิตของบุคคลใดก็ตาม โดยไม่จำเป็นต้องดูว่า คนที่มาให้คุณทำนายดวงให้ นั้น แต่งตัวอย่างไร พูดจาวางไร ดูมีการศึกษาหรือไม่ ดูรวยหรือจน เพราะหากคุณแปลผลทำเช่นนี้ โอกาสที่คุณจะอ่านดวงพลาด ย่อมเกิดขึ้นได้ง่าย ๆ

ทั้งนี้เพราะชีวิตคนเรานั้นมิได้ปรากฏให้เห็นผ่านเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ สิ่งที่เห็นด้วยตา มักลวงเราไปทางอื่น แต่ดวงดาว ณ วันที่ถือกำเนิดไม่ใช่มายา ดวงดาวจะบอกความเป็นจริง เช่น บอกว่า คนผู้นี้ปากจัด เป็นคนใจร้อน เป็นคนมีเมตตา กรุณา หรือ เป็นคนที่เต็มไปด้วยเล่ห์เหลี่ยม แต่คุณจะรู้สิ่งที่ดวงดาวบอก ก็ต่อเมื่อคุณมีความรู้ ทางโหราศาสตร์อย่างแน่นหนาแล้ว พร้อมกันได้พัฒนาทักษะและความชำนาญมาจนถึงระดับที่เชื่อมั่นในการตีความของตนได้อย่างไม่มีอคติ

ความสัมพันธ์ระหว่างโหราศาสตร์กับคณิตศาสตร์

โหราศาสตร์มักถูกมองว่าเป็นชุดความเชื่อ แต่แท้จริงแล้วโหราศาสตร์มีต้นกำเนิดมาจากพื้นฐานความเข้าใจธรรมชาติของสรรพสิ่งอย่างเป็นจริง และถูกใช้เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ หลายครั้งเกิดความเข้าใจผิดระหว่างโหราศาสตร์กับดาราศาสตร์ ด้วยเหตุที่ดาราศาสตร์มุ่งศึกษาดวงดาวและจักรวาลโดยใช้หลักการเช่นเดียวกับทางวิทยาศาสตร์

โหราศาสตร์จึงอาจถือว่าเป็นต้นกำเนิดของการศึกษาทางดาราศาสตร์ แต่สิ่งที่ทำให้การศึกษาทางดาราศาสตร์แตกต่างจากโหราศาสตร์ก็คือ ดาราศาสตร์เป็นการศึกษาจักรวาลด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ ขณะที่โหราศาสตร์มุ่งศึกษาจักรวาล ดวงดาว และปรากฏการณ์บนฟากฟ้า เพื่อพยากรณ์เหตุการณ์ แต่อย่างไรก็ตามวิธีการในการพยากรณ์ก็ยังคงใช้วิธีการทางสถิติ โดยหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ในโลกกับปรากฏการณ์ในจักรวาล

คำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

คำศัพท์ที่พบในการพยากรณ์¹

1. สมมุติ (Geocentric) = เป็นการยึดโลกเป็นศูนย์กลางและมองดวงดาวต่าง ๆ จากโลก (ถ้าดูจากดวงอาทิตย์เรียก ตำแหน่งมัธยม (Heliocentric))

2. ลัคนา (Ascendant) = จุดกำเนิด

2.1 ลัคนาเกิด = ณ เวลาเกิดของแต่ละคน

2.2 ลัคนาจร (ของไทย) = ณ ปีที่ทำนาย

3. จักรราศี (Zodiac Signs) = การแบ่ง 360 องศาของดาวที่วนเวียนออกเป็น 12 ราศี (Signs) หรือ 12 ช่อง ๆ ละ 30 องศา ได้แก่

1 = ราศีเมษ (Aries)

2 = ราศีพฤษภ (Taurus)

3 = ราศีมิถุน (Gemini)

4 = ราศีกรกฎ (Cancer)

5 = ราศีสิงห์ (Leo)

6 = ราศีกันย์ (Virgo)

7 = ราศีตุลย์ (Libra)

8 = ราศีพิจิก (Scorpion)

9 = ราศีธนู (Sagittarius)

10 = ราศีมังกร (Capricorn/Dragon)

11 = ราศีกุมภ์ (Aquarius)

12 = ราศีมีน (Pisces)

และ... อันใหม่เพิ่งค้นพบ 13 = ราศีคนแบกงู (Ophiuchus)

4. นวางค์ (Navamsa) = การแบ่งแต่ละราศีออกเป็น 9 ส่วนแต่ละส่วนเรียกว่า “นวางค์” โดยมีความกว้างส่วนละ 3 องศา 20 ลิปดา ซึ่งช่วยให้มองได้ลึกถึงไส้ในดวงชะตาได้เอียดมากขึ้น (แตกต่างจากของศาสตร์จีนที่แบ่งเป็น 5 ช่อง)

5. ธาตุ (Element) ในไทยแบ่งเป็น 4 ธาตุ คือ

ราศีทวาร สถิรราศี อุกภัยราศี

- ไฟ = ราศีเมษ, สิงห์ และธนู

- น้ำ = ราศีกรกฎ, พิจิก และมีน

- ลม = ราศีตุลย์, กุมภ์ และมิถุน

- ดิน = ราศีมังกร, พฤษภ และกันย์

โดย ธาตุไฟ - น้ำ และลม - ดิน เป็นศัตรูแก่กัน

และ ธาตุไฟ - ลม และน้ำ - ดิน เป็นมิตรกัน

(แตกต่างจากของศาสตร์จีนที่มี 5 ธาตุ ไฟ ดิน น้ำ ไม้ และทอง

¹ ที่มา <http://www.pantip.com/cafe/religious/topic/Y10268605/Y10268605.html>

ส่วนของตะวันตกนั้นเพิ่ม Spirit = วิญญาณธาตุมาเป็นธาตุที่ 5)

6. เรือน (House) = คือ การเปรียบ 12 ราศีเป็นบ้าน 12 หลัง โดยมีเจ้าของบ้านหรือ “เจ้าเรือน” ในแต่ละหลัง/ราศี เป็นดาวเคราะห์แต่ละดวง และเมื่อดาวเคราะห์นั้นอยู่เรือนตนเอง เรียกว่า “เกษตร” ให้คุณกับดวงชะตา แต่ถ้าดาวเคราะห์อยู่เรือนตรงกันข้ามเรียกว่า “ปรเกษตร หรือ ประ” จะเสื่อมให้โทษกับดวงชะตา

7. อุจจ์ = ดาวเคราะห์อยู่เรือนที่ตนเองสูงส่งมีกำลังมากให้คุณกับดวงชะตา

8. นิจ = ดาวเคราะห์อยู่เรือนที่ตนเองตกต่ำหรือภพต่ำมีกำลังน้อยให้โทษกับดวงชะตา

9. ภพ แทน 12 ราศีเป็น 12 เรือง โดยนับจากราศีที่ลัคนาอยู่เป็นจุดเริ่ม ซึ่งขึ้นต่อ ๆ ไป อาจใช้ดาวเจ้าเรือนลัคนาเป็นจุดเริ่มก็ได้ ได้แก่

ภพที่ 1 ตนุ (Vita) = ตนเอง สิ่งแวดล้อม

ภพที่ 2 กฏุมมะ (Luerum) = เงินทอง รายได้

ภพที่ 3 สหัชชะ (Fratres) = ญาติพี่น้อง การเดินทางไกล การขีดเขียนติดต่อสื่อสาร

เพื่อน

ภพที่ 4 พันธุ (Genitor) = บ้าน ที่อยู่อาศัย ผู้หลักผู้ใหญ่

ภพที่ 5 ปุตตะ (Nati) = บุตร บริวาร โชค ความสุขสำราญใจ ความรัก

ภพที่ 6 อริ (Valetudo) = สุขภาพ การงาน อุปสรรค

ภพที่ 7 ปัตนิ (Nxor) = สัตว์ที่เปิดเผย คู่สมรส หุ่นส่วน

ภพที่ 8 มรณะ (Mors) = มรณกรรม การสิ้นสุด มรดก

ภพที่ 9 ศุภะ (Pietus) = ศาสนา การเดินทางไกล

ภพที่ 10 กัมมะ (Regnum) = อำนาจวาสนา เกียรติยศ ชื่อเสียง งาน การดำเนินชีวิต

ภพที่ 11 ลาภะ (Benefactague) = มิตร ผู้อุปถัมภ์ช่วยเหลือ มีโชค

ภพที่ 12 วินาสนะ (Career) = ศัตรูที่ไม่เปิดเผย คู่คาราง ซ่อนเร้นหลีกเร้น

10. มุมสัมพันธ์ (Aspects) = ดวงดาวที่มุมต่าง ๆ แก่กัน ได้แก่

- ทับ หรือ กุม = อยู่ราศีเดียวกัน ส่งผลกระทบกันโดยตรงทั้งดีหรือร้าย

- เบียด หรือ บีบ = อยู่ราศีติดกัน หรือมุม 30 องศา ถ้าราศีข้างหน้าเรียกเบียดหน้า และถ้าราศีข้างหลังเรียกเบียดหลัง มักทำลายกัน

- โยค = อยู่ห่างไป 3 ราศี (นับเริ่มจากราศีตนเอง) หรือมุม 60 องศา ถ้าราศีข้างหน้าเรียกโยคหน้า และถ้าราศีข้างหลังเรียกโยคหลัง มักส่งเสริมกัน

- จตุโกณธ์ หรือ กากบาท = อยู่ห่างกัน 4 ราศี (นับเริ่มจากราศีตนเอง) มักทำลายกัน

- ตริโกณธ์ = อยู่ห่างกัน 5 ราศี มักส่งเสริมกัน

- ปลายหอก = อยู่ห่างกัน 6 ราศี มักทำลายกัน

- เล็ง หรือ ตรงข้าม = อยู่ราศีตรงกันข้าม หรือ มุม 180 องศาแก่กัน

11. เวลาท้องถิ่น (Local Mean Time: LMT) = เป็นการคำนวณเวลาโดยดูเวลาที่ใด ๆ บนพื้นโลกคิดจากเส้นลองติจูดของตำบลหรือจังหวัดนั้น ๆ เช่น กรุงเทพฯ ตั้งอยู่บนเนลองติจูด 100 องศา 30 ลิปดา (ตะวันออกของกรีนิช) ถ้าคิดเป็นเวลาเท่ากับ 6 ชม 42 นาที ที่ห่างจากเวลาของกรีนิช

12. วิกลคติ = ดวงดาวโคจรผิดปกติ ได้แก่

- เสริด = โคจรเร็ว
- มน্থ = โคจรช้า
- พักร์ = โคจรถอยหลังย้อนราศี
- สถิต = โคจรอยู่กับที่

13. มีการแบ่งราศีกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

- นระ = ราศีที่เป็นมนุษย์ ได้แก่ ราศีมิถุน กันย์ ตุลย์ ธนู และกุมภ์
- ปศวะ = ราศีที่เป็นสัตว์สี่เท้า ได้แก่ ราศีเมษ พฤษภ และสิงห์
- อัมพูช = ราศีที่เป็นสัตว์น้ำ ได้แก่ ราศีกรกฎ มังกร และมิน
- กีฏะ = ราศีที่เป็นแมลง ได้แก่ ราศีพิจิก

14. ดาวอัพยาฤต = ดาวที่มีสภาพเป็นกลางไม่ดีหรือร้าย แต่เป็นตัวไปเพิ่มพลังให้ดาวอื่น ๆ ให้มีกำลังมากขึ้น ได้แก่ ดวงอาทิตย์ และดาวพลูโต

15. วรโคตมนวรงค์ = ดวงดาวที่ตกในนวงค์ที่ให้คุณกับดวงชะตา

16. นวรงค์ขาด = ดวงดาวที่ตกอยู่ในนวงค์ที่ให้โทษกับดวงชะตา

18. มรณะองศา = จุด 1 องศาในแต่ละราศีของดาวแต่ละดวงที่ทำให้ดาวดวงนั้นให้โทษกับดวงชะตา อันได้แก่ ตายหรือวิบัติ

19. องค์กรณธ์ = ดวงดาวอยู่ในภพที่สลายความเลวร้ายและอาจให้คุณกับดวงชะตาได้ นอกจากนี้ยังมี อุดมเกณฑ์ ปทุมเกณฑ์ และสิ่งเกณฑ์อีกด้วย ซึ่งมีความแข็งแตกต่างหรือลดระดับลงมา (ครูโหราจารย์สมัยก่อนท่านให้องค์เกณฑ์มีกำลังมากที่สุด)

20. สิทธิการิยะ = เป็นคำสนธิ ระหว่าง สิทธิการิ และอริยะ สิทธิแปลว่าสำเร็จพูดในเชิงอำนาจพร อริยะ คือ ผู้เบาบางจากกิเลสแล้ว (มีปัญหาแล้ว) แปลต้องย้อนหลังมาหน้า คือ อริยะอำนาจพรให้รู้ ให้สำเร็จในวิชา ในสิ่งที่ค้นหาใคร่อยากรู้คำตอบ ก่อนครุบาอาจารย์จะประสิทธิประสาทวิชาให้ใคร หรือก่อนทำการใด ๆ จะไหว้ครุแล้วขอพรต่อด้วยบทว่า “สิทธิกิจจัง (กิจที่ทำ) สิทธิกัมมัง (งาน) สิทธิการิยะตะถาคะโต สิทธิเตโซ (เดช) ชะโยนิจจัง (ชนเสมอ) สิทธิลาโภ (มีลาภ) นิรันตะรัง (อยู่นิรันดร์) สัพพะสิทธิ (ความสำเร็จทั้งหลาย) ภาวันตุเม (จงมีแก่ข้าพเจ้า)”

21. ดับ = ดาวเคราะห์เข้าใกล้ดวงอาทิตย์มากเกินไปทำให้เสื่อมให้โทษ (บางตำราว่า บวกลบ 8 องศา หรือ 3 หรือ 5 แต่เทคนิคของแต่ละคน)

22. ฤกษ์ = แบ่งตามกลุ่มดาว 27 กลุ่มดาวที่ซ่อนอยู่ใน 12ราศี โดยมี 9 ฤกษ์ใหญ่ ได้แก่

- ทลิตโทฤกษ์ (9)
- มหัทธโนฤกษ์ (6)
- โจโรฤกษ์ (1)
- ภูมิปาโลฤกษ์ (2)
- เทศาตรีฤกษ์ (3)
- เทวีฤกษ์ (8)
- เพชรฆาตฤกษ์ (5)
- ราชาฤกษ์ (7)
- สมโนฤกษ์ (4)

23. ยาม = แบ่งเวลา กลางวันและกลางคืน โดยแต่ละเวลาแยกออกเป็น 8 ส่วน ๆ ละ 1 ชม.ครึ่ง (อัฐกาล)

24. ดิถี = แบ่งวันเป็น 29 - 30 วัน นับตามข้างขึ้นข้างแรม จากขึ้น 1 ค่ำ ไปถึง 15 ค่ำ โดยเดือนไทย 2 4 6 8 10 และ 12 มีถึงแรม 15 ค่ำ แต่เดือนไทย 1 3 5 7 9 11 จะมีถึงแค่แรม 14 ค่ำเท่านั้น (ปีอธิกวาร = ปีที่มีการเพิ่มวันพิเศษ คือ เดือนที่มี 30 วัน หรือมีแรม 15 ค่ำด้วย)

25. อธิกมาส = ปีที่มี 13 เดือน ได้แก่ เดือน 88 หลังปกติวาร คือ เดือน 7 ของไทย

26. มีการแบ่งภพทำนายเป็น 8 ส่วน (หักทักษา มักใช้ในการตั้งชื่อ) ได้แก่

บริวาร หมายถึง บุตร สามี ภรรยา ผู้ได้บังคับบัญชา รวมทั้งคนที่เราต้องให้ความอุปการะภายในครอบครัวเราทุกคนด้วย

อายุ หมายถึง ชีวิต ความเป็นอยู่ ตลอดจนวิถีทางแห่งการดำเนินชีวิตของเรา

เดช หมายถึง อำนาจวาสนา เกียรติยศ ชื่อเสียง ตำแหน่งหน้าที่ การงาน ตลอดจนการศึกษาเล่าเรียน ความรักใคร่ เกรงกลัว

ศรี หมายถึง หลักทรัพย์สิน เงินทอง ของใช้สอย สิริมงคล โชคลาภ ที่ได้มาเป็นสิ่งของต้องใช้จ่ายและที่จะได้ในภายหน้า

มูละ หมายถึง หลักทรัพย์เดิมที่ได้รับเป็นมรดกตกทอดมาถึงตน และอยู่ในปัจจุบันตลอดฐานะญาติพี่น้องของเรา

อุตสาหะ หมายถึง ความขยันหมั่นเพียร การทำงาน ผลสำเร็จจากการทำงาน รวมถึงการมีหวัคิตรีเริ่ม และที่ฐิมานะ

มนตรี หมายถึง ผู้อุปถัมภ์ค้ำชูเรา อันอาจได้แก่ บิดามารดา อุปัชฌาย์ อาจารย์ ครู เจ้านาย และผู้ให้ความช่วยเหลือเราทุกคน

กาลกิณี หมายถึง ความชั่วร้าย ศัตรู คู่อาฆาต คนไม่ถูกกัน ความไม่ดั่งงามต่าง ๆ รวมทั้งอุปสรรคนานาประการที่มาในทางเลวร้าย

27. มีการแบ่งตัวเลขทำนายเป็น 21 ตัว (ลักทำนายเลข 7 ตัว)

เลข 0 = มฤตยู = แผลก ๆ ใหม่ ๆ เกิดขึ้นกระทันหัน

เลข 1 = อาทิตย์เล็ก

เลข 2 = จันทร์เล็ก

เลข 3 = อังคารเล็ก = การผ่าตัด ชัดแย้ง ถูกจับกุม เสียหายเพราะเร่งรีบ เกเร

อุบัติเหตุ

เลข 4 = พุธเล็ก = เชื้อคนง่ายฝันไร้สาระ หลงผิด โหล

เลข 5 = พฤหัสบดีเล็ก = คุณงานความดี กุศล ศาสนา การศึกษาระดับเล็ก

เลข 6 = พระอาทิตย์ = ใฝ่สูง ทะเยอทะยาน ชื่อเสียง ทิฐิमानะ ความเป็นพ่อ

เลข 7 = เสาร์เล็ก = อดกลั้น ทุกข์ที่ต้องอดทน เสื่อมถอย ถูกทำลาย ตกต่ำ รื้อถอน

ต่อเติม สร้างใหม่ ผิดสัญญา พ่ายแพ้ คดีความ

เลข 8 = พระอังคาร = กระทบกระทั่ง อุบัติเหตุฉับพลัน แข่งขัน บาดแผล กล้า

ว่องไว

เลข 9 = พระเกตุ = ลางสังหรณ์ดี ทรัพย์ มรดก องค์กรต่างประเทศ เครื่องราช

โหราศาสตร์ ผิดปกติ

เลข 10 = พระเสาร์ = ยากลำบาก โชคร้าย เชื้อช้า ไฟไหม้ กระจุกแตก ทุกข์

ภัยธรรมชาติ

เลข 11 = ราชาโชค = สะดวกสบาย บุญบารมี ผู้อื่นเกื้อกูลอุปถัมภ์ ผลดีด้านติดต่อ

xorร้อง

เลข 12 = พระราหู = อุปสรรค การแก้ฐหา คุ่มครองป้องกัน อบายมุข มอมเมา ลุ่ม

หลง สิ่งแปลกใหม่

เลข 13 = มหาอุจจ์ = หน้าที่การงานสูงส่ง พึ่งตนเอง ผู้จัดการ ข้าราชการชั้นสูง

เลข 14 = พระจักรพรรดิ = อำนาจ ชื่อเสียง บารมี การต่อสู้ดิ้นรนสู่ความสำเร็จ

เลข 15 = พระจันทร์ = ความรัก เนื้อคู่ ขนส่ง ประมง สวยงาม พิถีพิถัน เสน่ห์

ความเป็นแม่ จิตใจ

เลข 16 = พระโสฬสมหามงคล = เงินเหรียญโบราณ คือ ความมั่งคั่งร่ำรวย โชคลาภ

มรดก ความสำเร็จ

เลข 17 = พระพุธ = คิวอ่านขีดเขียนพูด เฉลียวฉลาด การเดินทาง

เลข 18 = พระมหाराช = การต่อสู้ดิ้นรนอย่างหนัก นำมาซึ่งการแข่งชิงสรรเสริญ

มีชื่อเสียงหรือบารมีสูงส่ง สาธารณะกุศล

เลข 19 = พระพฤหัสบดี = การศึกษาวิชาการทุกแขนง รอบรู้ เป็นตัวแทนทาง

การศึกษา กฎหมายต่างประเทศ ผู้หลักผู้ใหญ่ ครูบาอาจารย์

เลข 20 = พระเสาร์สอง = เหตุร้ายไม่คาดคิด โรคไม่แน่นอน ถูกกลั่นแกล้ง

ยึดทรัพย์ ไม่ราบรื่น ฆ่าตัวตาย ตายผิดธรรมชาติ

เลข 21 = พระศุกร์ = ศิลปะทุกสาย การเงิน ความรัก กามตัณหา กิเลสทางโลก

28. บุขกรจันทร์ = ตำแหน่ง 1 องศาในแต่ละราศีที่ดวงจันทร์มีค่าเทียบเท่าเป็นอุจจ์

29. โหราศาสตร์ (Astrology) = การทำนายโดยอาศัยหลักคำนวณจากตำแหน่งดวงดาวบนท้องฟ้าและความสัมพันธ์ของดวงดาว โดยเชื่อว่าดวงดาวนั้นมีอิทธิพลต่อสิ่งมีชีวิต คือมนุษย์และสัตว์ต่าง ๆ และสิ่งไม่มีชีวิต (เช่น ระดับน้ำขึ้น - ลง ดูจากดวงจันทร์ ฝนแล้ง - ฝนตกหนัก ดูจากดาวศุกร์ และดาวพุธ โรคระบาดดูจากดาวเสาร์ - ดาวมฤตยู เป็นต้น) โดยโหราศาสตร์ไทยนั้นมีที่มาจากโหราศาสตร์ประเทศอินเดีย แต่ไม่มั่นใจว่าเข้ามาเมื่อใด ปัจจุบันมี 2 ระบบ ได้แก่

- ระบบสายนะ (Tropical Zodiac หรือ Movable Zodiac) = นิยมใช้มากสากลในตะวันตก โดยแบ่งจักรราศีไม่เท่ากัน

- ระบบนิรายนะ (Sidereal Zodiac หรือ Fixed Zodiac) = นิยมใช้กันมากในไทยพม่า อินเดีย โดยแบ่งจักรราศีออกเท่า ๆ กัน (ราศีละ 30 องศา)

30. ดวง (Horoscope) = แผนผังชีวิตหรือแผนที่ดาวบนท้องฟ้าขณะที่เกิด (พิมพ์เขียวชีวิต (Life Blueprint)) โดยผูกดวงจากการใช้ปฏิทินโหราฯ หรือปฏิทินแสดงดวงดาวโคจรเป็นลักษณะของตาราง เพื่อหาหา ซึ่งเจ้าของดวงต้องให้ข้อมูล ดังนี้ จึงจะครบถ้วนสมบูรณ์

- วัน เดือน ปีเกิด

- เวลาที่เกิด

- สถานที่เกิด

นิยามศัพท์ที่ใช้ในทางโหราศาสตร์

ในหัวข้อนี้ คำบางคำเราอาจจะรู้ความหมายแล้วตั้งแต่เริ่มศึกษามา แต่จะนำมารวบรวมกันไว้ในหัวข้อคำนิยามศัพท์นี้อีก เพื่อให้เป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และเป็นการต่อยอดความเข้าใจและความทรงจำที่แน่นแฟ้นยิ่งกว่าเดิม ซึ่งในที่นี้จะไม่นำเสนอแบบเรียงตามลำดับอักษร แต่จะเสนอตามความสำคัญของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องในแต่ละเรื่องและคำศัพท์ที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงนิยามศัพท์หรือความหมาย

กมุทเกณฑ์ หมายถึง มีจุดปฏิสนธิหรือลัคนา (ล) ดวงฤกษ์กุมดาวพฤหัสบดี เนปจูน มฤตยู (ล + 5 + น + 0) มีความหมายถึง ความมีปัญญาเป็นที่ตั้งเข้าใจง่าย ๆ ก็คือ การที่มีลัคนากุมพฤหัสบดี เนปจูน มฤตยู

กุม Conjunction

มุม 0 องศา (กุม) คือ ดาวสถิตอยู่ราศีเดียวกัน หมายถึง การรวมพลังของดาวเคราะห์ที่มา กุมกันดาวจะส่งกำลังให้แก่กันถึง 100% และดาวจะเป็นดวงเดียวหรือหลายดวงก็ตามเมื่อสถิตร่วมราศีเดียวกันแล้ว เรียกว่า ดาวกุมลัคนา หรือดาวร่วมลัคนา ส่งผลให้ลัคนา 50%

เกณฑ์ มุม 90 และ 270 องศา (เกณฑ์) หมายถึง ความขัดแย้ง ความทำลาย คือ กฎการส่งกำลังของดาวเคราะห์หมายถึงดาวเคราะห์ดวงหนึ่งสามารถส่งกำลังถึงดาวเคราะห์อีกดวงหนึ่งได้ก็เปอร์เซ็นต์ เช่น 25% 50% 75% หรือ 100% ทั้งนี้ การนับเกณฑ์เรานับจากราศี เช่น นับไป 3 ราศีก็เป็นเกณฑ์ 3 นับไป 10 ราศีก็เป็นเกณฑ์ 10 ฯลฯ ผลของเกณฑ์จะดีหรือร้ายขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของดาวที่เป็นเกณฑ์แก่กัน เช่น เป็นศุภเคราะห์หรือบาปเคราะห์เป็นประหรืออินจา

จักรราศี Zodiac Sign หมายถึง วงล้อหรือวงกลมของกลุ่มดาวรูปต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 12 ส่วนส่วนละ 30 องศา เรียกเป็น 12 ราศีแทนด้วยสัตว์จริงหรือสัตว์สมมุติจุดเริ่มต้นของจักรราศีคือ จุดที่เวลากลางวันเท่ากับเวลากลางคืนในฤดูใบไม้ผลิ เรียกว่า วสันตวิษุวัต จุดนี้คือ 0 องศา ราศีเมษ

โชคชะตา Destiny หมายถึงชะตากรรม เคราะห์กรรม หรือพรหมลิขิตของมนุษย์เรา ดาวเคราะห์ Planets ดาวเคราะห์ในมุมของโหราศาสตร์ที่เราใช้มีทั้งหมด 10 ดวง ได้แก่ จันทร์ พุธ ศุกร์ อาทิตย์ อังคาร พฤหัส เสาร์ ราหู เกตุ และมฤตยู เรียงลำดับตามอัตราความเร็วที่เร็วที่สุดไปช้าที่สุด / ราหู และเกตุ ไม่ใช่ดาวแต่เป็นจุดคราสในสุริยุปราคาและจันทรุปราคา

ดาวฤกษ์ Fixed Stars ดาวฤกษ์ คือ ดาวที่อยู่กับที่และมีแสงสว่างในตัวเอง ในทางโหราศาสตร์ดาวฤกษ์ หมายถึง กลุ่มดาวที่นำมาใช้เป็นชื่อฤกษ์ต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ 27 กลุ่มและจัดเป็น 9 หมวดหรือ 9 ฤกษ์ ได้แก่ สมโนฤกษ์ ราชาฤกษ์ มหัทธโนฤกษ์ ทริทโรฤกษ์ ภูมิปาโลฤกษ์ เทศาตรีฤกษ์ โจโรฤกษ์ เพชฌฆาตฤกษ์ และเทวีฤกษ์

ดิถี Lunar Phase คือ การแบ่งวันเป็น 29 - 30 วัน นับตามข้างขึ้นข้างแรม จากขึ้น 1 ค่ำ ไปถึง 15 ค่ำ โดยเดือนไทย 2 4 6 8 10 และ 12 มีถึงแรม 15 ค่ำ แต่เดือนไทย 1 3 5 7 9 11 จะมีถึงแค่แรม 14 ค่ำเท่านั้น (ปีอธิกวาร = ปีที่มีการเพิ่มวันพิเศษ คือ เดือนที่มี 30 วัน หรือมีแรม 15 ค่ำด้วย)

ดวงชะตา Horoscope หมายถึง รูปดวงหรือแผนภาพการผูกดวงทางโหราศาสตร์

ตรีโกณ Trine มุม 120 และ 240 องศา (ตรีโกณ) หมายถึง การเสริมพลังซึ่งกันละกัน คือนับจากดาวดวงหนึ่งไปหาดวงหนึ่งได้ 5 ราศี เราเรียกว่า ดาวนั้นเป็นตรีโกณแก่กัน หรือเรียกว่า ดาวร่วมธาตุราศีกัน ดาวที่อยู่ในลักษณะเช่นนี้ย่อมส่งกำลังให้แก่กัน 50% ถ้านับจากลัคนาไป 5 - 9 ราศีพบดาวใด เราเรียกดาวนั้นว่า เป็นตรีโกณแก่ลัคนา หรือร่วมธาตุแก่ลัคนา ส่งผลให้แก่ลัคนา 75%

ตรียางค์ นววงค์ องศา ลิปดา Navamsa 1 ราศี มี 30 องศา เท่ากับ 3 ตรียางค์ / 1 ตรียางค์ มี 10 องศา เท่ากับ 3 นววงค์ / 1 นววงค์ มี 20 องศา หรือ 3 องศา 20 ลิปดา / 1 องศา มี 60 ลิปดา / 1 ลิปดา มี 60 ลิปดา

ทักษา คือ สิ่งที่ใช้บอกหน้าที่ของดวงดาวทั้ง 10 ดวง ที่มีต่อบุคคลใด ๆ โดยกำหนดจากวันที่บุคคลคนนั้นเกิด (จากวันเกิด)

ธาตุ Element ในไทยแบ่งออกเป็น 4 ธาตุ คือ

- ไฟ = ราศีเมษ สิงห์ และธนู
- น้ำ = ราศีกรกฎ พิจิก และมีน
- ลม = ราศีตุลย์ กุมภ์ และมิถุน
- ดิน = ราศีมังกร พฤษภ และกันย์

โดยธาตุไฟ - น้ำ และลม - ดินเป็นศัตรูแก่กัน

และธาตุไฟ - ลม และน้ำ - ดิน เป็นมิตรกัน

นักษัตร Stars คือ ดาวฤกษ์ในระบบสุริยะจักรวาล มีหมู่ดาวรวม 27 หมู่ ซึ่งดวงจันทร์จะโคจรผ่านเข้าไปในหมู่นักษัตรเหล่านี้ครบทั้ง 27 นักษัตร จึงได้ 1 รอบวงจรหรือ หมายถึง 1 เดือน จันทรคติ

นิจ คือ ดาวเคราะห์ที่อยู่เรือนที่ตนเองตกต่ำหรือภพต่ำมีกำลังน้อย ให้โทษกับดวงชะตา ได้แก่ ดาวที่อยู่ในราศีตรงข้าม อูจ และมหาอูจ นั่นเอง

ปทุมเกณฑ์ หมายถึง จันทร เป็น 11 (ลาภะ) แก่ ลัคน์ เรียกว่า มีปทุมเกณฑ์ มีเสน่ห์ดีเป็นที่รักชอบของคนทั้งหลาย ทั้งปวงใครมีปทุมเกณฑ์ก็จะมีเสน่ห์มาก ๆ ในแบบดาวนั้น ๆ เป็นเกณฑ์อันเกิดจากดาวพฤหัสบดี ดาวศุกร์ และดาวจันทร์

พักร Retrograde Motion หมายถึงการโคจรย้อนจักรราศี หรือย้อนการโคจรตามธรรมชาติของดาวพระเคราะห์นั้น ดาวพระเคราะห์ใด โคจรพักร ย่อมหมายถึง การขาดตอน ความจำกัดและความเสื่อมถอยอันเนื่องมาจากการที่ต้องเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อบรรลุผลในสิ่งตามความหมายของดาวพระเคราะห์นั้น สำหรับทางด้านจิตวิทยาจะหมายถึงพัฒนาการและการแสดงออกที่ถูกจำกัด ไม่นั่นคงของขีดความสามารถที่ตรงกับธรรมชาติของดาวพระเคราะห์นั้น ดาวพระเคราะห์ที่โคจรพักรไว้ใจไม่ได้ จะให้ความไม่แน่นอน ทั้งด้านดีและด้านร้ายและโบราณถือว่า ดาวพระเคราะห์ที่โคจรพักรนี้ มีคุณภาพไม่ดีนักสำหรับการดูแลแบบเรือนชะตา

ภพ หรือ เรือนชะตา Houses

ภพ เรียกตามไทยว่า เรือนชะตา มีอยู่ 12 เรือน หรือ 12 ภพ เมื่อคำนวณดวงชะตา วางลัคนาเรียบร้อยแล้วให้ถือเอาภพที่ลัคนาสถิต เป็นภพที่ 1 แล้วนับเวียนซ้ายทวนเข็มนาฬิกาเรียงลำดับกันไป

มนต์ Slow in Motion เรียกว่า โคจรช้าดาวพระเคราะห์ใดก็ตาม ถ้าโคจรช้า หรือมีอัตรา การโคจรน้อยกว่าอัตราการโคจรโดยเฉลี่ย จะมีผลทำให้สิ่งตามความหมายของดาวพระเคราะห์ดวง นั้น พัฒนาการช้า และบรรลุผลช้า ทางด้านจิตวิทยาจะหมายถึงการแสดงออกและมีกิริยาที่เชื่องช้า และสำหรับในด้านของชะตาชีวิตหมายถึงโอกาสช้า หรือมีธรรมชาติเฉื่อยชานั้นเอง อย่างไรก็ตาม ความช้า ก็คือ ความมั่นคง

มุมสัมพันธ์ Aspect เนื่องจากจักรราศีเป็นทางวงกลม ดาวเคราะห์โคจรไปเป็นวงกลม ทำให้ดาวแต่ละดวงอาจมีความสัมพันธ์กันเชิงมุม หรือทำมุมต่อกันได้ ดาวที่ทำมุมกัน จะมีปฏิสัมพันธ์กัน เหมือนตัวละครที่มีบทบาทร่วมกัน มีอยู่ด้วยกัน 5 มุม ได้แก่ กุม โยค เกณฑ์ ตรีโกณ และเล็ง

มหาจักร คือ ดาวที่ให้คุณแน่นอนที่สุด หมายถึง ความเจริญดีงามอย่างใหญ่หลวงส่งผลในทางลาภยศ สรรเสริญ และอำนาจวาสนา

ยาม คือ การแบ่งเวลา กลางวัน และกลางคืน โดยแต่ละเวลาแยกออกเป็น 8 ส่วน ๆ ละ 1 ชม.ครึ่ง (อัฐกาล)

โยค Sextile มุม 60 และ 300 องศา (โยค) คือ นับจากดาวดวงหนึ่งไปหาอีกดวงหนึ่งได้ 3 ราศี เราเรียกว่าดาวนั้นเป็นโยคแก่กัน หมายถึง การเปิดโอกาสสู่มุมมองใหม่ การสนับสนุนส่งเสริม ดาวที่อยู่ในลัคนาเช่นนี้ย่อมส่งกำลังแก่กันได้ 25% และคำว่าดาวโยคลัคนา คือ นับจากลัคนาไป 3 ราศี คือ เรือนสหัชชะ พบดาวดวงใด เรียกว่า ดาวโยคหน้าแก่ลัคนา และนับจากลัคนาไป 11 ราศี คือ เรือนลาภะ พบดาวใด เรียกว่า ดาวโยคหลังแก่ลัคนา ดาวที่โยคหน้าและโยคหลัง ส่งผลให้แก่ ลัคนา 100% ถ้าดาวโยคหน้าดีในวัยหนุ่มสาว ถ้าโยคหลังดีในวัยกลางคนและวัยชรา

ราศี Sign คือ ส่วนแบ่งของจักรราศีบนทรงกลมท้องฟ้ามี 12 ส่วน ความกว้างส่วนละ 30 องศา เรียกว่า 12 ราศี รวมเป็น 1 จักรราศี เท่ากับ 360 องศา / ราศีต้นหรือราศีที่ 1 เรียกว่า ราศีเมษ (นับทวนเข็มนาฬิกา)

ลัคนา Ascendant ลัคนา ก็คือ จุดตัดของเส้นรวิมรรคหรือเส้นสุริยะวิถีที่พระอาทิตย์โคจร (Ecliptic) กับแกนขอบฟ้าของโลกทางทิศตะวันออกที่เรียกว่า Horizon ในขณะที่พระอาทิตย์กำลังขึ้นสู่ขอบฟ้า เช่น ในเดือนเมษายน พระอาทิตย์ขึ้นที่จุดตัดที่วานีตรงกลุ่มดาวราศีเมษพอดีในตอนเช้า / ในโหราศาสตร์หมายถึงจุดปฏิสนธิหรือจุดเริ่มต้นของบุคคล

เล็ง Opposition มุม 180 องศา (เล็ง) หมายถึง การเผชิญหน้า ความตึงเครียดที่ต้องปรับสมดุล คือ ดาวที่สถิตอยู่ในราศีตรงข้ามกัน คือ เป็น 7 (ปัตนิ / ตรงข้าม) แก่กัน เราเรียกว่าดาวเล็งกัน ดาวที่อยู่ในลักษณะเช่นนี้ย่อมส่งกำลังให้แก่กันถึง 100% และคำว่าดาวเล็งลัคนา คือ ดวงดาวซึ่งอยู่ตรงข้ามข้ามกับลัคนาในเรือนปัตนิ หากนับหนึ่งจากลัคนา จะเป็น 7 แก่ลัคนา ดาวนั้นจะส่งผลให้ลัคนา 75%

วิกลคติ ดวงดาวโคจรผิดปกติ ได้แก่ เสริต = โคจรเร็ว มนธ์ = โคจรช้า พักร = โคจรถอย หลังย้อนราศี สถิต = โคจรอยู่กับที่

สมมุติ Geocentric หมายถึง การยึดโลกเป็นศูนย์กลาง และมองดวงดาวต่าง ๆ จากโลก (ถ้าดูจากดวงอาทิตย์ เรียกตำแหน่งมีธยม (Heliocentric))

สุริยะจักรวาล Solar System หมายถึง ระบบสุริยะจักรวาล คือ ระบบดาวที่มีดาวฤกษ์เป็นศูนย์กลาง และมีดาวเคราะห์ (Planet) เป็นบริวารโคจรอยู่โดยรอบ เมื่อสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิต สิ่งมีชีวิตก็จะเกิดขึ้นบนดาวเคราะห์เหล่านั้น หรือ บริวารของดาวเคราะห์เองที่เรียกว่า ดวงจันทร์ (Satellite) แต่ในทางโหราศาสตร์ถือเอาโลกเป็นศูนย์กลาง

เสริต Direct Motion การโคจรเร็วของดาว เรียกว่าเสริต ดาวพระเคราะห์ใดก็ตามถ้าโคจรเร็วหรือเสริต มีอัตราการโคจรมากกว่าอัตราการโคจรเฉลี่ย จะมีผลทำให้สิ่งตามความหมายของดาวพระเคราะห์ดวงนั้น พัฒนาการเร็ว และบรรลุผลเร็ว ทางด้านจิตวิทยาจะหมายถึงการแสดงออก และมีกริยาอย่างรวดเร็ว สำหรับในด้านของชะตาชีวิต หมายถึง โอกาสมาเร็ว อย่างไรก็ตามการมีความรวดเร็วย่อมบ่งพร่องทางด้านความละเอียดถี่ถ้วนเป็นของธรรมดา

หมอดู Fortuneteller หมายถึง บุคคลผู้ที่ใช้วิชาโหราศาสตร์ ทำนายเรื่องราวต่าง ๆ โดยจะใช้วิชาใดก็ได้วิชาหนึ่งหรือหลายวิชารวมกัน

โหร Astrologer หมายถึง ผู้ที่ใช้ตำแหน่งดวงดาวบนท้องฟ้าในการทำนาย

โหราศาสตร์ Astrology วิชาว่าด้วยการพยากรณ์โดยอาศัยการโคจรของดวงดาวเป็นหลัก

อูจ Exaltation คือ ดาวเคราะห์อยู่ในเรือนที่ตนเองสูงส่งมีกำลังมากให้คุณกับดวงชะตา

องค์เกณฑ์ หมายถึง ดวงดาวอยู่ในภพที่สลายความเลวร้ายและอาจให้คุณกับดวงชะตาได้ นอกจากนี้ยังมี อุดมเกณฑ์ ปฐมเกณฑ์ และสิ่งทีเกณฑ์อีกด้วย ซึ่งมีความแข็งแตกต่างหรือลดระดับลงมา (ความหมายอย่างง่าย ๆ ก็คือ ความมีวาสนา หรือมีบุญบารมีมาแต่กำเนิด)

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในงานวิจัยฉบับนี้มีงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยจะมีวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) โดยจะมีการดำเนินงานวิจัยดังนี้

1. การสำรวจเอกสาร (Documentary Research) เพื่อแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ทั้งเอกสารชั้นต้นและชั้นรอง เช่น คัมภีร์ประวัติศาสตร์ไทย มาตรฐานฉบับสมบูรณ์ของหลวงวิศาลดรุณกร (อ้น สารีบุตร) จักรกฤษณ์ โดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส เป็นต้น

2. การเก็บข้อมูลจากกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ ด้วยการศึกษทางประวัติศาสตร์และพยากรณ์ในศาสตร์ต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ข้อมูลที่ได้มาเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงกับการศึกษาในครั้งนี้ งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งไปที่การวิจัยทางเอกสารร่วมกับใช้แนวคิดการตีความข้อมูลหลักฐาน ด้วยการตรวจสอบและสอบทานเอกสารในชั้นต่าง ๆ ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้และมีความเกี่ยวข้อง

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ในการสืบค้น ค้นคว้าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ มีอยู่หลายวิธี เช่น จากหลักฐานทางวัตถุที่ขุดค้นพบหลักฐานที่เป็นการบันทึกลายลักษณ์อักษร หลักฐานจากคำบอกเล่า ซึ่งการรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์เหล่านี้ เรียกว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์

การวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเริ่มจากวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการเก็บหลักฐานข้อมูลตั้งแต่หลักฐานขั้นต้น เช่น คัมภีร์เต๋า (โดยเฉพาะที่เป็นภาษาจีน เช่น เต๋าเต๋อจิง เป็นต้น) และคัมภีร์ในศาสนาเต๋า นอกจากนี้ยังสามารถเข้าถึงข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติ และอาจารย์ในลัทธิเต๋า เป็นต้น ส่วนหลักฐานขั้นรองนั้น ได้แก่ ตำราพิชัยสงครามต่าง ๆ หนังสือ หรือเอกสารที่มีการแปล หรือถ่ายทอดจากทั้งภาษาจีนหรือภาษาอังกฤษทั้งที่เกี่ยวกับปรัชญาเต๋า ศาสนาเต๋า รวมถึงแนวคิดของจื่อใหม่

จากนั้นจึงใช้วิธีการวิพากษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูล เอกสาร ตำราวิชาการที่เกี่ยวข้องโดยอาศัยกรอบการอธิบายทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา

โดยจะศึกษาถึงวิธีการในการทำความเข้าใจธรรมชาติแบบเต๋า แนวคิดเรื่องหยิน จากงานของนักวิชาการที่สนใจด้านนี้ ซึ่งนำมาประกอบเข้ากับการใช้วิธีการตีความจากงานของนักปรัชญาเต๋า และนำความหมายที่ได้มาอธิบายเรื่องของจุดมุ่งหมายของการปกครอง โดยไม่ปกครอง ลักษณะ และบทบาทของผู้ปกครอง สิ่งที่ใช้ในการปกครอง และบทบาทของประชาชน

การศึกษาแนวทางประวัติศาสตร์

ศ.ดร. ธงชัย วินิจจะกุล อธิบายไว้ว่า “ประวัติศาสตร์” นั้นมีความหมาย 2 อย่าง คือ อดีตที่เกิดขึ้น ผ่านพ้นไปแล้ว และหมายถึง ความรู้เกี่ยวกับอดีต²

เป็นแนวการศึกษาที่ให้ความสำคัญต่อเวลาและสถานที่ ในยุคสมัยที่แตกต่างกันออกไป คือ มิได้เป็นแค่การศึกษาตัวบทเพียงอย่างเดียว แต่มีความพยายามที่จะชี้ให้เห็นถึงบริบทแห่งความสลับซับซ้อนที่เหตุการณ์หรือความคิดใดความคิดหนึ่งจะต้องถูกเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคสมัยที่แตกต่างกันอย่างมากมาย การศึกษาในแนวทางนี้จึงพิจารณาอย่างละเอียดทั้งในเรื่องของตัวบท ทั้งชีวประวัติ สภาพทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมของยุคสมัยที่ได้บังเกิดตัวบทนั้นขึ้น รวมไปถึงทั้งเหตุการณ์และแนวความคิดที่อุบัติขึ้นก่อนยุคสมัยนั้น ๆ

แต่เดิมนั้นความรู้และวิชาประวัติศาสตร์สมัยใหม่เติบโตมากับการปฏิวัติทางภูมิปัญญาในยุโรปนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 ที่ค่อย ๆ ถอยห่างออกจากจารีตของศาสนามากขึ้น ในช่วงศตวรรษที่ 19 นักประวัติศาสตร์พัฒนาวิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ เช่น การหาหลักฐาน รวบรวมข้อมูลมาประมวลกัน โดยเคร่งครัดต่อการวิเคราะห์วิพากษ์หลักฐานข้อมูล เพื่อลดอคติ (Objectivity) เพราะเชื่อว่าวิธีการ

---

² ธงชัย วินิจจะกุล, การศึกษาประวัติศาสตร์แบบ Postmodern, จากหนังสือสี่มโคตรเหง้าก็เผาแผ่นดิน โดย กาญจนี ละอองศรี และธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (บรรณาธิการ), กรุงเทพฯ: มติชน, 2544., หน้า 366.

ทางวิทยาศาสตร์จะช่วยให้สามารถเข้าถึงอดีตหรือที่รู้จักกันว่า ประวัติศาสตร์แบบรังเก (Rankean Historiography) เน้นหนักที่ข้อมูลที่สามารถตีความได้โดยไม่ต้องอาศัยทฤษฎีหรือการตีความมากมาย นักประวัติศาสตร์จึงมีหน้าที่เพียงแค่ประมวลข้อมูลเท่านั้น นี่คือการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ตามแนวปฏิฐานนิยม (Positivism) เชื่อว่าเป็นการยกระดับประวัติศาสตร์ให้มีความเป็นวิทยาศาสตร์ที่เที่ยงตรงมากขึ้น แต่แนวคิดปฏิฐานนิยมแบบรังเกก็ถูกสั่นคลอนโดยแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์แบบสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะอิทธิพลของสังคมวิทยาและเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญ คือ สกอลอันนาลส์ (Annales) ของฝรั่งเศส และประวัติศาสตร์สังคม (Social History) ของอเมริกัน ซึ่งก็วิพากษ์ประวัติศาสตร์แบบรังเกว่ามองประวัติศาสตร์เพียงผิวเผิน แคแข็งประจักษ์ แต่แท้จริงแล้วปัจจัยอันทรงพลังที่ส่งผลต่อประวัติศาสตร์โดยมากจะอยู่ในระดับโครงสร้างหรือเกินกว่าเจตจำนงของปัจเจกชน จึงไม่สามารถพิจารณาเพียงแค่หลักฐานเชิงประจักษ์ได้เท่านั้น

ประวัติศาสตร์จึงควรศึกษามนุษย์ทั้งในเชิงกลุ่มคนและระดับปัจเจกชนในแง่ที่สัมพันธ์กับบริบทระดับโครงสร้างแทนที่จะมุ่งอยู่เพียงแค่เหตุการณ์ ผู้นำ และเจตจำนง สำนักอันนาลส์ถึงกับเรียกร้องให้มองไกลกว่าเหตุการณ์หรือมองประวัติศาสตร์แบบช่วงยาว ๆ อันนาลส์ยอมรับทฤษฎีได้แต่ยืนยันความสำคัญของการวิพากษ์หลักฐานอย่างเคร่งครัดโดยปราศจากอคติ

วิวาทะที่มีอิทธิพลในทศวรรษที่ 1970 ระหว่าง อี.เอช.คาร์ (E.H.Carr) กับจอห์น เอลตัน (John Elton) ระหว่างการให้ความสำคัญกับการตีความโดยนักประวัติศาสตร์ที่ถือว่าการศึกษาด้านประวัติศาสตร์เป็นบทสนทนาที่ไม่จบสิ้นระหว่างนักประวัติศาสตร์กับหลักฐานกับอีกฝ่ายที่เน้นความเป็นศาสตร์ของการวิพากษ์หลักฐานอย่างเคร่งครัด จึงถือว่าการศึกษาด้านประวัติศาสตร์เป็นการสะสมเพิ่มพูนความรู้ เพื่อเข้าใจอดีต การกิจสำคัญจึงยังอยู่ที่การแสวงหาหลักฐานและพัฒนาวิธีการต่อไป

อิทธิพลของ Postmodernism เริ่มปรากฏในปลายทศวรรษ 1960 โดยมาจากอิทธิพลของปรัชญาและทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ เมื่อความรู้ทางประวัติศาสตร์ รวมถึงสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สาขาต่าง ๆ ถูกท้าทายจาก Roland Barthe นักวรรณคดีวิจารณ์ และ Hayden White นักทฤษฎีด้านภาษา Postmodernism เห็นว่า ความรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นวาทกรรม เป็นชุดของภาษาอันก่อให้เกิดความหมายและทำให้เชื่อว่าประวัติศาสตร์ที่เขียนขึ้นนั้นเป็นความจริงแท้ ด้วยเหตุนี้วิธีการทางวิทยาศาสตร์จึงแค่กรรมวิธีในการผลิตวาทกรรม ส่วนเครื่องมือ อันได้แก่ การเขียน การสร้างโครงเรื่อง การประมวลข้อมูลขึ้นเป็นเรื่องเป็นราวหรืออาจเรียกว่าการ “แต่ง” ประวัติศาสตร์ Postmodernism เพียงต้องการแสวงหาและเปิดพื้นที่ โดยยังคงให้ความสำคัญแก่วิธีประวัติศาสตร์

กระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่นิยมใช้ประกอบด้วย

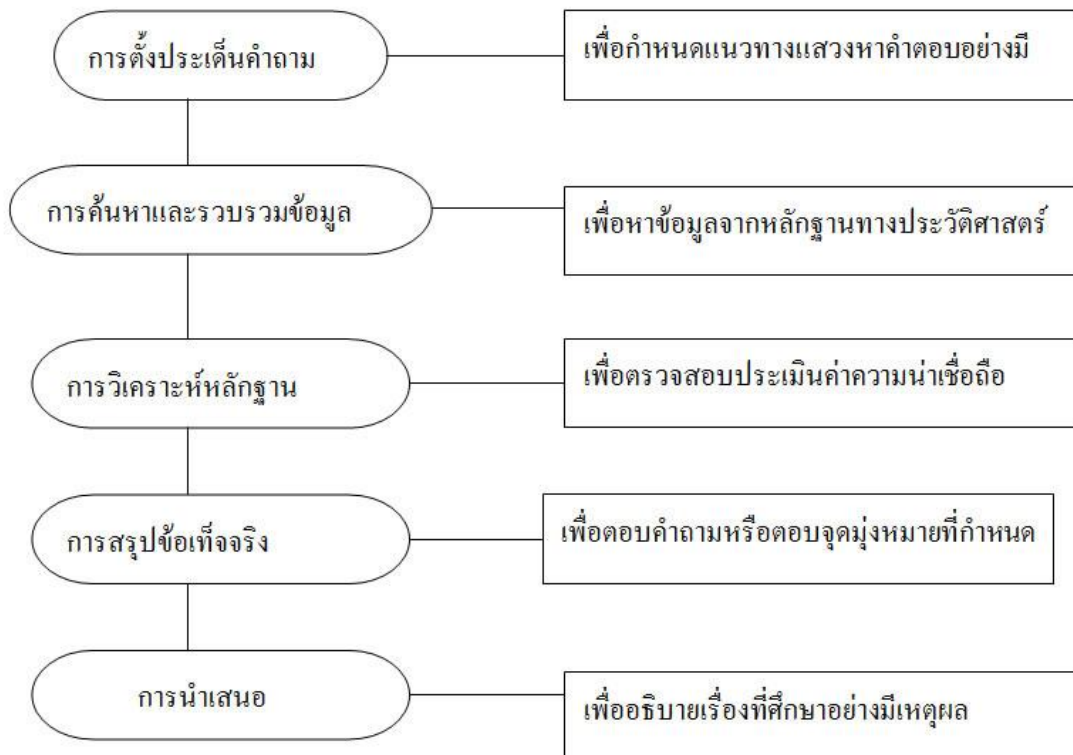
1. การตั้งสมมติฐาน
2. การหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องและทำการตัดทิ้งในส่วนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่สนับสนุนต่อสมมติฐาน
3. การวิเคราะห์และจำแนกข้อมูล
4. สังเคราะห์ คือ การพิจารณาข้อมูลว่าข้อมูลนั้นอธิบายอะไร และนำเสนอข้อมูล คือ การอธิบายว่าแนวคิดนี้น่าสนใจและสมเหตุสมผลอย่างไร

ความรู้ทางประวัติศาสตร์จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบ ซึ่งสำคัญพอ ๆ กับการตีความ การให้ความหมาย และการประเมินข้อมูล สำหรับ Postmodernism นักประวัติศาสตร์สามารถตีความนำเสนอได้โดยเปิดเผยตรงไปตรงมาว่า มีวิธีการคำถาม แนวคิด อคติ มุมมอง และมีข้อจำกัดอย่างไรในการตีความหรือนำเสนอ ดังนั้น คุณภาพของวิธีการศึกษา จึงเป็นส่วนสำคัญหนึ่งของการประเมินผลงาน ซึ่งมีผลต่อความน่าเชื่อถือในการตีความ

วิธีการทางประวัติศาสตร์ คือ การรวบรวม พิจารณาไตร่ตรอง วิเคราะห์ และตีความจากหลักฐานแล้วนำมาเปรียบเทียบอย่างเป็นระบบ เพื่ออธิบายเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในอดีตว่า เหตุใดจึงเกิดขึ้นหรือเหตุการณ์ในอดีตนั้นได้เกิดและคลี่คลายอย่างไร ซึ่งเป็นความมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์

ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์

ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์มีอยู่ 5 ขั้นตอน คือ

ภาพที่ 1 ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์

1. การกำหนดหัวเรื่องที่จะศึกษา

การศึกษาเรื่องราวในประวัติศาสตร์เริ่มจากความสงสัย ความไม่พอใจกับคำอธิบายเรื่องราวที่มีมาแต่เดิม เช่น หมออดูคุ่มหอมเคา โหราศาสตร์เป็นเรื่องความเชื่อมงาย เป็นต้น ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเริ่มจากการกำหนดเรื่องหรือประเด็นที่ต้องการศึกษาซึ่งในตอนแรก อาจกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาไว้กว้าง ๆ ก่อน แล้วจึงค่อยจำกัดประเด็นลงให้แคบ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในภายหลัง เพราะบางเรื่องขอบเขตของการศึกษาอาจกว้างมากทั้งเหตุการณ์ บุคคล และเวลา

การกำหนดหัวเรื่องอาจเกี่ยวกับเหตุการณ์ ตัวบุคคลในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง อาจยาวหรือสั้นตามความเหมาะสม ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นช่วงเวลาที่สำคัญ และยังมีหลักฐานข้อมูลที่ต้องการศึกษาหลงเหลืออยู่ หัวข้อเรื่องอาจปรับให้มีความเหมาะสมหรือเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าหากหลักฐานที่ใช้ในการศึกษามีน้อยหรือไม่น่าเชื่อถือ

2. การรวบรวมหลักฐาน

การรวบรวมหลักฐาน คือ การรวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่จะศึกษา ซึ่งมีทั้งหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร และหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร หลักฐานทางประวัติศาสตร์แบ่งออกเป็นหลักฐานชั้นต้นหรือหลักฐานปฐมภูมิกับหลักฐานชั้นรองหรือหลักฐานทุติยภูมิ

2.1 หลักฐานชั้นต้น (Primary Sources) เป็นหลักฐานร่วมสมัยของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์โดยตรง ประกอบด้วยหลักฐานทางราชการทั้งที่เป็นเอกสารลับ เอกสารที่เปิดเผยกฎหมาย ประกาศ สุนทรพจน์ บันทึกความทรงจำของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ หรืออัตชีวประวัติผู้ที่ได้รับผลกระทบกับเหตุการณ์ การรายงานข่าวของผู้รู้ ผู้เห็นเหตุการณ์ ทัศนศิลป์ ภาพยนตร์ ภาพถ่าย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นต้น

2.1.1 หลักฐานชั้นต้นที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น จารึก พงศาวดาร จดหมาย บันทึกของบุคคล ข่าวจากหนังสือพิมพ์ รายงานการประชุม เอกสารราชการต่าง ๆ เป็นต้น จึงได้รับความน่าเชื่อถือมากที่สุด

2.1.2 หลักฐานชั้นต้นที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ เครื่องประดับ ฟอสซิลโครงกระดูกมนุษย์ ภาพถ่าย เป็นต้น

2.2 หลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources) เป็นหลักฐานที่จัดทำขึ้นโดยอาศัยหลักฐานชั้นต้น หรือโดยบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้อง ไม่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง แต่ได้รับรู้โดยผ่านบุคคลอื่น ประกอบด้วยผลงานของนักประวัติศาสตร์หรือหนังสือประวัติศาสตร์ รายงานของสื่อมวลชนที่ไม่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง

ทั้งหลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรองจัดว่ามีคุณค่าแตกต่างกัน คือ หลักฐานชั้นต้นมีความสำคัญมาก เพราะเป็นหลักฐานร่วมสมัยที่บันทึกโดยผู้รู้เห็นหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์โดยตรง ส่วนหลักฐานชั้นรองเป็นหลักฐานที่สร้างขึ้นภายหลังโดยใช้ข้อมูลจากหลักฐานชั้นต้น แต่หลักฐานชั้นรองจะช่วยอธิบายเรื่องราวให้เข้าใจหลักฐานชั้นต้นได้ง่ายขึ้น อันเป็นแนวทางไปสู่หลักฐานข้อมูลอื่น ๆ ซึ่งปรากฏในบรรณานุกรมของหลักฐานชั้นรองทั้งหลักฐานชั้นต้นและชั้นรองสามารถค้นคว้าได้จากห้องสมุด ทั้งของทางราชการและของเอกชน ตลอดจนฐานข้อมูลในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Website) การค้นคว้าเรื่องราวในประวัติศาสตร์ที่ดีควรใช้หลักฐานรอบด้าน โดยเฉพาะ

หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะใช้หลักฐานประเภทใดควรใช้ด้วยความระมัดระวัง เพราะหลักฐานทุกประเภทมีจุดเด่นจุดด้อยแตกต่างกัน

2.2.1 หลักฐานชั้นรองที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น หนังสือเรียน วิทยานิพนธ์ นวนิยาย บทความ เป็นต้น

2.2.2 หลักฐานชั้นรองที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ภาพยนตร์ คำบอกเล่าหรือความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ เป็นต้น

3. การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าของหลักฐาน

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ค้นคว้ามาได้ก่อนที่จะทำการศึกษาจะต้องมีการประเมินคุณค่าว่าเป็นหลักฐานที่แท้จริง เพียงใด การประเมินคุณค่าของหลักฐานนี้เรียกว่า “วิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์” ซึ่งมีอยู่ 2 วิธี ดังต่อไปนี้

3.1 การประเมินคุณค่าภายนอกหรือวิพากษ์วิธีภายนอก ซึ่งหมายถึง การประเมินคุณค่าของหลักฐานจากลักษณะภายนอกของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ บางครั้งก็มีการปลอมแปลงเพื่อการโฆษณาชวนเชื่อ ทำให้หลงผิด หรือเพื่อเหตุผลทางการเมือง การค้า ดังนั้น จึงต้องมีการประเมินว่าเอกสารนั้นเป็นของจริงหรือไม่ ในส่วนวิพากษ์วิธีภายนอกเพื่อประเมินหลักฐานว่าเป็นของแท้ พิจารณาได้จากสิ่งที่ปรากฏภายนอก เช่น เนื้อกระดาษ กระดาษของไทย แต่เดิมจะหยาบและหนา ส่วนกระดาษฝรั่งดังที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน เริ่มเข้ามาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ทางราชการจะใช้กระดาษฝรั่งหรือสมุดฝรั่งมากขึ้นในต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับตัวพิมพ์ดีดเริ่มใช้มากขึ้นในกลางรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถ้าปรากฏว่ามีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวใช้ตัวพิมพ์ดีดก็ควรสงสัยว่าหลักฐานนั้นเป็นของปลอม

3.2 การประเมินคุณค่าภายในหรือวิพากษ์วิธีภายใน เป็นการประเมินคุณค่าของหลักฐานจากข้อมูลภายในหลักฐานนั้น เป็นต้นว่า มีชื่อบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ ในช่วงเวลาที่หลักฐานนั้นทำขึ้นหรือไม่ ดังเช่น หลักฐานซึ่งเชื่อว่าเป็นของสมัยสุโขทัยแต่มีการพูดถึงสหรัฐอเมริกาในหลักฐาน นั้น ก็ควรสงสัยว่าหลักฐานนั้นเป็นของสมัยสุโขทัยจริงหรือไม่ เพราะในสมัยสุโขทัยยังไม่มีประเทศสหรัฐอเมริกา แต่น่าจะเป็นหลักฐานที่ทำขึ้น เมื่อคนไทยได้รับรู้ว่ามีประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว หรือหลักฐานเป็นของเก่าสมัยสุโขทัยจริง แต่การคัดลอกต่อกันมา มีการเติมชื่อประเทศสหรัฐอเมริกาเข้าไป เป็นต้น

การวิพากษ์วิธีภายในยังสังเกตได้จากการกล่าวถึงตัวบุคคล เหตุการณ์ สถานที่ ถ้อยคำ เป็นต้น ในหลักฐานว่ามีความถูกต้องในสมัยนั้น ๆ หรือไม่ ถ้าหากไม่ถูกต้องก็ควรสงสัยว่าเป็นหลักฐานปลอมแปลง หลักฐานที่แท้จริงเท่านั้นที่มีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ ส่วนหลักฐานปลอมแปลงไม่มีคุณค่าใด ๆ อีกทั้งจะทำให้เกิดความรู้ที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้น การประเมินคุณค่าของหลักฐานจึงมีความสำคัญและจำเป็นมาก

4. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดหมวดหมู่ข้อมูล

เมื่อทราบว่าหลักฐานนั้นเป็นของแท้ให้ข้อมูลที่เชื่อถือจริงหรือความจริงในประวัติศาสตร์ ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ก็ต้องศึกษาข้อมูลหรือข้อสนเทศในหลักฐานนั้นว่า ให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์อะไรบ้าง ข้อมูลนั้นมีความสมบูรณ์เพียงใด หรือข้อมูลนั้นมีจุดมุ่งหมายเบื้องต้นอย่างไร มีจุดมุ่งหมายแอบแฝงหรือไม่ ข้อมูลมีความยุติธรรมหรือไม่ จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหลายมาจัดหมวดหมู่ เช่น ความเป็นมาของเหตุการณ์ สาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ความเป็นไปของเหตุการณ์ ผลของเหตุการณ์ เป็นต้น

เมื่อได้ข้อมูลเป็นเรื่อง เป็นประเด็นแล้ว ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์เรื่องนั้นก็ต้องหาความสัมพันธ์ของประเด็นต่าง ๆ และตีความข้อมูลว่ามีข้อเท็จจริงใดที่ซ่อนเร้น อำพราง ไม่กล่าวถึงหรือในทางตรงกันข้ามอาจมีข้อมูลกล่าวเกินความเป็นจริงไปมาก

ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ควรมีความละเอียดรอบคอบ วางตัวเป็นกลาง มีจินตนาการ มีความรอบรู้ โดยศึกษาข้อมูลทั้งหลายอย่างกว้างขวาง และนำผลการศึกษารื่องนั้นที่มีแต่เดิมมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ รวมทั้งจัดหมวดหมู่ข้อมูลให้เป็นระบบ

5. การเรียบเรียงหรือการนำเสนอ

พอล ริคัวร์ (Paul Ricoeur) เป็นศาสตราจารย์ด้านปรัชญา ณ มหาวิทยาลัยซอร์บอนน์ ปารีส งานเขียนชิ้นแรก คือ *Karl Jasper et la philosophie de l'existence* (M. Dufremme & Paul Ricoeur, 1947) ว่าด้วยปรัชญาของ Karl Jasper และเล่มต่อมา คือ *Paul Ricoeur, Gabriel Marcel et Karl Jaspers* (Paris: TempsPrésente, 1948) ยิ่งกว่านั้นเขายังเป็นส่วนในกระบวนการเคลื่อนไหวทางปรากฏการณ์วิทยาและงานแปล E.Husserl, *Idées directrices pour une phénoménologie*, trans. P. Ricoeur (Paris: Gallimard, 1950) จากนั้นเขาจึงเริ่มเขียนผลงานความคิดเชิงปรากฏการณ์วิทยาจากปรัชญาแห่งเจตจำนง (*Philosophie de la volonté I, Le Volontaire et L'involontaire*) (Paris: Aubier, 1950) II, *Finitude et culpabilité: 1. L'Homme faillible : 2. La Symbolique du mal* (Paris: Aubier, 1960) จนถึงปัจจุบันได้รวม *The Voluntary and the Involuntary and Finitude and Guilt*

หนังสือเล่มนี้เป็นการรวบรวมบทความทางเทคนิควิธีของ Ricoeur ทั้งทางเทคนิคและปฏิบัติ “นักปรัชญาได้แทรกตัวเองไว้ในประวัติศาสตร์หรืออารยธรรม โดยอ้างว่าเป็นธรรมชาติของความจริงในบทความ *Work and the Word* เป็นการระลึกถึง Emmanuel Mourrier ให้ภาพหรือบรรยายความหมายของวลี ซึ่งสะท้อนความคิดและการกระทำระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติ มนุษย์จึงอยู่ระหว่างตรรกะและอารมณ์ (Logos and Eros) ระหว่างภาวะวิสัยและอัตวิสัย ระหว่างนามธรรมและบริบท ระหว่างบทบาททางสังคมและเพื่อนบ้าน ระหว่างสากลและเพียงลำพัง Ricoeur พยายามวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ปรัชญา โดยไม่เข้าไปมีส่วนในปรัชญาประวัติศาสตร์

คำถาม คือ ประวัติศาสตร์มี “ความหมาย” หรือไม่ ใช่ เพราะเราสามารถเข้าถึงหรือเข้าใจได้โดยผ่านวิธีการหรือระบบ ไม่เพราะความเป็นสากลเท่ากับการละเมิดต่อวิถีชีวิตของปัจเจกอย่างไรก็ตาม ยังมีความคลุมเครือระหว่าง “ความหมายและประวัติศาสตร์”

ความหมาย ไม่ได้เป็นเพียง ความหมาย โดยลำพัง แต่พัฒนาเลื่อนไหลสัมพันธ์ไปตามบริบท ผลที่ตามมาประวัติศาสตร์จึงไม่ได้เป็นเพียงรูปแบบเชิงโครงสร้าง แต่ยังเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ได้ดำเนินไปตามตรรกะในบทความแรก Objectivity and Subjectivity in History ซึ่งถึงสมมติฐานที่อยู่เบื้องหลังปัญหาว่า “ประวัติศาสตร์เป็นอัตวิสัยหรือไม่” นักปรัชญาเยอรมันปฏิเสธว่า ประวัติศาสตร์เป็นภาวะวิสัย เพราะเหตุการณ์และความรับรู้ต่าง ๆ ย่อมส่งผลต่อการรับรู้หรือตีความหมาย การแบ่งแยกระหว่างภาวะวิสัย และอัตวิสัย ความเป็นสากล และความเป็นปัจเจก สะท้อนถึงธรรมชาติของนักประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นว่า ประวัติศาสตร์มักจะเป็นอัตวิสัย

ประเด็นหลักในงานเขียนนี้ที่เขาตั้งขึ้นคือ ประวัติศาสตร์และความจริง นั่นคือ ระหว่างการเขียนประวัติศาสตร์และความหมาย เมื่อความจริงถูกสร้างให้เป็นเอกภาพและความหมายเดียว โดยครอบงำเหตุการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ด้วย “ระบบ” ด้วยเหตุนี้จึงมีช่องว่างระหว่าง “การสถาปนาความจริงชุดเดียว” และประวัติศาสตร์ที่แปรเปลี่ยนไปในทางปรัชญา ในแบบแรก ริเคอร์ อธิบายว่า “ความจริง” เป็นความคิดทั่วไปที่ทำหน้าที่สร้างเอกภาพจากความหลากหลายขององค์ความรู้ต่าง ๆ และความคิดเห็นที่แตกต่างกัน “ความจริง” จึงเป็นจุดสิ้นสุดของ “ความหลากหลาย” สำหรับนักปรัชญาแล้วประวัติศาสตร์เป็นสิ่งสะท้อนความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความคิด ณ เวลานั้น เมื่อเรามองว่าเป็น “แนวคิดหนึ่ง” ในประวัติศาสตร์ ระบบคิดย่อมถูกทำลายหรือพังทลายลงเมื่อความคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ว่า มีความเกี่ยวพันหรือพัฒนาตามตรรกะ เท่ากับว่า ความคิดว่า “ความจริง” เป็นหนึ่งเดียวกันใช้ไม่ได้อีกต่อไป กลายเป็น “ความจริง” ในหลายมิติ

นี่เป็นมุมที่แย้งกับมุมมองทางประวัติศาสตร์อันนำไปสู่ความคิดที่ขัดแย้งเกี่ยวกับความจริง “อันนำไปสู่การแบ่งระหว่างจักรวรรดินิยมที่มุ่งหาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวและความหลากหลายความจริง” ที่เป็นตรรกะชุดเดียวนับว่า เป็นจุดจบของประวัติศาสตร์ เพราะทำให้ประวัติศาสตร์อื่นทั้งหมดต้องถูกทิ้งไป ริเคอร์เห็นว่า ประวัติศาสตร์ขยายตัวโดยไม่เกี่ยวกับ “ระบบ” หรือ “วิธีคิดวิธีใดวิธีหนึ่ง” ประวัติศาสตร์ยังขยายตัวจากการที่ความหมายนั้นมีความสับสนซับซ้อน ประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่อยู่ระหว่าง “ระบบ” หรือ “คุณค่า” ที่หลากหลาย การสำรวจทางประวัติศาสตร์จึงไม่อาจจะบ่งชี้ชัดได้ ประวัติศาสตร์ไม่เป็นภาวะวิสัย ประวัติศาสตร์ไม่อาจทำให้มนุษย์เป็นวัตถุวิสัยได้ ประวัติศาสตร์ไม่เป็นสากล ไม่ผูกพันกับชุดเหตุผล หรือความคิดใด ๆ เพียงอย่างเดียว

“เพื่อจะสร้างประวัติศาสตร์ของปรัชญาต้องปราศจากปรัชญาประวัติศาสตร์” หมายความว่า ประวัติศาสตร์ของปรัชญาที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ย่อมไม่อาจปรากฏได้ในประวัติศาสตร์ที่ถูกสร้างขึ้น เพราะความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของความจริงนั้นนับเป็นภารกิจที่ยากจะสิ้นสุด การค้นหาความจริงเป็นปัญหาเพราะธรรมชาติของมนุษย์ 2 ประการระหว่างการตีกรอบ (Finitude) และการไม่มีกรอบ (Infinitude) ข้อจำกัดของมนุษย์และความปรารถนาของมนุษย์ที่ไม่สิ้นสุด ความหมายสามารถ เข้าใจได้โดยผ่านบริบทและความรับรู้ส่วนบุคคล ริเคอร์จึงเห็นว่า วิธีการเดียวที่เกิดจากข้อจำกัดของมนุษย์นั้นคือ “การสื่อสาร” ทำให้ริเคอร์ให้คำจำกัดความ “ความจริง” ว่า มีลักษณะเป็นอัตวิสัยร่วมหรือความรู้ร่วมกัน (Intersubjective) ตามแต่ละคนที่มีความรับรู้ต่อโลกแตกต่างกัน และจะเข้าใจชัดขึ้นเมื่อปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น แนวคิดนี้ดูจะแตกต่างจากความจริง 2 แบบข้างต้น (ความจริงที่อิงกับระบบหรือคุณค่าและความจริงที่เป็นหนึ่งเดียว) เช่น นักปรัชญาในอดีตจะสร้างความหมายใหม่ได้อย่างไร ถ้าเขาไม่สนทนากับปัจจุบัน? เพราะฉะนั้นมนุษย์จะเป็นภาวะวิสัยได้

หรือ? “ความจริง” จะสมบูรณ์ได้ ถ้าการสื่อสารนั้นครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งเป็นไปไม่ได้ ไม่มีการสื่อสารใดที่ครบถ้วนสมบูรณ์ เพราะฉะนั้น “ความจริง” จึงเป็น “ความจริง” สำเร็จรูปที่ดำรงอยู่ชั่วขณะ ความจริงจึงเป็นเป้าหมายที่ริเคอร์เรียกว่า ความคาดหวังทางภาวะวิทยา (Ontological Hope)

The Image of God and the Epic of Man แสดงถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิดหรือคำขอโทษของมนุษย์ที่แสวงหาเอกภาพ ซึ่งให้เห็นถึงความปรารถนาพื้นฐาน 3 ประการ คือ การมีอยู่ อำนาจ หรือความสามารถ คุณค่า ความปรารถนาเหล่านี้นำไปสู่ความแปลกแยก (Alienation) จนเกิดการเผชิญหน้าทางความคิดอย่างฟรอยด์ มาร์กซ์ และชาร์ต ความตระหนักรู้หรือสติสัมปะชัญญะ บางครั้งก็นำไปสู่ “ความเข้าใจที่ผิดพลาด” และจำเป็นต้องถูกขับไล่ สถานะของมนุษย์ที่คลุมเคลือก็ทำให้ “ความจริง” เป็นการป้องกันเสรีภาพทางจินตนาการ บางทีสถานะที่คลุมเคลือของมนุษย์ก็แสดงถึงความจริงที่ว่า “การปกป้องเสรีภาพที่แท้จริง” ขึ้นอยู่กับจินตนาการ ซึ่งดูเหมือนว่าการตัดสินใจเทียบเคียง “ความหมาย” ขึ้นอยู่กับ “สถานะของการเป็นมนุษย์” (เป็นใคร มีสถานะอะไรในสังคม)

ในงานเรื่อง Philosophy of the Will จะพบระบบความคิดของริเคอร์ที่เป็นระบบขึ้นในส่วนแรก The Voluntary and the Involuntary เป็นรายงานแนวปรากฏการณ์วิทยาแบบฮูสเซอร์ล (Husserl) ถึงแม้ว่าริเคอร์จะมีข้อจำกัดในงานแนวปรากฏการณ์วิทยา แต่ขั้นแรก คือ การกำหนดมิติเชิงประจักษ์และสัญลักษณ์ที่สำคัญ งานชิ้นนี้ไม่สนใจต่อปรัชญาของเจตจำนงหรือความปรารถนาอันเป็นจุดเริ่มต้นของความเป็นนามธรรม ซึ่งริเคอร์ เรียกว่า การลดทอน (Reduction) จากความผิดพลาดและสิ่งที่เหนือความเข้าใจ (Fault and Transcendence) นั่นคือ กรอบที่จับต้องได้ (เชิงประจักษ์) ของมนุษย์ ความสำนึกผิด และความสัมพันธ์กับการอยู่เหนือความเข้าใจ (Transcendence)

งานชิ้นนี้เป็นการนำเอากระแสด้านความคิดทั้ง 2 แบบมาผสมผสานกัน คือ ปรากฏการณ์นิยมของฮูสเซอร์ลที่เป็นการพรรณนาโดยสิ้นเชิงและอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ของมาร์เซล (Marcel) ในการวิเคราะห์ระหว่างข้อสังเกตของมาร์เซลเกี่ยวกับความลึกลับของร่างกายที่เป็นการกลับมาเกิดใหม่ขององค์ประธาน และสิ่งที่ฮูสเซอร์ลเรียกว่า การลดทอนเสมือนจริง (Eidetic Reduction) ซึ่งเหตุผลก็มาจากความเชื่อของริเคอร์ว่า วิธีการของฮูสเซอร์ลนั้นมีข้อจำกัด ถ้าไม่ได้ถูกเสริมเพิ่มเติมโดยข้อมูลเชิงประจักษ์หรือทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกวิเคราะห์วิวินิจฉัยสู่โครงสร้างทางปฏิบัติ

ริเคอร์ต้องการวางความคิดของมาร์เซล เป็นพื้นฐานเพื่อทดสอบโจทย์ที่ตั้งขึ้นจากจิตวิทยาดั้งเดิม วิธีการของเขาได้มาจากสถานการณ์ระหว่าง 2 สิ่งที่สำคัญ คือ ความคิดที่มาจากความลึกลับของตัวตนและความคิดที่ถูกลดทอนตัดออกไปโดยวิธีการของฮูสเซอร์ล

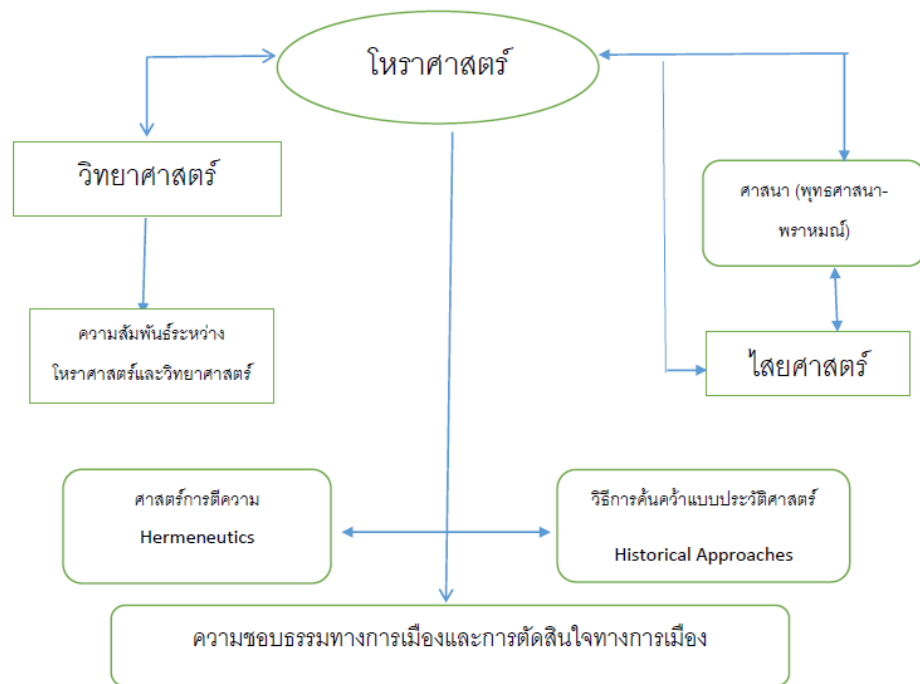
อันจะทำให้เราเข้าใจมากขึ้นว่า ทำไมริเคอร์ จึงกล่าวว่า “ทุกสิ่งแยกเราออกจาก การลดทอนสิ่งที่อยู่เหนือความเข้าใจ” ในตอนต้นของ Philosophy of the Will การลดทอนนี้เป็นการรุกสู่ความเข้าใจตัวเองที่แท้จริงระหว่างเจตจำนง (Will) และร่างกายต้องให้ความสนใจมากกว่า การพิจารณาโครงสร้าง สิ่งสำคัญ คือ “เราต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการถือกำเนิดอันลึกลับ (My Incarnation as Mystery) นั่นคือ เราต้องผ่านจากวัตถวิสัยสู่อัตถิภาวนิยม จึงอาจกล่าวได้ว่า เป้าหมายของริเคอร์ คือ การอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเจตนาและไม่เจตนา (Voluntary and Involuntary) เขามองว่าวิธีวิทยาที่ผ่านการบิดเบือนจากประสบการณ์ส่งผลต่อความสัมพันธ์ การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างเจตนาและไม่เจตนาในธรรมชาติของมนุษย์ ปรากฏการณ์นิยมและ

อัตถิภาวนิยม การพรรณนาโดยบริสุทธิ์และไม่บริสุทธิ์ย่อมมีผลต่อทัศนวิสัยการดำรงอยู่ของมนุษย์ที่ต้องเผชิญกับ “เวลา” หรือยุคสมัย

การเรียบเรียงหรือการนำเสนอจัดเป็นขั้นตอนสุดท้ายของวิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความสำคัญมาก โดยผู้ศึกษาประวัติศาสตร์จะต้องนำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวมและเรียบเรียงหรือนำเสนอให้ตรงกับประเด็นหรือหัวเรื่องที่ตนเองสงสัย ต้องการอยากรู้เพิ่มเติม ทั้งจากความรู้เดิมและความรู้ใหม่ รวมไปถึงความคิดใหม่ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งเท่ากับเป็นการรื้อฟื้นหรือจำลองเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ขึ้นมาใหม่อย่างถูกต้องและเป็นกลาง

ในขั้นตอนการนำเสนอ ผู้ศึกษาควรอธิบายเหตุการณ์อย่างมีระบบและมีความสอดคล้องต่อเนื่อง เป็นเหตุเป็นผล มีการโต้แย้งหรือสนับสนุนผลการศึกษาวิเคราะห์แต่เดิม โดยมีข้อมูลสนับสนุนอย่างมีน้ำหนัก เป็นกลาง และสรุปการศึกษาว่า สามารถให้คำตอบที่ผู้ศึกษาที่มีความสงสัย อยากรู้ได้เพียงใด หรือมีข้อเสนอแนะให้สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาต่อไปอย่างไรบ้าง

จะเห็นได้ว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างมีระบบ มีความระมัดระวัง รอบคอบ มีเหตุผลและเป็นกลาง ซื่อสัตย์ต่อข้อมูลตามหลักฐานที่ค้นคว้ามา อาจกล่าวได้ว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์เหมือนกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ จะแตกต่างกันก็เพียงวิธีการทางวิทยาศาสตร์สามารถทดลองได้หลายครั้ง จนเกิดความแน่ใจในผลการทดลอง แต่เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นใหม่ได้อีก ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ที่ดีจึงเป็นผู้ฟื้นฟูอดีตหรือจำลองอดีตให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อที่จะได้เกิดความเข้าใจอดีต อันจะนำมาสู่ความเข้าใจในปัจจุบัน

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการศึกษา

กรอบแนวคิดในการศึกษานี้มุ่งค้นหาคำตอบ ดังต่อไปนี้

1. ที่มาและแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังโหราศาสตร์
2. บทบาทและอิทธิพลของโหราศาสตร์ที่มีต่อสังคมและการเมือง

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

ศาสตร์แห่งการตีความ (Hermeneutics)

ศาสตร์แห่งการตีความ (Hermeneutics) หมายถึง ทฤษฎีการตีความหรือศาสตร์แห่งการตีความ เช่น การทำความเข้าใจตัวบทหรือคำบอกเล่า เป็นต้น ศาสตร์การตีความจึงมีประวัติศาสตร์ยาวนานจนสามารถย้อนกลับไปถึงสมัยกรีก อย่างไรก็ตาม ก็เกิดความสนใจอย่างมากในยุคสมัยใหม่นับตั้งแต่เกิดการปฏิรูปศาสนาที่พยายามแปลพระคัมภีร์ไบเบิลที่ถูกจำกัดอยู่ภายในศาสนจักรมานานหลายศตวรรษ จนถูกแปลและพิมพ์สู่คริสต์ศาสนิกชนทั่วไป ศาสตร์การตีความสมัยใหม่เริ่มเกิดขึ้นในเยอรมันราวศตวรรษที่ 18 และแบ่งบานจากศาสตร์การตีความเชิงระบบแบบเฟรดริช แดเนียล เอิร์น (Friedrich Daniel Ernst Schleiermacher) ในปลายศตวรรษที่ 18 ถึงต้นศตวรรษที่ 19 และตามมาด้วยยุคแบ่งบานของปรัชญาการตีความของไฮเดกเกอร์ (Heidegger) และกาดามเมอร์ (Gadamer)

ณ ที่นี้จะเริ่มจากการนำเสนอพัฒนาการของศาสตร์การตีความตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 โดยมุ่งนำเสนอพัฒนาการทางความคิดที่โดดเด่นมากกว่าที่จะมุ่งไปที่ลำดับเวลา พัฒนาการศาสตร์การตีความในเยอรมันเริ่มเป็นรูปร่างในงานเขียนของโจฮันน์ ออกุส เออร์เนสตี (Johann August Ernesti) ชื่อ Institutio Interpretia 1761 ซึ่งนับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญจากการตีความในพระคัมภีร์ไบเบิลสู่การตีความในแวดวงกว้างขึ้น งานชิ้นนี้นับว่ามีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อนักทฤษฎีชาวเยอรมันที่มีชื่อเสียงในทฤษฎีการตีความแบบดั้งเดิมอย่างเช่น เฮอเดอร์ และชไลเออร์มาเคอร์ (Herder and Schleiermacher) เป็นต้น

ข้อเสนอของเออร์เนสตีที่สำคัญ 5 ข้อ คือ

1. เขาโต้แย้งว่าไบเบิลต้องถูกแปลด้วยวิธีการเช่นเดียวกับคัมภีร์อื่น ๆ (ขณะที่เดิมพระคัมภีร์ไบเบิลจะได้รับการแปลและตีความจากแรงบันดาลใจและศรัทธาของผู้แปลที่เชื่อว่าเป็นพระวจนะของพระเจ้า) แต่สำหรับเออร์เนสตี ไบเบิลควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริง ซึ่งในเวลาต่อมาทั้งเฮอเดอร์และชไลเออร์มาเคอร์ ก็เห็นด้วยและได้พัฒนาต่อยอดความคิดนี้

2. เขาชี้ว่ามีอุปสรรคที่พบในการตีความหลาย ๆ ครั้ง คือ

- 2.1 ภาษาที่แตกต่างกันย่อมทำให้ที่มาของความคิดแตกต่างกัน

- 2.2 แนวคิดของผู้เขียนมักจะแตกต่างกันออกไปจากพื้นเพของภาษา

ข้อเสนอนี้จึงกลายเป็นข้อควรระวังหรือข้อที่ต้องตระหนักอย่างมากในการตีความจวบจนปัจจุบัน อันทำให้เกิดการประเมินแนวคิด (และความเชื่อ) ผิดพลาดอันมักจะเกิดขึ้นจากความคุ้นชินของผู้ตีความและข้อเสนอนี้ 2 นั้น ทำให้ในการตีความต้องทำความเข้าใจทั้งภาษาและจิตวิทยาของผู้เขียนเพื่อจะเข้าใจถึงความคิดของผู้เขียนได้ลึกซึ้งที่สุด

3. เฮอร์เนสติเชื่อว่าความหมายของ “คำ” ขึ้นอยู่กับการใช้ “ภาษา” ดังนั้น การตีความจึงต้องเข้าใจถึงการใช้ภาษา ซึ่งนับว่าเป็นอีกจุดที่สำคัญและส่งผลต่อความคิดของเฮร์เตอร์ ชไลเออร์มาเคอร์ และฮามานน์ที่พัฒนาสมมติฐานนี้ เพื่ออธิบายว่า “ความจริง” ของความหมายมาจากการใช้ภาษา สมมติฐานของเขายังกลายเป็นแนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในการต่อยอดพัฒนาทฤษฎีการตีความ (เช่น การตระหนักถึงจิตวิทยาของผู้เขียน เป็นต้น)

4. เขายืนยันข้อเสนอที่ตรงข้ามกับแนวคิดแบบเก่าที่แต่เดิมมักจะตีความคัมภีร์ไบเบิลอย่างมีชีวิตชีวา แต่เขาเสนอให้คำนึงถึงความรู้ทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และองค์ความรู้อื่น ๆ ซึ่งในเวลาต่อมาทั้งเฮร์เตอร์ ชไลเออร์มาเคอร์ และอากุส บอร์ค (August Boeckh) ต่างก็นำเอาข้อเสนอนี้มาใช้ในทฤษฎีของตน

5. เขายืนยันว่า การตีความมีหลากหลายในความเป็นองค์รวม การตีความบางส่วนของตัวบทอาจแตกต่างจากตัวบทโดยรวมบ้าง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวในตัวบทนั้นเป็นไปเพื่อปกคลุม “ความหมาย” และการใช้ภาษา หลักการข้อนี้ถูกนำมาพัฒนาต่อยอดโดยเฮร์เตอร์ ชไลเออร์มาเคอร์ และเฟรเดอริค แอสท์ (Friedrich Ast)

แนวคิดองค์รวมนี้นำไปสู่ปัญหาในวงจการตีความ (Hermeneutics Circle) โดยเฉพาะในงานของดิลไทล์ (Dilthey) เช่น ถ้าการตีความบางส่วนของตัวบทจำเป็นต้องตีความตัวบททั้งหมด และการตีความทั้งหมดก็ต้องตีความบางส่วน ถ้าเช่นนั้นการตีความจะประสบความสำเร็จได้อย่างไร ในงานชื่อ Critical Forest ของเฮร์เตอร์ และงานชิ้นอื่น ๆ ของชไลเออร์มาเคอร์ ที่พยายามเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาตั้งแต่ (1) ความเข้าใจไม่ใช่ทั้งหมดแต่เป็นระดับของความเข้าใจ และ (2) การตีความตัวบทบางส่วน เป็นต้น

ศาสตร์แห่งการตีความ (Hermeneutics) ครอบคลุมทั้งศิลป์และศาสตร์ในการทำ ความเข้าใจและตีความสิ่งที่ปรากฏทั้งที่ผ่านภาษาและไม่ใช้ภาษา (บริบท) ทฤษฎีการตีความนี้อาจจะย้อนกลับไปถึงปรัชญากรีกยุคโบราณ ตกทอดมาถึงยุคกลาง และยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ศาสตร์แห่งการตีความ (Hermeneutics) เริ่มจากความพยายามศึกษาตีความคัมภีร์ไบเบิล รวมทั้งศึกษาวรรณกรรมยุคโบราณด้วย

แนวคิดแบบอุดมคตินิยมและโรแมนติคิซึมที่เริ่มขึ้นในเยอรมันได้ส่งผลต่อ “ศาสตร์แห่งการตีความ” จนทำให้การตีความมีสถานะทางปรัชญา การตีความจึงไม่ได้เป็นเพียงแค่เครื่องมืออีกต่อไป แต่กลายเป็นศาสตร์ที่ใช้ในการศึกษาการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ คำถามที่ถูกตั้งขึ้น คือ “อ่านอย่างไร” แทนที่ “เราจะสื่อสารหรือถ่ายทอดอย่างไร” นักคิดที่เริ่มการเปลี่ยนแปลง เช่น Friedrich Schleiermacher Wilhelm Dilthey เป็นต้น และต้องเผชิญหน้ากับจุดเปลี่ยนทางภาวะวิทยาใน ศาสตร์แห่งการตีความ ในกลางทศวรรษที่ 1920 มาร์ติน ไฮเดกเกอร์ Martin Heidegger และ ลูกศิษย์ของเขา คือ Hans-Georg Gadamer ได้พัฒนาศาสตร์แห่งการตีความที่ไม่ได้เป็นเพียง การสื่อสารผ่านสัญลักษณ์เท่านั้น แต่ได้ขยายพื้นฐานมากขึ้นสู่ชีวิตและสภาวะความมีอยู่ ตั้งคำถามต่อสัญลักษณ์ที่ปฏิบัติกริยากับวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง อาจกล่าวได้ว่า Hermeneutics ถูกใช้ประกอบใน การวิพากษ์ปรัชญาร่วมสมัยทั้งในงานเขียนของนักคิดอเมริกัน (Rorty, McDowell, Davidson) และในผลงานของนักคิดในยุโรป (Habermas, Apel, Ricoeur, and Derrida)

Hermeneutics เกิดขึ้นจากการศึกษาทางมนุษยศาสตร์ยุคใหม่ในศตวรรษที่ 15 Hermeneutic เป็นวิธีวิทยาที่ใช้ในการศึกษาวิพากษ์วิเคราะห์ “ตัวบท”

เฟรดเดอริค ชไลมาเชอร์ (Friedrich Schleiermacher)³ ทำการศึกษาธรรมชาติของความเข้าใจในความสัมพันธ์ที่ไม่แน่นอน อันเป็นปัญหาในการแปลตัวบท แต่ในการแปลตัวบทต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่มาจากบริบทและกระบวนการในการสื่อสาร

เขาจึงแยกระหว่างการตีความทางไวยากรณ์กับการตีความทางจิตวิทยา ในการศึกษา “งาน” ประกอบด้วยความคิดทั่วไปที่ประกอบกันขึ้น เขามองว่า ปัญหาในการตีความ คือ ปัญหาในการทำความเข้าใจถึงแม้ว่าจะพยายามอธิบายว่า ศาสตร์การตีความ คือ ศาสตร์ที่พยายามหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิด เขาพยายามแก้ปัญหาเพื่อหลีกเลี่ยงความเข้าใจที่ผิดพลาดด้วยการพยายามทำความเข้าใจตัวบทและผู้เขียน โดยใช้ความรู้ทางด้านภาษาและการทำความเข้าใจทางจิตวิทยา เพราะพื้นฐานความเข้าใจย่อมเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา มิเพียงแต่ภาษาถ้อยคำที่แน่นอนแต่ยังรวมถึงความหมายที่พยายามสื่อ โดยผู้พูดหรือผู้เขียน

วิลเฮล์ม ดิลไทล์ (Wilhelm Dilthey) นักปรัชญาศาสตร์แห่งการตีความที่มีชื่อเสียงที่พยายามตีความทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นภาวะวิสัย ความเข้าใจได้เคลื่อนจากการแสดงออกของมนุษย์และการผลิตสร้าง ความหมายแฝงในบทความที่สำคัญชิ้นสุดท้ายของเขา “The Understanding of Others and Their Manifestations of Life” (1910) วิลเฮล์ม ดิลไทล์ (Wilhelm Dilthey) อธิบายถึงการแสดงออกจากภายนอกสู่การทำความเข้าใจความหมายที่แฝงอยู่ภายใน

จากการแสดงออกสู่สิ่งที่ถูกแสดงออก โดยไม่สนใจความรู้สึกนึกคิด (Empathy) เป็นการให้คำจำกัดความโดยตรงกับสิ่งต่าง ๆ การตีความนั้นเกี่ยวพันกับการทำความเข้าใจอย่างไม่ตรงไปตรงมา ที่สามารถรับรู้ได้ โดยการแสดงออกของผู้คนในบริบททางประวัติศาสตร์ ความเข้าใจจึงไม่ใช่กระบวนการรู้ที่พ้นคณาจิตใจของผู้เขียน แต่เป็นส่วนหนึ่งที่ปรากฏใน “งาน” วิลเฮล์ม ดิลไทล์ แบ่งศาสตร์แห่งจิตวิญญาณ (Spiritual Science) เป็น 3 ระดับโครงสร้าง คือ ประสบการณ์ การแสดงออก และความเข้าใจ ประสบการณ์ หมายถึง ความรู้สึกต่อสถานการณ์หรือสิ่งต่าง ๆ เฉพาะปัจเจกบุคคล

วิลเฮล์ม ดิลไทล์ (Wilhelm Dilthey) เสนอว่า เราสามารถเข้าพบความหมายของความคิดที่ไม่รู้ด้วยการทดลองสร้างประสบการณ์ ความเข้าใจประสบการณ์ของวิลเฮล์ม ดิลไทล์ คล้ายคลึงกับแนวคิดของฮูสเซิร์ล (Husserl) การแสดงออกแปรผันสู่ประสบการณ์จนกลายเป็นความหมาย เพราะเมื่อเราแสดงออกอะไรออกไปนั้นก็ไม่ใช่สิ่งที่เป็นส่วนตัวอีกต่อไป แต่กลายเป็นสิ่งที่สะท้อนตัวตนของผู้ที่แสดงออก ทุกคำพูดจึงเป็นการแสดงออก วิลเฮล์ม ดิลไทล์ จึงเสนอว่า เราสามารถย้อนกลับไปสู่การแสดงออกโดยเฉพาะรูปแบบการเขียนและการปฏิบัติย่อมมีความเป็นภาวะวิสัยด้วยการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ความเชื่อในความเป็นไปได้ในการศึกษาย้อนกลับด้วยวิธีการวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ จึงนำไปสู่ความเชื่อถือ

³ November February 12, 1834) 21, 1768

ความเป็นไปได้ที่จะทำให้มนุษยศาสตร์มีความเป็นวิทยาศาสตร์ ยิ่งกว่านั้น วิลเฮล์ม ดิลไทล์ ยังมีสมมติฐานว่า การแสดงออกอาจเป็น “คำพูด” มากกว่าที่ผู้พูดเจตนา เพราะการแสดงออกนำไปสู่ความหมายที่อยู่ภายในจิตสำนึกของปัจเจกบุคคลที่ไม่อาจเข้าใจได้ทั้งหมด ระดับสุดท้าย คือ ความเข้าใจ บริบทของวิลเฮล์ม ดิลไทล์ ประกอบด้วยมิติทั้งความเข้าใจและไม่อาจเข้าใจได้ ความไม่อาจเข้าใจมีความหมายมากกว่าหรือเข้าใจผิดน้อย วิลเฮล์ม ดิลไทล์ มองว่าความเข้าใจเป็นสิ่งสัมพันธ์ที่จะสัมพันธ์กับความเข้าใจชุดอื่น ดังนั้น ความเข้าใจจึงไม่ใช่เพียงความเข้าใจเพียงลำพัง วิลเฮล์ม ดิลไทล์ คิดว่าเราสามารถตีความทางประวัติศาสตร์ตามความเข้าใจของเรา แต่ไม่อาจเข้าใจประวัติศาสตร์ส่วนตัวของผู้อื่น

มาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Martin Heidegger) แนวคิดของเขาได้ขยายจุดศูนย์กลางจากตัวบทรวมทั้งระบบสื่อสารมวลชนและความเข้าใจบนพื้นฐานของความหมาย เขาเน้นจากการตีความสู่การทำความเข้าใจโดยตรง อันเป็นวิถีทางที่แท้จริงมากกว่าวิถีแห่งความรู้

ตัวบทเป็นสิ่งที่คนผลิตสร้างจึงไม่อาจศึกษาโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้เหมือนกับวิทยาศาสตร์ยิ่งกว่านั้นตัวบท ก็สะท้อนถึงประสบการณ์ของผู้เขียน การตีความตัวบทจึงเปิดเผยถึงบริบททางสังคมเป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับบริบทที่ มาร์ติน ไฮเดกเกอร์ เรียกว่า วงจรแห่งการตีความ (Hermeneutic Circle)

ฮาน จอร์จ กาดาเมอร์ (Hans-Georg Gadamer) เขามองว่า เราสามารถเข้าถึงความจริงได้โดยผ่านความเข้าใจหรือเรียนรู้ประสบการณ์ ประสบการณ์ในความเข้าใจของกาดาเมอร์ ไม่คงที่ แต่เปลี่ยนแปลงแปรผันไปตามมุมมองใหม่ ๆ เสมอ สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ช่วยเปิดเผยความเข้าใจส่วนตัวและไม่ได้วิเคราะห์ โดยปราศจากคุณค่า ความแปลกแยกจากขนบธรรมเนียมปฏิบัติเดิม ๆ เป็นปัจจัยต่อความเข้าใจ เขาย้ำว่าเราไม่อาจจะก้าวออกไปจากขนบธรรมเนียมที่คุ้นเคย สิ่งที่เราสามารถทำได้ คือ พยายามเข้าใจเท่านั้น

ปรัชญาของการแสวงหาความจริง (Philosophy of Truth) กล่าวโดยสรุปมี 3 สายที่สำคัญ คือ

1. สมนัย (Coherence) เพลโต (Plato) อธิบายว่า ความจริง สามารถอธิบายแทนที่ได้ด้วย สิ่งอื่นที่ใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกัน
2. สมเหตุสมผล (Correspondence) อริสโตเติล (Aristotle) มองว่า ความจริงเป็นไปตามตรรกะเหตุผล
3. ปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ดิวอี้ (Dewey) มองว่า ความจริง คือ สิ่งที่เกิดขึ้นจริงตามประสบการณ์

นักคิดร่วมสมัยท่านต่าง ๆ ก็เสนอมุมมองทางปรัชญาการตีความที่พยายามฝ่าออกจากรอบของญาณวิทยา แนวคิดแบบทวิลักษณ์ที่นิยมในปรัชญาวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ และเปิดโลกปรัชญาใหม่ที่ไม่ได้วางบนพื้นฐานแนวคิดแบบสัมพัทธ์นิยมหรือประจักษ์นิยม และไม่ฝืนถึงการวางรากฐานในการตัดสินเด็ดขาด หนึ่งในบทเรียนทางปรัชญาในการตีความ คือ ประดิษฐ์กรรมทางภูมิปัญญาที่สะท้อนถึงการฟื้นตัวของอำนาจดั้งเดิมที่มีพลวัตและสามารถตีความซ้ำได้ ศาสตร์ในการตีความปัจจุบันจึงมีเป้าหมายที่จะนำเสนอให้เห็นลักษณะการตีความที่ได้รับผลกระทบจากประวัติศาสตร์ขณะที่ถ่ายทอดสิ่งใด ๆ นักทฤษฎีในศาสตร์การตีความยุคแรก เคยใช้จินตนาการจากแนวคิดของ

กาดามเมอร์ที่ถูกทำลายด้วย “ความเป็นอัตวิสัย” ยิ่งกว่านั้น ผลกระทบจากประวัติศาสตร์ คือ วิพากษ์วิธี ศาสตร์การตีความจึงเป็นขนบธรรมเนียมที่ดำรงอยู่ไม่สิ้นสุด ไม่ว่าจะพิจารณาจากแนวคิดทฤษฎีใด ๆ ขอบฟ้าที่เคลื่อนไหว ขณะที่บทสนทนาได้เพิ่มเติมเข้าไปในประวัติศาสตร์จนกลายเป็นส่วนหนึ่งในธรรมชาติความคิดของมนุษย์

บทที่ 3

ที่มาและแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังการพยากรณ์ในวิชาโหราศาสตร์

โหราศาสตร์เป็นวิชาที่เก่าแก่อีกวิชาหนึ่ง การดำรงอยู่ของโหราศาสตร์จึงเป็นเสมือน การพิสูจน์ถึงการได้รับการยอมรับและความเป็นอมตะของศาสตร์แขนงนี้ ซึ่งมนุษย์ได้ให้ความสนใจ อยู่ทุกยุคทุกสมัย ณ ที่นี้จึงขอเริ่มจากอธิบายถึงที่มาของโหราศาสตร์ว่า มีพื้นฐานมาจาก ความพยายามเข้าใจปรากฏการณ์ธรรมชาติและเชื่อมโยงกับวิถีการดำรงชีวิตของคนที่ยังคง ก้าวกันว่า โหราศาสตร์จึงนับเป็นศาสตร์ที่เก่าแก่ที่สุดศาสตร์หนึ่งในโลกและเป็นที่ยอมรับของศาสตร์หลายแขนง ในปัจจุบัน

ดังจะเห็นว่า โหราศาสตร์และดาราศาสตร์ มีจุดเริ่มต้นเดียวกัน อันเกิดจากการสังเกต ปรากฏการณ์บนฟากฟ้าร่วมกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ แต่โหราศาสตร์มีการเชื่อมโยง ปรากฏการณ์ต่าง ๆ เข้ากับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามมา จนพัฒนาเป็นชุดความรู้เพื่ออธิบาย เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยความเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ในธรรมชาติ

ความเป็นมาของการศึกษาโหราศาสตร์

โหราศาสตร์ (Astrology) เป็นศาสตร์ที่มีประวัติมายาวนาน ตั้งแต่มนุษย์เริ่มสังเกต ปรากฏการณ์บนท้องฟ้า โดยเป็นศาสตร์ที่เติบโตผสมผสานมากับดาราศาสตร์ (Astronomy) เทววิทยา (Theology) และศาสนา (Religion) โดยในยุคก่อนประวัติศาสตร์ พบว่า มีการพยากรณ์ โชคชะตาจากการสังเกตตัวของสัตว์ที่ถูกบูชาอยู่ต่อเทพเจ้า ลักษณะของพยากรณ์ ศาสตร์เช่นนี้จะ คล้ายกับพิธีกรรมทางศาสนา แต่ยังไม่ใช่การนำปรากฏการณ์ท้องฟ้ามาใช้พยากรณ์อย่างโหราศาสตร์ จากหลักฐานทางโบราณคดีพบว่า การนำปรากฏการณ์บนฟ้ามาใช้พยากรณ์ได้เริ่มต้นในยุคอารยธรรม แรก ๆ ของโลก ณ ดินแดนตะวันออกกลางในปัจจุบัน

โหราศาสตร์ยุคเมโสโปเตเมีย (Mesopotamian Period)

แหล่งกำเนิดของโหราศาสตร์คาดว่าอยู่ที่ดินแดนเมโสโปเตเมีย (Mesopotamia) ที่แปลว่า ดินแดนระหว่างแม่น้ำ 2 สาย คือ ไทกริส (Tigris) และยูเฟรติส (Euphrates) ซึ่งเป็นอาณาจักรที่ ก่อเกิดเป็นเมืองขึ้นครั้งแรก ๆ ในโลกประมาณ 4,000 ปีก่อนคริสตกาล เมื่อชาวซูเมอร์เรียน (Sumerian) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในดินแดนนี้และได้ประดิษฐ์การเขียนขึ้นเป็นครั้งแรกในโลกด้วยอักษร คูนิฟอร์ม (มีลักษณะคล้ายลิ่มกดบนดินเหนียว) ต่อมา กษัตริย์ซาร์กอนแห่งอัคคาต (Sargon of Akkad) ได้เอาชนะชาวซูเมอร์เรียนและยึดครองดินแดนแถบนี้เมื่อประมาณ 2,330 ปีก่อนคริสตกาล โดย ได้แผ่ขยายอาณาจักรอัคคาเดียนครอบคลุมดินแดนเมโสโปเตเมีย ชายฝั่งเมดิเตอร์เรเนียน และอียิปต์ ทำให้ความรู้ของดินแดนเหล่านี้ได้ผสมผสานกัน เกิดเป็นวิวัฒนาการของความรู้แขนงต่าง ๆ แต่ หลังจากยุคของพระองค์ประมาณ 100 ปี อาณาจักรอัคคาเดียนก็เสื่อมสลายลง นำไปสู่ความวุ่นวาย ในดินแดนนี้จากหลายชนเผ่า โดยชาวอัสซีเรียน (Assyrian) มีบทบาทนำในด้านการเมืองการปกครอง และชาวบาบิโลเนียน (Babylonian) มีบทบาทนำในด้านวัฒนธรรม ซึ่งมีชาวคาลเดียน (Chaldean) ชนกลุ่มหนึ่งทางตอนใต้ของบาบิโลน เป็นกลุ่มชนผู้เชี่ยวชาญด้านโหราศาสตร์ ทำให้โหราศาสตร์

มีความรุ่งเรืองอย่างมาก (คำว่ากาลเดียนจึงมีความหมายว่า นักโหราศาสตร์) ส่งผ่านมายังยุคที่ชาวเปอร์เซียเข้ามายึดครอง และยุคที่พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช (Alexander the Great) แผ่แสนยานุภาพเข้ามายึดครองประมาณ 334 ปีก่อนคริสตกาล (2,300 ปีก่อน) ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนนำโหราศาสตร์พัฒนาเข้าสู่ยุคต่อไป

ในช่วงต้นของยุคเมโสโปเตเมียนี้ โหราศาสตร์ยังอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ปราภฏการณ์บนท้องฟ้าเป็นลางบอกเหตุที่ส่งผลต่ออาณาจักรและกษัตริย์ ยังไม่มีการนำมาใช้พยากรณ์ดวงชะตาบุคคลทั่วไป ชาวเมโสโปเตเมีย (เป็นคำกลาง ๆ ที่หมายถึง กลุ่มชนที่อาศัยในดินแดนแห่งนี้ในยุคนี้) ได้พัฒนาการสังเกตปราภฏการณ์บนท้องฟ้าอย่างเป็นระบบ เพื่อหารูปแบบที่ปราภฏการณ์ฟ้าส่งผลกระทบต่อเหตุการณ์ของมนุษย์ ตัวอย่างเช่น บันทึกที่พบในยุคอัครคาเดียนประมาณ 2,300 ปีก่อนคริสตกาล ที่ว่า “ถ้าดาวศุกร์ปรากฏ ณ ทิศตะวันออกในเดือนไอรู (Airu) โดยดาวแฝดใหญ่และดาวแฝดเล็กอยู่รอบเธอ และแสงสว่างของเธอดูหมองลง กษัตริย์แห่งอีแลม (Elam) จะล้มป่วยและสิ้นพระชนม์ลง”

ภาพที่ 3 จารึกดาวศุกร์แห่งอัมมิซาดูกา

นอกจากนี้ยังพบ จารึกดาวศุกร์แห่งอัมมิซาดูกา (Venus Tablets of Ammizaduga) ซึ่งบันทึกดาวศุกร์ในช่วงต่าง ๆ อย่างเป็นระบบพร้อมลางบอกเหตุที่เกิดขึ้น ชาวเมโสโปเตเมียเชื่อว่า ดาวฤกษ์และดาวเคราะห์มีความเกี่ยวข้องกับเทพเจ้า ดาวศุกร์หรือเทพีอิซตาร์ (Ishtar) เป็นดาวที่ใช้ในการพยากรณ์มากที่สุดดวงหนึ่ง ในยุคนี้ ยังมีข้อสันนิษฐานที่แตกต่างกันไปเกี่ยวกับระบบจักรราศีที่แบ่งออกเป็นราศีละ 30 องศาเท่ากัน บ้างก็เชื่อว่ามีการพัฒนาจักรราศีเมื่อ 4,700 ปีก่อนคริสตกาล ซึ่งเป็นยุคที่จุดวิษุวัต (Vernal Equinox) กำลังโคจรเข้าไปอยู่ในกลุ่มดาวฤกษ์ราศีพฤษภ อย่างไรก็ตามบางคนเห็นเชื่อว่า จักรราศี 12 ราศีได้ถูกพัฒนาขึ้นประมาณ 500 ปีก่อนคริสตกาล โดยก่อนหน้านี้การระบุตำแหน่งดวงดาวยังเป็นเพียงการระบุตำแหน่งในกลุ่มดาวฤกษ์ แต่ยังไม่ได้ระบุเป็นองศาที่แน่นอนในราศีนั้น

ฟังก์กล่าวไว้ที่นี้ด้วยว่า แม้จะเชื่อว่าโหราศาสตร์ก่อกำเนิดในดินแดนเมโสโปเตเมีย แต่อาณาจักรอียิปต์ ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับเมโสโปเตเมียก็ได้พัฒนาความรู้ดาราศาสตร์และโหราศาสตร์ไปพร้อมกัน โดยอียิปต์มีความโดดเด่นในเรื่องการสร้างสิ่งก่อสร้างที่สอดคล้องกับตำแหน่งดาวฤกษ์บนท้องฟ้า

จากการสืบค้นพบว่า นับแต่อดีตคนอียิปต์โบราณอาจจะสังเกตเห็นว่า ดาวซิริอุสจะขึ้นทางทิศตะวันออกก่อนดวงอาทิตย์ขึ้นทุก ๆ 365 วัน และหลังจากนั้น ไม่นานแม่น้ำไนล์ก็จะขึ้นเป็นเวลาที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกแล้ว ดังนั้น การเคลื่อนที่ของดาวซิริอุสและดวงอาทิตย์ ส่งผลต่อระดับน้ำในแม่น้ำและนำมาซึ่งฤดูกาล ความสามารถในการคาดการณ์ปรากฏการณ์ทางธรรมชาตินี้ ทำให้อารยธรรมอียิปต์โบราณพัฒนาสู่การปฏิบัติทางกสิกรรมและสามารถผลิตอาหารได้เกินกว่าที่จะบริโภคได้หมด

จากการขุดค้นทางโบราณคดีโดย เฮนรี เลยาร์ด (Henry Layard) และฮอร์มัสด์ รัชซัม (Hormuzd Rassam) ในปี 1851 - 1853 (พ.ศ. 2394 และ พ.ศ. 2396) ปรากฏจารึก “ความรุ่งโรจน์แห่งเบล” (THE ILLUMINATION OF BEL) เกี่ยวกับโหราศาสตร์ ในสมัยซาร์กอนแห่งอัคคาต (ประมาณ 2,360 ปีก่อนคริสตกาล) ในหอสมุดของกษัตริย์อัชเชอร์บานิปาล (Ashurbanipal) อาณาจักรแอสซีเรีย (Assyria)

จากการศึกษาของ เอ. เอช. เซยซ์ (A.H.SAYCE) แห่งมหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด กล่าวว่า “บาบิโลเนีย คือ ถิ่นกำเนิดที่แท้จริงของการศึกษาทางดาราศาสตร์” ในทำนองเดียวกันกับท่านมอร์ริส จาสโตรว์ (Morris Jastrow) ศาสตราจารย์แผนกภาษาเซไมท์แห่งมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนียได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ศาสนาของบาบิโลเนียและแอสซีเรีย” THE RELIGION OF BABYLONIA AND ASSYRIA) ว่า “ระบบจักรราศีที่บังพวงเกิดมาจากโรงเรียนดาราศาสตร์บาบิโลเนีย” (ประยูร พลอารีย์, ม.ป.ป., หน้า 18)

หลังจากนั้น วิชาโหราศาสตร์ได้แยกเส้นทางออกเป็น 2 ทางจากบาบิโลเนียเข้าสู่อียิปต์และกรีก (ขณะที่จีนมีพัฒนาการที่เป็นอิสระ) อียิปต์เป็นจุดกำเนิดของเครื่องหมายจักรราศีสากลและแพร่เข้าสู่ฝรั่งเศสในสมัยจักรพรรดินโปเลียน ขณะที่ความรู้จากกรีกแพร่เข้าสู่ยุโรป โดยเฉพาะเยอรมนีที่พัฒนาเป็นระบบโหราศาสตร์ที่เรียกว่า “ยูเรเนียน” (Uranian Astrology) อันอาจตั้งเป็นข้อสังเกตได้ว่า เหตุใดประเทศมหาอำนาจในยุโรป ทั้งจักรวรรดิฝรั่งเศส สมัยจักรพรรดินโปเลียน และเยอรมนีที่มีองค์ความรู้วิทยาศาสตร์และพัฒนาการทางวิทยาการจึงมีการศึกษาพัฒนาและสร้างระบบโหราศาสตร์อย่างต่อเนื่อง

อีกเส้นทางหนึ่งที่สำคัญ คือ โหราศาสตร์อินเดีย คำว่า “โหราศาสตร์” (Horasastra) มาจากอินเดีย คำว่า โหรา (Hora) เป็นภาษากรีก แปลว่า ชั่วโมง หรือ ห้วงเวลา โหราศาสตร์อินเดียจึงนำเอาความรู้จากสายกรีกมาพัฒนาต่อเนื่องยาวนาน โหราศาสตร์อินเดียถือได้ว่าเป็นรากเหง้าของโหราศาสตร์ไทยปัจจุบัน โดยได้รับการถ่ายทอดจากมอญมาอีกชั้นหนึ่ง

โหราศาสตร์ยุคกรีก (Hellenistic Period)

ประมาณ 334 ปีก่อนคริสตกาล เมื่อพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชได้ยึดครองดินแดนอียิปต์ เมโสโปเตเมีย อิหร่าน จนถึงตอนเหนือของอินเดีย อียิปต์ซึ่งถูกปกครองโดยกรีกกลายเป็นศูนย์กลางของโหราศาสตร์ ความรู้โหราศาสตร์โบราณทั้งจากอียิปต์และบาบิโลนจึงได้พัฒนามาสู่วิทยาการและปรัชญาแบบกรีก และกระจายไปทั่วอาณาจักรของพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ ทั้งนี้บทความนี้จะลงรายละเอียดเฉพาะวิวัฒนาการของโหราศาสตร์ตะวันตกเท่านั้น เนื่องจากมีหลักฐานตำราให้ค้นคว้ามากกว่าโหราศาสตร์ที่มาจากอินเดีย ซึ่งเป็นที่มาของโหราศาสตร์ไทย

โหราศาสตร์ยุคกรีกได้นำชื่อเทพเจ้าของตนมาเป็นชื่อดาวเคราะห์แทนเทพเจ้าของเมโสโปเตเมีย แต่มีความหมายใกล้เคียงกัน เช่น ดาวศุกร์หรือเทพีวีนัส (Venus ของโรมันหรือ Aphrodite ของกรีก) ซึ่งตรงกับเทพีอิซตาร์ (Ishtar) ของเมโสโปเตเมีย ที่เป็นเทพีแห่งสันติสุข และบางครั้งหมายถึงชัยชนะในสงครามเช่นกัน หรือดาวพุธหรือเทพเมอร์คิวรี (Mercury ของโรมันหรือ Hermes ของกรีก) ซึ่งตรงกับเทพนาบู (Nabu) ของเมโสโปเตเมีย เทพผู้ส่งข่าวสาร ผู้อุปถัมภ์ การเขียนและนักปราชญ์ (ตรงนี้ขออนุญาตแทรกเกร็ดเล็ก ๆ น้อย ๆ ว่า ในภาพยนตร์เรื่อง Star Wars Episode I จอร์จ ลูคัสได้ตั้งชื่อดาวของ Queen Amidala ว่า นาบู (Naboo) ซึ่ง Queen Amidala เป็นผู้ที่ต้องการให้ใช้การทูตการเจรจาเพื่อแก้ไขความขัดแย้ง ไม่ใช่สงคราม ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของเทพนาบูเข้าใจว่าจอร์จ ลูคัสก็คงทราบความหมายของเทพนาบูหรือดาวพุธเป็นอย่างดี แม้ว่าจะสะกดต่างกันเล็กน้อย)

ผลงานที่สำคัญในยุคนี้อีกอย่างหนึ่ง คือ ประมาณ 300 ปีก่อนคริสตกาล นักโหราศาสตร์ชาวกรีกและอียิปต์ได้พัฒนาลำดับของดาวเคราะห์ ซึ่งเป็นที่รู้จักในชื่อ ลำดับคาลเดียน (Chaldean Order) ซึ่งลำดับจากอัตราการโคจรที่สังเกตเห็นจากโลกจากดาวที่โคจรช้าสุดไปยังดาวที่โคจรเร็วสุด ดังนี้ เสาร์ พฤหัส อังคาร อาทิตย์ ศุกร์ พุธ และจันทร์ ลำดับนี้เป็นที่มาของยามสากล (Planetary Hours) และการกำหนดชื่อวันทั้ง 7

ถือได้ว่าแนวคิดพื้นฐานทางด้านโหราศาสตร์ได้เกิดขึ้นในยุคนี้โดยนักปราชญ์นาม เฮอร์เมส ทริสมิจิตุส นั่นคือ “สิ่งที่อยู่เบื้องล่างย่อมเหมือนสิ่งที่อยู่เบื้องบน” (As Above, So Below) หรือปรัชญาอะตมัม (Microcosm) และปรมาตมัม (Macrocosm) นั่นเอง นักโหราศาสตร์ยุคกรีกได้ขยายความจากปรัชญามูลฐานนี้ไปสู่การประยุกต์ใช้โหราศาสตร์กับร่างกายมนุษย์ (โหราศาสตร์การแพทย์) สัตว์ สมุนไพร อัญมณี สี ต่าง ๆ มากมาย (Peter Whitfield, 2001)

นักโหราศาสตร์คนสำคัญอีกคนหนึ่งในยุคนี้ ก็คือ คลอเดียส ปโตเลมี (Claudius Ptolemy ค.ศ. 100 - 178) ชาวอียิปต์ที่อยู่ในเมืองอเล็กซานเดรีย ประเทศอียิปต์ ซึ่งขณะนั้นอยู่ภายใต้ปกครองของโรมัน ปโตเลมี ได้เขียนตำราโหราศาสตร์คลาสสิกตลอดกาลชื่อ “Tetrabiblos” ที่แปลว่า “ตำรา 4 เล่ม” ซึ่งนำหลักการวิทยาศาสตร์แบบอริสโตเติล (Aristotle) มาสู่หลักโหราศาสตร์ กล่าวถึง ธาตุทั้งสี่ จักรราศีแบบสายนะ (Tropical Zodiac) รวมถึงการผูกดวงชะตา ณ เวลาปฏิสนธิ (Conception) และเวลาเกิด (Birth) เพื่อพยากรณ์ชะตาชีวิตของแต่ละบุคคล โดยเชื่อว่าเวลาปฏิสนธิและเวลาเกิดเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตที่รับเอาพลังจักรวาล ซึ่งแสดงออกทางปรากฏการณ์บนท้องฟ้า และจะชี้ให้เห็นโชคชะตาของบุคคลนั้นผ่านทางตำแหน่งดาวบนท้องฟ้า

ภาพที่ 4 คัมภีร์เตตราปิโบลส

ในช่วงนี้เองที่โหราศาสตร์เริ่มมีการแยกจักรราศีออกเป็น 2 ระบบ คือแบบสายนะ (Tropical Zodiac) และแบบนิรายนะ (Sidereal Zodiac) แบบสายนะซึ่งเป็นที่นิยมของนักโหราศาสตร์ยุคกรีก ได้กำหนดจักรราศีโดยเริ่มต้นจุดเมฆที่จุดวิษุวัต (Vernal Equinox) หรือจุดเริ่มต้นฤดูใบไม้ผลิในซีกโลกเหนือของแต่ละปี ขณะที่แบบนิรายนะ ซึ่งเป็นที่นิยมในอินเดีย จะใช้จุดเริ่มต้นราศีเมษโดยอ้างอิงกลุ่มดาวฤกษ์ราศีเมษบนท้องฟ้า ซึ่งแต่เดิมทั้ง 2 จุดเป็นจุดเดียวกัน แต่ภายหลังจุดวิษุวัตได้เคลื่อนไปจากกลุ่มดาวฤกษ์เดิม (อัตราการเคลื่อนที่โดยประมาณ 72 ปีต่อ 1 องศา)

โหราศาสตร์ยุคกลาง (Medieval Period)

ยุคกลางหรือบางครั้งนักประวัติศาสตร์จะเรียกว่า ยุคมืด เนื่องจากเป็นยุคที่คริสตศาสนาได้ลงหลักปักฐานอย่างมั่นคง และขยายอำนาจของศาสนจักรไปสู่อำนาจทางการเมืองของฝ่ายอาณาจักร ทำให้ความรู้ความเชื่ออื่นใดที่ไม่สอดคล้องกับคริสตจักรได้ถูกปราบปรามและสูญหายไปจำนวนมาก

โหราศาสตร์ก็ไม่รอดพ้นชะตากรรมดังกล่าวเช่นกัน คริสตจักรได้ถือว่าโหราศาสตร์เป็นความเชื่อของพวกนอกศาสนาที่จะต้องถูกปราบปราม โดยเฉพาะเซนต์ออกุสติน (St. Augustine ค.ศ. 354 - 430) ได้วิพากษ์วิจารณ์โหราศาสตร์อย่างรุนแรงและได้ผล (เซนต์ออกุสตินเคยศึกษาโหราศาสตร์ก่อนที่จะเปลี่ยนมาเป็นชาวคริสต์) ท่านกล่าวว่า ถ้านักโหราศาสตร์บอกว่าดวงดาวกำหนดการกระทำของมนุษย์ แปลว่า มนุษย์เกิดมาโชคชะตาที่ลิขิตเอาไว้แล้ว ซึ่งขัดกับหลัก Free Will ที่เป็นหัวใจของคริสตศาสนา (มนุษย์สามารถเลือกที่จะศรัทธาในพระเจ้า ซึ่งจะทำให้โชคชะตาเปลี่ยนไปตามพระประสงค์ของพระเจ้าได้) แต่หากนักโหราศาสตร์บอกว่าดวงดาวไม่เป็นเหตุของการกระทำของมนุษย์ โหราศาสตร์ก็ไม่มี ความหมาย นอกจากนี้ ท่านยังบอกอีกว่า ถ้านักโหราศาสตร์พยากรณ์ได้อย่างแม่นยำ นั่นเป็นเพราะถูกปีศาจดลใจ เพื่อให้มนุษย์ยอมรับชะตาลิขิต ไม่ใช่ยอมรับศรัทธาในพระเจ้า

แม้ว่าคริสตจักรในขณะนั้นเป็นศัตรูคนสำคัญของโหราศาสตร์ แต่ขณะเดียวกันการเกิดขึ้นของพระเยซูก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์เช่นกัน โหราจารย์ (The Magi) ชาวเปอร์เซีย 3 คนได้มองเห็นดาวแห่งเบธเลเฮม (Star of Bethlehem) ทำให้พยากรณ์ว่าจะมีกษัตริย์ชาวยิวมาเกิดจึงเดินทางมานมัสการพระกุมารเยซู จากคำพยากรณ์นี้ทำให้พระเจ้าเฮโรดสั่งประหารเด็กอายุสองขวบลงมาในบ้านเบธเลเฮมและใกล้เคียงทั้งสิ้น เพื่อไม่ให้มาแย่งชิงบัลลังก์จากพระองค์ไปได้ ในเรื่องนี้โจฮันส์ เคปเลอร์ นักดาราศาสตร์และนักโหราศาสตร์คนสำคัญได้ค้นคว้าและระบุว่าดาวแห่งเบธเลเฮมคือ มหาผัสสะ (Great Conjunction) หรือการกุมกันของดาวพฤหัสบดีและดาวเสาร์ ถึง 3 ครั้งในปีนั้น

อย่างไรก็ตาม ด้วยทัศนคติในแง่ลบที่คริสตจักรมีต่อโหราศาสตร์ว่าเป็นส่วนหนึ่งของพวงนอกศาสนา ทำให้โหราศาสตร์แทบจะสาบสูญไปในยุคมืดภายหลังจากอาณาจักรโรมันถูกทำลายโดยอนารยชนในปี ค.ศ. 410 แต่โหราศาสตร์กลับไปรุ่งเรืองในอาณาจักรอิสลาม ซึ่งเป็นความรู้ที่ถ่ายทอดผ่านทางนักโหราศาสตร์ชาวเปอร์เซีย อหรับ และยิว ตำราโหราศาสตร์ในยุคกรีกจำนวนมากได้มีการแปลออกเป็นภาษาอาหรับ

ในตอนปลายของยุคกลาง นักโหราศาสตร์ในยุโรปได้เริ่มกลับมาเรียนรู้จากชาวอาหรับอีกครั้ง ในศตวรรษที่ 12 ตำราวิทยาศาสตร์และโหราศาสตร์ภาษาอาหรับได้รับการแปลเป็นภาษาละตินอีกครั้ง รวมถึงตำราเตตราปิบลอสที่ได้รับการแปลกลับมาเมื่อ ค.ศ. 1138 ในยุคนี้ จักรวาลแบบปโตเลมี (โลกเป็นศูนย์กลางของจักรวาล) และหลักเหตุผลแบบอริสโตเติลได้กลับมาประนีประนอมกับศาสนจักร และทำให้สามารถเผยแพร่ความรู้โหราศาสตร์ได้อีกครั้ง เซนต์โธมัส อควินาส (St. Thomas Aquinas ค.ศ. 1225 - 1274) ได้ยอมรับว่า โหราศาสตร์สามารถพยากรณ์ได้ในระดับกายภายนอก แต่ระดับวิญญาณนั้น ท่านบอกว่ามนุษย์ยังมีอำนาจเหนืออิทธิพลดวงดาวตามหลัก Free Will

โหราศาสตร์ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance Period)

ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการได้เริ่มต้นในอิตาลี โดยการฟื้นฟูศิลปวิทยาการต่าง ๆ ที่เคยถูกมองว่าเป็นพวงนอกศาสนากลับมาอีกครั้งหนึ่ง เช่น วิทยาการของกรีก เป็นต้น นักปรัชญาคนสำคัญอย่าง มาร์ซิลิโอ ฟิซิโน (Marsilio Ficino ค.ศ. 1433 - 1499) ได้สอนโหราศาสตร์การแพทย์ และได้พัฒนาการรักษาโรคโดยใช้ดนตรีและโหราศาสตร์ ซึ่งเป็นการประยุกต์หลักการ “As above, so below” มาใช้ รวมถึงท่านได้นำโหราศาสตร์ไปใช้ร่วมกับเวทมนตร์ผ่านทางพิธีกรรมและเครื่องรางของขลังต่าง ๆ

นอกจากการนำโหราศาสตร์ไปผสมกับเวทมนตร์แล้ว นักโหราศาสตร์ยุคนี้ยังใช้ภาษาสัญลักษณ์ในการพยากรณ์ อย่างเช่น นอสตราดามุส (Nostradamus ค.ศ. 1503 - 1566) ได้สังเกตรอบ 20 ปีของมหาผัสสะระหว่างดาวพฤหัสบดีและดาวเสาร์เพื่อพยากรณ์เหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ผ่านทางคำพยากรณ์ของเขา

ในยุคนี้ โหราศาสตร์ได้พัฒนาไปสู่ความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และเป็นที่แพร่หลายในหมู่กษัตริย์และผู้นำทางศาสนา จอห์น ดี (John Dee) ได้วางฤกษ์วันพระราชพิธีราชาภิเษกของพระราชินีอลิซาเบธที่ 1 แห่งอังกฤษ โดยวางให้อาถิตย์ คุร์ และพฤหัสบดี ทำมุมดีต่อดาวกำเนิดของพระองค์ ส่งผลให้พระราชินีทรงครองราชย์ยาวนานถึง 44 ปี

โจฮันส์ เคปเลอร์ (Johannes Kepler ค.ศ. 1571 - 1630) นักดาราศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่ ได้พัฒนาทฤษฎีวงโคจรของดาวเคราะห์ใหม่ ทำให้การคำนวณปฏิทินดาวแม่นยำขึ้น นอกจากนี้ เคปเลอร์ยังเป็นนักโหราศาสตร์ที่พยายามปฏิวัติวงการโหราศาสตร์จากที่ไม่มีเหตุผลไปสู่ความเป็นเหตุเป็นผลมากยิ่งขึ้น

นักโหราศาสตร์ชื่ออีกท่านหนึ่งในศตวรรษที่ 17 คือ ท่านวิลเลียม ลิลลี่ (William Lilly ค.ศ. 1602 - 1681) ได้แต่งตำรา Christian Astrology ขึ้น เพื่อบอกว่าโหราศาสตร์ที่แท้จริงแล้วจะสอดคล้องกับหลัก Free Will ของคริสตศาสนา และท่านยังได้เขียนหลักโหราศาสตร์กาลชะตา (Horary Astrology) ในตำราเล่มดังกล่าวด้วย นอกจากนี้โหราศาสตร์กาลชะตาแล้ว ท่านยังเป็นปรมาจารย์ด้านโหราศาสตร์บ้านเมือง (Mundane Astrology) โดยได้พยากรณ์สงครามกลางเมืองของอังกฤษ และที่สำคัญท่านได้พยากรณ์เหตุการณ์กาฬโรคระบาดและไฟไหม้ใหญ่ในกรุงลอนดอนล่วงหน้าถึง 15 ปี

ภาพที่ 5 ภาพการพยากรณ์เหตุการณ์กาฬโรคระบาดและไฟไหม้ใหญ่ในกรุงลอนดอน

ถ้าจะให้สรุปจุดเด่นของโหราศาสตร์ยุค Renaissance นั้นคือ เป็นยุคที่มีการนำโหราศาสตร์ไปประยุกต์กับเรื่องต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง เช่น การเล่นแร่แปรธาตุ (Alchemy) การแพทย์ เวทมนตร์ ฯลฯ ทำให้โหราศาสตร์ดูเป็นเรื่องเหนือธรรมชาติไป แม้ว่าจะมีนักโหราศาสตร์ชั้นนำบางท่านพยายามทำให้โหราศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ แต่ก็ดูจะเป็นส่วนน้อยเท่านั้น นี่ส่งผลให้เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการตื่นรู้หรือ Age of Enlightenment (ศตวรรษที่ 18 - 19) ชนชั้นนำในยุโรปจึงมองข้ามโหราศาสตร์ไป จนเหลือเพียงแค่เป็นเรื่องราวแบบตำนานและปฏิทินโหราทั่วๆไปเท่านั้น อย่างไรก็ตาม นักโหราศาสตร์ชั้นนำก็ยังมีอยู่อย่างสม่ำเสมอ เช่น ราฟาเอล (Raphael หรือชื่อจริง

R.C. Smith ค.ศ. 1795 - 1832) ผู้กำเนิดปฏิทินโหรา (Raphael's Ephemeris) ตั้งแต่ ค.ศ. 1821 และยังคงพิมพ์อยู่จนถึงปัจจุบัน (Robert Hand, 1996)

โหราศาสตร์ยุคใหม่ (Modern Period)

เมื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 20 นักโหราศาสตร์ได้พัฒนาความรู้โดยนำความรู้จิตวิทยามาผสมมากยิ่งขึ้น เช่น อลัน ลีโอ (Alan Leo หรือชื่อจริง W.F. Allen ค.ศ. 1860 - 1917), คาร์ล จุง (Carl Jung ค.ศ. 1875 - 1961) ฯลฯ ในเยอรมัน ท่านอัลเฟรด วิตเตอ (Alfred Witte) ได้นำความรู้โหราศาสตร์ยุคนั้นมาขัดเกลาตกแต่ง ตัดเอากระพ้อออกไปให้เหลือแต่แก่น ต่อยอดหลักการที่ได้ออกไป ก่อกำเนิดเป็นโหราศาสตร์สำนักฮัมบูร์ก และเผยแพร่มายังสหรัฐอเมริกาในชื่อโหราศาสตร์ยูเรเนียน

ในแง่ของคนทั่วไปนั้น โหราศาสตร์ได้เปิดตัวสู่คนทั่วไปผ่านการเติบโตอย่างก้าวกระโดดของสื่อต่าง ๆ เริ่มต้นจากคอลัมน์ดวงชะตาจากราศีในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร ทำให้คนทั่วไปรู้จักโหราศาสตร์ไปในวงกว้างอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนในอดีต

และเมื่อมาถึงศตวรรษที่ 21 อินเทอร์เน็ตได้กลายเป็นสื่อที่ทำให้คนเข้าถึงโหราศาสตร์ได้ง่ายกว่าในอดีตอย่างมาก เห็นได้จากคำว่า “ดูดวง” กลายเป็นคำค้นหาที่ได้รับความนิยม 3 อันดับแรกตลอดกาลในเมืองไทย จนทำให้หลายครั้ง โหราศาสตร์กลายเป็นความบันเทิง มากกว่าเป็นเรื่องจริงจัง ซึ่งในบางแง่มุมคล้ายกับโหราศาสตร์ยุค Renaissance ที่ดูเหมือนเฟื่องฟู แต่ก็ยังเป็นจุดเริ่มต้นของความเสื่อมเช่นกัน เว็บไซต์ Horauranian.com ของเรา ได้ถือกำเนิดขึ้นโดยมุ่งหวังที่จะให้ความรู้โหราศาสตร์ที่เป็นวิชาการจริง ๆ ได้เผยแพร่ไปอย่างกว้างขวางด้วยเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต และหวังว่าโหราศาสตร์จะยังคงวิวัฒนาการต่อไปเพื่อให้มนุษย์เข้าใจและรู้จักใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับจังหวะของท้องฟ้านั่นเอง

แนวคิดที่แฝงอยู่เบื้องหลังโหราศาสตร์: โหราศาสตร์กับดาราศาสตร์

ในมุมมองของนักวิทยาศาสตร์ทั่วไปอาจมองว่า โหราศาสตร์ไม่มีความเป็นวิทยาศาสตร์เลย แต่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า การศึกษาโหราศาสตร์นับเป็นจุดกำเนิดของวิชาดาราศาสตร์ ดังนั้นจึงไม่อาจปฏิเสธว่าโหราศาสตร์มีความเกี่ยวข้องกับดาราศาสตร์ดังจะเห็นได้ว่าพัฒนาการของโหราศาสตร์เริ่มมาจากการเฝ้าสังเกตการณ์ปรากฏการณ์บนฟากฟ้า ร่วมกับปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลก จนนำไปสู่การวางหลักเกณฑ์ที่ใช้สังเกตปรากฏการณ์บนฟากฟ้า

เริ่มจากการแบ่งกลุ่มดาว 12 ราศี คือ กลุ่มดาวฤกษ์ 12 กลุ่ม กลุ่มดาว 12 ราศี บางทีเรียกว่า กลุ่มดาว 12 นักษัตร เพราะ 11 กลุ่มเป็นสัตว์จริงหรือสัตว์สมมุติ อีก 1 กลุ่มเป็นสิ่งของ คือ ตาซัง กลุ่ม 12 ราศี มีชื่อตามเดือนทั้ง 12 เริ่มนับจากราศีเมษ (แกะตัวผู้) ไปตามลำดับ จนถึง ราศีมีน (กลุ่มดาวปลา) เป็นราศีสุดท้าย

การหมุนรอบตัวเองของโลก ทำให้เกิดกลางวัน กลางคืน การโคจรของโลก รอบดวงอาทิตย์ ทำให้เวลาและฤดูกาลผ่านไป โลกโคจรรอบดวงอาทิตย์หนึ่งรอบ กินเวลา 1 ปี ขณะที่โลกโคจรรอบดวงอาทิตย์ จากทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออกนั้น เมื่อเราสังเกตดูการเคลื่อนที่ของดวงอาทิตย์ เราจะเห็น ดวงอาทิตย์เคลื่อนที่ไปตามกลุ่มดาวกลุ่มต่าง ๆ กลางท้องฟ้า เส้นทางที่ดวงอาทิตย์ปรากฏโคจรไปบนท้องฟ้าผ่านกลุ่มดาวต่าง ๆ ในรอบปีหนึ่งนั้น เรียกว่า เส้นสุริยวิถี (Ecliptic) เส้นนี้พาดจาก

ขอบฟ้าทิศตะวันออกผ่านกลางฟ้าเหนือศีรษะไปทางขอบฟ้าทิศตะวันตก บรรดาดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และดาวนพเคราะห์ต่างก็เคลื่อนที่ในแนวแถบเส้นสุริยวิถี (Ecliptic) นี้ทั้งสิ้น

กลุ่มดาว 12 ราศี คือ กลุ่มดาวฤกษ์ 12 กลุ่มที่ปรากฏอยู่ตามแนวเส้นสุริยวิถี (Ecliptic) โดยแบ่งเป็นแถบกว้าง 16 องศา (วัดจากเส้นไปข้างละ 8 องศา) รอบท้องฟ้าออกเป็น 12 ส่วน แต่ละส่วนกว้าง 30 องศา ทุกราศีมีดาวฤกษ์ประจำอยู่ 1 กลุ่ม จึงเรียกกลุ่มดาว 12 ราศี เวลาดูในท้องฟ้า จะเห็นกลุ่มดาว 12 ราศีเรียงตามลำดับ จากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออก กลุ่มดาว 12 ราศีนี้ เป็นจักรวงกลมของสัตว์ เพราะว่ามี 11 กลุ่ม เป็นกลุ่มดาวที่แทนสัตว์จริงหรือสัตว์สมมุติ มีกลุ่มดาวที่ไม่ใช้สัตว์ คือ กลุ่มดาวราศีตุลย์หรือกลุ่มดาวคันชั่ง (Libra) อันหมายถึง ตราชูแห่งความเที่ยงธรรม

เมื่อประมาณ 150 ปีก่อนคริสตกาล นักดาราศาสตร์ชาวกรีก ชื่อ ฮิปปาซัส (Hipparchus) ได้แบ่งกลุ่มดาวแถบเส้น Ecliptic ออกเป็น 12 กลุ่ม โดยตั้งแต่ จากจุดวันวสันตวิษุวัต (Vernal Equinox) ซึ่งเป็นจุดตัดจุดแรกของเส้นสุริยวิถี (Ecliptic) กับเส้นศูนย์สูตรบนท้องฟ้า (Celestial Equator) เมื่อนับจากจุดวันวสันตวิษุวัต (Vernal Equinox) ตามแถบแนวเส้นสุริยวิถี (Ecliptic) ไปทางทิศตะวันออก ช่องละ 30 องศา จะได้ 12 ช่องพอดี ช่องแรก คือ ราศีที่ 1 คือ ราศีเมษ กลุ่มดาวแกะ ซึ่งกลุ่มดาวกลุ่มนี้ได้ชื่อว่า “ผู้นำแห่งกลุ่มดาว 12 ราศี” กลุ่มดาวราศีที่ 12 คือ กลุ่มดาวปลา หรือ ราศีมีน

เนื่องจากแกนของโลกไม่ได้ชี้ตรงไปที่ดาวเหนือตลอดเวลา การหมุนของโลกมีอาการส่าย คล้าย ๆ กับลูกข่าง การส่ายของโลกเป็นผลเนื่องมาจากแรงดึงดูดของดวงอาทิตย์ และดวงจันทร์ที่มีต่อโลก ทำให้แกนของโลกส่ายไป ฉะนั้นวันวสันตวิษุวัต (Vernal Equinox) จึงถือว่าเป็นจุดตั้งต้นของกลุ่มดาว 12 ราศี คือ ในวันที่ 12 มีนาคม ดวงอาทิตย์เริ่มยกเข้าสู่ราศีเมษนั้น ก็ไม่ตรงกับที่ฮิปปาซัส (Hipparchus) ได้จัดแบ่งไว้ เพราะฮิปปาซัสไม่ได้คำนึงถึงความเป็นจริงเรื่องการส่ายของโลก ฉะนั้นในปัจจุบันนี้ จึงปรากฏว่ากลุ่มดาว 12 ราศี ไม่ได้ตรงตามที่ได้ตั้งไว้เมื่อ 2,000 ปี ก่อน คือ เมื่อ 2,000 ปีก่อน จุดตัดของเส้นสุริยวิถี Ecliptic กับเส้นศูนย์สูตร Equator ซึ่งเรียกว่า วิษุวัต (Equinox) เริ่มต้นที่ราศีเมษกลุ่มดาวแกะและราศีตุลย์ กลุ่มดาวคันชั่ง แต่ในปัจจุบันผลการส่ายของโลก พบว่า จุดวิษุวัต (Equinox) นั้น ตั้งต้นที่ กลุ่มดาวปลา ราศีมีนและกลุ่มดาวหญิงพรหมจารี ราศีกันย์ (ไม่ได้ตั้งต้นที่กลุ่มดาวแกะ ราศีเมษ และกลุ่มดาวคันชั่ง ราศีตุลย์) นั่นก็คือ กลุ่มดาว 12 ราศี ปรากฏเคลื่อนที่ล่วงหน้าไปกว่าความเป็นจริงถึง 30 องศา หมายความว่า ในวันที่ 21 มีนาคม ซึ่งถือว่าเป็นวันเริ่มต้นฤดูใบไม้ผลิ ดวงอาทิตย์เริ่มยกเข้าสู่ราศีเมษนั้น ความจริงแล้วดวงอาทิตย์เพิ่งจะเข้าสู่ราศีมีน คือ กลุ่มดาวปลา ดวงอาทิตย์ยังไม่ได้ยกเข้าสู่ราศีเมษ จนกว่าจะถึงปลายเดือนเมษายน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า คนไทยแต่โบราณกาล จึงถือเอาเดือนเมษายนเป็นเดือนขึ้นปีใหม่ (วันที่ 13 เมษายน คือ วันสงกรานต์ นับเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทย) วันขึ้นปีใหม่ของไทยใกล้เคียงกับวันตั้งต้นปีใหม่ของนักดาราศาสตร์ คือ วันที่ 21 มีนาคม ในวันที่นี้นักโหราศาสตร์ถือว่า ดวงอาทิตย์เริ่มยกเข้าสู่ราศีเมษ คือ ดวงอาทิตย์ปรากฏ โคจรอยู่ในกลุ่มดาวแกะ แต่ทางนักดาราศาสตร์ถือว่า วันที่ 21 มีนาคม เป็นวันเริ่ม เข้าสู่ฤดูใบไม้ผลิ พืชเริ่มผลิใบ แดกกิ่งก้านสาขา เมล็ดพืชที่หว่านไว้เริ่มงอก เป็นวันตั้งต้นชีวิตใหม่ประจำปี ในวันที่ 21 มีนาคม ดวงอาทิตย์ปรากฏเคลื่อนที่ ผ่านจุดตัดของเส้นศูนย์สูตร และเส้นวิถีสุริยะ จุดนี้เรียกว่าวันวสันตวิษุวัต (Vernal Equinox) ทุกชาติทุกภาษา ตั้งต้น

กลุ่มดาว 12 ราศีเหมือนกันหมด คือ ให้กลุ่มดาวแกะ (ราศีเมษ) เป็นราศีที่ 1 และกลุ่มดาวปลา ราศีมีน เป็นราศีสุดท้าย

บทบาทและสถานะของโหราศาสตร์

โหราศาสตร์ พัฒนาจากการศึกษาทางดาราศาสตร์โดยมุ่งประโยชน์เพื่อการพยากรณ์ เพราะมนุษย์ในครั้งอดีตกาลไม่อาจบังคับธรรมชาติได้ จึงต้องหาวิธีอยู่ร่วมกับธรรมชาติด้วยความพยายามรู้จัก และเข้าใจธรรมชาติ การศึกษาการเคลื่อนไหวโยกย้ายของดวงดาวจึงเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามเข้าใจธรรมชาติ ภูมิอากาศ ฤดูกาลต่าง ๆ อันนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ในการพยากรณ์ ดังจะเห็นได้จาก มหาฤๅษีวราหะมิหิรา ราชบุโรหิตในราชสำนักของกษัตริย์แห่งราชวงศ์เมารยะ ผู้เขียนคัมภีร์พฤษศาสตร์ และคัมภีร์อื่น ๆ ในวิชาโหราศาสตร์ที่มีชีวิตอยู่ในช่วง ค.ศ. 505 หรือประมาณ 1400 กว่าปีมาแล้ว เห็นว่าวิชาโหราศาสตร์ต้องนำมาใช้สำหรับกษัตริย์ที่ปกครองแผ่นดินเท่านั้น ในการเป็นโหราจารย์นั้น จะต้องมีการบรรณ (Canons) มากมายหลายประการ นอกจากความรู้ชนิดที่เรียกกันว่าจับเอาจักรวาลมาไว้ในกำมือ

องค์ความรู้เหล่านี้ถูกนำไปใช้ภายในขอบเขตของวิชาโหราศาสตร์ (The Science of Astrology) มีวิชาที่แบ่งแยกออกไปหลายสาขา และที่แบ่งออกเป็นหัวข้อ หรือประเภทที่สำคัญที่สุดมีอยู่ 3 สาขาที่เรียกว่า ชั้นระ คือ คณิตะ หรือตันตระ กาลเวลา (โหรา) และอังคะวินิจฉัย หลักเกณฑ์และบทบัญญัติต่าง ๆ ของสาขาวิชาเหล่านี้ได้ถูกรวบรวมไว้ในพระคัมภีร์อันเรียกว่า สังหิตา หรือสรรพนิพนธ์ ที่เขียนโดยมหาฤๅษีผู้เรียนรู้

สาขาแรก หรือชั้นระ ที่เรียกว่า ตันตระ นั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเคลื่อนที่ของดวงดาวที่จะต้องโคจรผ่านจักรราศีต่าง ๆ โดยใช้วิธีการคำนวณ

สาขาที่สอง เกี่ยวกับกาลเวลา (โหรา) ที่เรียกกันว่า วิชาเกี่ยวกับการนำเอากาลเวลามาใช้สำหรับการทำนายเหตุการณ์ที่เรียกว่า วิชาโหราศาสตร์

สาขาที่สาม เรียกว่า อังคะวินิจฉัย ได้แก่ วิชาว่าด้วยการพิจารณาถึงกิ่งก้านสาขาของผลที่เกิดจากการโคจรของดวงดาวและกาลเวลาในระยะหนึ่ง ๆ นั้นมาใช้ในรูปของการอธิบายหลักเกณฑ์การวินิจฉัยพิจารณา โดยคำนวณหาลัคนาเกิดและภพอื่น ๆ ในดวงชะตากำเนิดของบุคคล

ข้อความส่วนหนึ่งจาก คัมภีร์ พฤษศาสตร์สังหิตา ของมหาฤๅษีวราหะมิหิรา อันอธิบายถึงการเริ่มต้นเรียนวิชาโหราศาสตร์ ผู้ศึกษาต้องเรียนรู้หลักเกณฑ์ทั้งหมด หลักเกณฑ์ที่นักโหราศาสตร์ต้องเรียนรู้ในสมัยนั้น มหาฤๅษีวราหะมิหิรา ได้กล่าวไว้ในโคลกหนึ่งดังนี้

“นอกเหนือไปจากการคำนวณทางดาราศาสตร์แล้ว นักโหราศาสตร์จะต้องมีความเชี่ยวชาญเรื่องกาลเวลาที่แบ่งเป็นระยะ เช่น จำนวนของยุคหนึ่ง ๆ ปีหนึ่ง ๆ ระยะการเปลี่ยนฤดูกาล (Solstice) ระยะเวลา 2 เดือน 1 เดือน 15 วัน (ปักษ์) กลางคืนและกลางวัน จับเวลาเป็นรายหนึ่งชั่วโมง และครึ่งชั่วโมง มูหุรตะ หรือระยะเวลาหนึ่งในจำนวน 48 นาที และ 24 นาที รวมถึงระยะหนึ่งของลมหายใจเข้าออก... และจำนวนเวลาที่แบ่งซอยอื่น ๆ เช่นเดียวกับการรู้จักเส้นสุริย

วิธี ซึ่งได้มีการกำหนดไว้ในหลักวิชาการคำนวณ อันเรียกว่า ลีทธานตะทั้ง 5 คัมภีร์ของฤาษี...”

ดังนั้น โหราศาสตร์จึงเป็นวิทยาการที่เกี่ยวกับกาลเวลา ทุกระยะเวลาที่ผ่านมา เพราะการโคจรของดวงดาวนั้นมีความหมายที่สำคัญต่อการนำมาทำนายทายทัก

การดูดวงดูยังง ผู้เขียนแยกระหว่างการพยากรณ์แบบโหราศาสตร์ ว่าเป็น การดูความสัมพันธ์ของดวงดาวในระบบสุริยจักรวาลกับการพยากรณ์แบบอื่น ๆ ที่ผู้เขียนเรียกว่า การดูดวงที่ไม่ใช่โหราศาสตร์ เช่น การพยากรณ์ด้วยไพ่ยิปซี การใช้จิตสัมผัส เป็นต้น

ในทางโหราศาสตร์มีวิธีการคำนวณตามระบบราศี คือ ระบบสายนะ (Tropical Zodiac) อ้างอิงการเปลี่ยนราศีจากฤดูกาล โดยเริ่มนับราศีเมษในวันที่พระอาทิตย์ตั้งฉากกับเส้นศูนย์สูตรกลางวันและกลางคืนมีเวลาเท่ากัน ซึ่งจะเกิดขึ้นประมาณวันที่ 22 นิรายนะ (Sidereal Zodiac) โดยจะเริ่มนับราศีเมษ ในวันที่ 13 เมษายน ตามตำราอินเดียจะอ้างอิงการเปลี่ยนราศีจากดาวบนท้องฟ้า หากใช้โลกเป็นศูนย์กลางและมองว่า พระอาทิตย์โคจรรอบโลก ในแต่ละเดือน ดวงอาทิตย์จะมีการเคลื่อนไหวผ่านราศี โดยใช้เวลา 1 ปีในการย่างทั้ง 12 ราศี

ราศี	สัญลักษณ์	วันที่ครอบคลุมของราศี (โดยประมาณ)		ธาตุ	ระดั้มธาตุ ^[ต้องการอ้างอิง]	ดาวประจำราศี
		แบบสายนะ (Tropical Zodiac)	แบบนิรายนะ (Sidereal Zodiac)			
ราศีเมษ	แกะ	21 มีนาคม - 19 เมษายน	13 เมษายน - 13 พฤษภาคม	ไฟ	จรรราศี (แม่ธาตุ)	ดาวอังคาร
ราศีพฤษภ	วัว	20 เมษายน - 20 พฤษภาคม	14 พฤษภาคม - 13 มิถุนายน	ดิน	สถิรราศี (กลางธาตุ)	ดาวศุกร์
ราศีเมถุน	คนคู่	21 พฤษภาคม - 20 มิถุนายน	14 มิถุนายน - 14 กรกฎาคม	ลม	อุภยราศี (ปลายธาตุ)	ดาวพุธ
ราศีกรกฎ	ปู	21 มิถุนายน - 22 กรกฎาคม	15 กรกฎาคม - 16 สิงหาคม	น้ำ	จรรราศี	ดวงจันทร์
ราศีสิงห์	สิงโต	23 กรกฎาคม - 22 สิงหาคม	17 สิงหาคม - 16 กันยายน	ไฟ	สถิรราศี	ดวงอาทิตย์
ราศีกันย์	หญิงสาว	23 สิงหาคม - 22 กันยายน	17 กันยายน - 16 ตุลาคม	ดิน	อุภยราศี	ดาวพุธ
ราศีตุลย์	คันชั่ง	23 กันยายน - 22 ตุลาคม	17 ตุลาคม - 15 พฤศจิกายน	ลม	จรรราศี	ดาวศุกร์
ราศีพิจิก	แมงป่อง	23 ตุลาคม - 21 พฤศจิกายน	16 พฤศจิกายน - 15 ธันวาคม	น้ำ	สถิรราศี	ดาวอังคาร, ดาวพลูโต
ราศีธนู	คนยิงธนู	22 พฤศจิกายน - 21 ธันวาคม	16 ธันวาคม - 14 มกราคม	ไฟ	อุภยราศี	ดาวพฤหัสบดี
ราศีมกร	แพะทะเล	22 ธันวาคม - 19 มกราคม	15 มกราคม - 12 กุมภาพันธ์	ดิน	จรรราศี	ดาวเสาร์
ราศีกุมภ์	คนแบกหม้อน้ำ	20 มกราคม - 18 กุมภาพันธ์	13 กุมภาพันธ์ - 13 มีนาคม	ลม	สถิรราศี	ดาวเสาร์, ดาวมฤตยู
ราศีมีน	ปลา	19 กุมภาพันธ์ - 20 มีนาคม	14 มีนาคม - 12 เมษายน	น้ำ	อุภยราศี	ดาวพฤหัสบดี, ดาวเนปจูน

อ้างอิง

1. ^ วรรณภา วงษ์ฉัตร, คุณคือใครใน 12 ราศี, สำนักพิมพ์ ซีเอ็ดยุคชื่นใจจำกัด (มหาชน), 2541

ภาพที่ 6 โหราศาสตร์กับวิธีการคำนวณตามระบบราศี

จะเห็นได้ว่า วิธีการคำนวณปฏิทินทั้ง 2 ระบบมีความแตกต่างกันตั้งแต่วิธีการ ตลอดจนผลลัพธ์ที่ได้ก็แตกต่างกัน กล่าวคือ ผลต่างอื่น ๆ ของปฏิทินทั้งสองระบบนี้

ตารางที่ 1 วิธีการคำนวณ ความแตกต่าง และผลลัพธ์ของปฏิทินโหราศาสตร์ทั้ง 2 ระบบ

รายละเอียด	1. ปฏิทินดาราศาสตร์- ลาหิรีของอินเดีย	2. ปฏิทินสุริยาสตร์ของไทย
หลักการคำนวณ	ใช้การหลักดาราศาสตร์ขององค์การนาซา NASA ตำแหน่งดวงดาวตรงตามความจริงบนท้องฟ้า	ใช้เกณฑ์จากคัมภีร์สุริยาสตร์ ตำแหน่งดวงดาวจะไม่ตรงตามความจริงบนท้องฟ้า
ลัคนา Ascendant องศาลัคนา	มีวิธีคำนวณแบบเดียว และผลจะตรงตามตำแหน่งองศาจริงของราศีที่ขึ้นทางขอบฟ้าทางทิศตะวันออกขณะที่เจ้าชาตาเกิด	ขึ้นอยู่กับวิธีการวางลัคนาแบบสุริยาสตร์ ซึ่งมีวิธีแตกต่างกันมากกว่า 6 วิธี แต่ละวิธีก็ให้ผลต่างกัน
ราศีลัคนา	มีความแม่นยำถูกต้องตามหลักดาราศาสตร์และตรงกับราศีบนท้องฟ้า	มีผลแตกต่างคลาดเคลื่อนประมาณ +/- 1ราศี (30 องศา / 1 ราศี) เพราะใช้อันโตนาทีคนละแบบ
นวางศ์ / ตรียางค์	ถูกต้องตามจุดองศาของลัคนา	คลาดเคลื่อน
อาณาเขตเรือนชาตา / ราศี	ใช้อันโตนาที ระหว่าง 102 - 132 นาที / ราศี	ใช้อันโตนาที ระหว่าง 96 - 168 นาที / ราศี
ลัคนาเสวยฤกษ์	ถูกต้องตามตำแหน่งกลุ่มดาวฤกษ์บนท้องฟ้า (13 องศา 20 ลิปดา / ฤกษ์)	มีความคลาดเคลื่อนประมาณ 4 - 17 องศา ผลทำให้ลัคนาเสวยฤกษ์ต่างจากแบบที่ 1
ดาวเคราะห์	ตำแหน่งดาวเคราะห์ทุกดวงตรงตามตำแหน่งจริงบนท้องฟ้าในขณะนั้น ๆ	มีความคลาดเคลื่อนในระดับองศา และบางดาวเคราะห์ เช่น ดาวพุธ ดาวศุกร์ มีความคลาดเคลื่อนมากถึง 4 - 15 องศา จนบางครั้งสเถิดในราศีต่างกับราศีในแบบที่ 1
จันทร์เสวยฤกษ์	ใช้ปฏิทินดาราศาสตร์ในการคำนวณ	ใช้การอ้างอิงจากแบบที่ 1
อายนางศะ	นิยมใช้ของลาหิรี (อินเดีย)	ใช้ค่าราศีวัฏจักรแทนค่าอายนางศะโดยใช้ 0 - 27 องศา ในรอบ 1800 ปี

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายละเอียด	1. ปฏิทินดาราศาสตร์- ลาหิรีของอินเดีย	2. ปฏิทินสุริยาสตร์ของไทย
การคำนวณการเกิดคราส	แม่นยำถูกต้อง	ใช้ร่วมกับคัมภีร์สารัมภ์ มีความคลาดเคลื่อนบ้าง ใกล้เคียงบ้าง ไม่แน่นอน
เวลา/สถานที่ในการคำนวณ	คำนวณเวลาที่ท้องถิ่นจริง ตาม เส้น Lat-Long (เวลานัก্ষัตร)	ใช้วิธีตัดเวลาที่ท้องถิ่นอ้างอิงจาก เวลามาตรฐานประเทศไทย

ผู้ที่จะประกอบพิธีกรรมอันเป็นงานมงคลต่าง ๆ เช่น การแต่งงาน ปลูกบ้าน หรือ การขึ้นบ้านใหม่ หากจะให้ดี โบราณจารย์ท่านแนะนำให้เลือกและยกเว้นการประกอบพิธี โดยให้ดูวันทั้ง 7 คือ วันอาทิตย์ วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันศุกร์ และวันเสาร์ ว่าตรงกับวันขึ้น - วันแรมกี่ค่ำในทุกเดือน ส่วนเวลาควรเลือกและยกเว้นในพิจารณาถึงยามดี ประกอบกับคำทำนายว่า ดีหรือร้าย (ถ้าดีให้ทำ ถ้าร้ายให้ละเว้น) ถึงแม้ว่าจะเป็นวันอำฤตโชค แต่ตรงกับวันจมาก็ให้ละเว้น การประกอบพิธีต่าง ๆ นอกจากนี้ในการคำนวณทางโหราศาสตร์ ตั้งแต่การพยากรณ์ตลอดจน การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ยังต้องคำนึงถึงฤกษ์ยามอีกด้วยที่สำคัญ ได้แก่

1. ทลิตโทฤกษ์

มักเริ่มต้นชีวิตจากเป็นผู้ร่ำรวย เป็นลูกผู้มีอันจะกิน แต่เป็นคนสุรุษสุร่าย เก่งในการใช้จ่าย ชอบเลี้ยงผู้อื่น มากกว่าจะให้คนอื่นเลี้ยง ถ้าอยู่นางศ์ที่ 4 ซึ่งติดกับมัทธโนฤกษ์ ก็จะมีผลในการใช้จ่ายดีขึ้นกว่านางศ์อื่น เพราะการใช้จ่ายจะจ่ายเฉพาะสิ่งที่ชอบด้วยเหตุผล ถ้าอยู่ยั้งใกล้สมโณฤกษ์ยิ่งลำบาก ผู้เกิดฤกษ์นี้มีโอกาสล่มจมได้ง่าย

2. มัทธโนฤกษ์

มักเป็นผู้ตระหนี่ถี่เหนียว คิดอย่างรอบคอบก่อนที่จะจ่าย ลงทุนอย่างระมัดระวัง โดยพิจารณาว่าจะต้องได้กำไรคุ้มหรือสูงกว่าทุนเป็นจำนวนมาก ผู้เกิดฤกษ์นี้มักร่ำรวยไม่เดือดร้อนเรื่องการเงิน

3. โจรฤกษ์

นิสัยชอบเอาเปรียบ อาจถึงขนาดชอบลักเล็กลักน้อย ฉลาด รู้ทางหนีทีไล่ เก่งในการกีฬา กรีฑา การสอบแข่งขันทุกกรณี การสอบชิงทุนทุกกรณี การเสนอราคา ถ้าลัคนาและพระเคราะห์ หลายองค์เสวยฤกษ์นี้ กับเพชฌฆาตฤกษ์เป็นส่วนใหญ่ อาจเป็นโจรปล้น และฆ่า ถ้าเป็นลูกกษัตริย์หรือมนตรีชั้นสูงอาจถึงแย่งราชสมบัติหรือก่อการกบฏ ปฏิวัติ แย่งราชอาณาจักร

4. ภูมิปาโลฤกษ์

มักเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ถ้าเป็นผู้้น้อยก็เป็นคนที่มีความสามารถสูงเป็นที่ไว้วางใจของผู้ใหญ่ จนได้เลื่อนขั้นสูงขึ้นเป็นผู้ใหญ่ภายในวันอันสมควร มีอสังหาริมทรัพย์ ที่ดิน บ้านเรือน ร้านค้าอาคาร อาจเป็นนักจัดสรรที่ดินและอาคารก็ได้ ผู้เกิดฤกษ์นี้มักมีหลักฐานดีทุกราย

5. เทศาตรีฤกษ์

แปลว่า “ฤกษ์ข้ามถิ่น” ผู้เกิดฤกษ์นี้ ถ้าทำมาหากินในถิ่นกำเนิดมักไม่ใคร่ดี ต้องไปทำมาหากินอยู่ต่างถิ่น หรือต่างประเทศจึงจะดี โดยมากเป็นพ่อค้า อีกชื่อหนึ่งเรียก “เวสโยฤกษ์” แปลว่า “หญิงแพศยา” หมายถึง ผู้หญิงทำการค้า ถ้าสตรีใดมีลัคนาและดาวเจ้าเรือนเสวยฤกษ์นี้หลายองค์ อาจค้าขายเลยเถิดไปถึงชายตัวได้

6. เทวีฤกษ์

ผู้ที่เกิดฤกษ์นี้เป็นคนมีเสน่ห์ มักได้คู่ครองดี มีหลักฐานมั่นคงเพราะคู่ครอง ประสบความสำเร็จเพราะคนต่างเพศ จะทำการใดถ้ามีหุ้นส่วนหรือคู่คิดเป็นคนต่างเพศ จะเจริญรวดเร็วกว่าทำร่วมกับเพศเดียวกัน

7. เพชฌฆาตฤกษ์

เป็นคนเด็ดขาด ใจเหี้ยม พูดจริงทำจริง ฆ่าเป็นฆ่ากัน มักเป็นนายพราน เป็นทหาร ตำรวจ หรือเพชฌฆาต เป็นมือปืน เป็นผู้ตัดสินใจเฉียบขาด ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงความคิดความเห็นตามผู้อื่นได้ง่าย ๆ

8. ราชาฤกษ์

เป็นหัวหน้าคนอื่น ถ้ามีชาติวุฒิสองอาจได้ราชสมบัติ อาจเป็นนายกรัฐมนตรี ประธานสภา หรืออธิบดี หัวหน้ากอง ตลอดจนอาจจะเป็นหัวหน้าภาวโง่ง ตามแต่वासนาดวงกำเนิด

9. สมโณฤกษ์

ชอบที่จะทำแต่งงานสงบ เรียบ ๆ ไม่ผาดโผน ไม่เหมาะแก่การแข่งขันใด ๆ ทั้งสิ้น เหมาะแก่การเป็นสมณะ นักพรต นักบวช หรือผู้บำเพ็ญทางจิต อาจสำเร็จฌานมีอิทธิฤทธิ์ได้ ถ้าทำมาหากินทางโลก ทำอะไรโลดโผน เกินไปจะประสบความวิบัติ ไม่เหมาะแก่การเป็นนักการเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างโหราศาสตร์กับพุทธศาสนา

โหราศาสตร์กับพุทธศาสนามีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอยู่ ว่ากันว่า พระพุทธเจ้าขณะที่ยังทรงเป็นมกุฏราชกุมาร ซึ่งเป็นโอรสของกษัตริย์ พระราชาบิดาหวังจะให้ปกครองแผ่นดินต่อไป จึงได้โปรดให้พระราชโอรสศึกษาวิชาการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในขณะนั้น ตามประวัติบ่งว่า “ศิลปะศาสตร์” ศึกษาจบถึง 18 สาขา ถ้าเทียบกับสมัยปัจจุบัน หมายถึง พระพุทธเจ้าได้สำเร็จปริญญาโลกหลายสาขา ยิ่งกว่าดอกเตอร์หรือดุษฎีมหาบัณฑิตคนใด ๆ ในยุคนี้ และหากจะพิมพ์นามบัตรมีดีกรีฟุ้งท่ายไปด้วย ต้องใช้การ์ดแผ่นใหญ่มาก

“ศิลปะศาสตร์” ทั้ง 18 สาขานั้นมีหลักฐานยืนยันแน่นอนว่า พระองค์ทรงศึกษาจนจบทั้ง 18 สาขา และมีวิชาโหราศาสตร์รวมอยู่ด้วยสาขาหนึ่ง ด้วยเหตุนี้เมื่อพระองค์ออกบวชและสำเร็จ “สัพพัญญุตญาณ” ทางศาสนาเพิ่มอีกสาขาหนึ่ง พระองค์จึงทรงบัญญัติหลักวิชาการต่าง ๆ ลงใน “พุทธศาสนา”

ฉะนั้น หลักพุทธศาสนาในปัจจุบันนี้ บางข้อบางประการจึงคล้ายคลึงกับหลักทางโหราศาสตร์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พระองค์ได้ยึดเอาหลักวิชาการทางโหราศาสตร์มาเป็นแนวพื้นฐานในการบัญญัติวิชาการทางพุทธศาสนาของพระองค์ด้วย ตัวอย่างข้อนี้คือ หลัก “กาลมฤตา” คือจะทำอะไรให้รู้จักกาลเวลาที่เหมือนกัน ตรงกับหลักการ คือ “ฤกษ์” ในทางโหราศาสตร์นั่นเอง เพราะว่าการดูฤกษ์นั้น คือการดูเวลาอันเป็นศุภมงคลที่เหมาะสมในการประกอบกิจการงานต่าง ๆ เพื่อความสุข ความวัฒนาถาวร ความสำเร็จผล และเพื่อประสิทธิ์ฯ ความเจริญให้ได้ต้องตามความต้องการนั่นเอง นี่แหละ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างโหราศาสตร์กับพุทธศาสนา

จากการปฏิรูปองค์การศาสนาในสมัย รัชกาลที่ 5 การนับถือผีค่อย ๆ ถูกขจัดออกไปจากระบบความเชื่อของไทย พุทธศาสนากระแสหลักในเมืองไทยจึงเป็นคำสอนสำหรับปัจเจก โดยไม่มีนัยทางสังคมอยู่เลย นี่อาจเป็นส่วนหนึ่งที่อธิบายได้ว่า การอธิบายพระพุทธรูปของท่านพุทธทาสภิกขุ หรือพระธรรมปิฎกจึงได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะกลุ่มคนที่เรียกกันว่า ปัญญาชน เพราะอรรถกถาจารย์ทั้ง 2 ท่านได้แสดงมิติทางสังคมของพุทธธรรม และการเฟื่องฟูของลัทธิพิธี เช่น ลัทธิพิธีเสด็จ รัชกาลที่ 5 ธรรมกาย เป็นต้น

เหตุผลของโหราศาสตร์และศาสนา

ข้าพเจ้าเคยได้ยินท่านผู้ใหญ่พูดว่า “สำหรับพุทธศาสนิกแต่ดูไม่น่ามีความจำเป็นอะไรที่จะข้องแวะกับโหราศาสตร์” เพราะพุทธศาสนาสอนไว้สมเหตุผลที่สุดแล้วว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” และก็ได้ยินพระโหราจารย์แสดงอธิบายว่า โหราศาสตร์เป็นอุปกรณ์ช่วยให้บุคคลทำดี และได้รับผลดีตามคำสอนนั้น

ขอยกว่า ทุกคนย่อมอยากได้ดีด้วยกันทั้งนั้น และพยายามประกอบเหตุอันดี ครั้นแล้วก็หาประสบผลที่สมใจคาดทุกคนไม่ เพราะผลดีนั้น ๆ มีตั้งร้อยอย่างพันอย่าง และเหตุประกอบอันจะนำไปหาผลดีนั้นเล่าก็มีตั้งพันประการ เมื่อไม่ทันทราบรายละเอียดก่อนว่า ประการไหนจะตรงไปให้ผลดีอย่างไรแก่ตนแน่ก็ต้องเดาสุ่มไปตามเพลง ถ้าผลดีอยู่ทางหนึ่งเหตุที่ประกอบนั้นเลียงไปเสียทางหนึ่ง ถึงจะเป็นผลที่ดีก็ย่อมคลาดแคล้วไปจากผลที่หวังไว้ แม้เผชิญได้ผลดีมาใหม่ก็ไม่ใช่ที่ประสงค์เหมือนเดินทางผิด หากจะถึงที่อื่นก็มีใช่ที่มุ่งหมาย โหราศาสตร์เป็นเครื่องส่องทางเดินตรงไปยังสายที่ต้องการผลโดยไม่ให้เสียเวลาเหลวเปล่า

โดยมากมักเข้าใจว่า ผลดี ผลร้าย แห่งการกระทำของบุคคล คือ กรรม หรือจะเรียกว่า กุศล และอกุศล ประกอบด้วยก็ไม่ผิด และก็ไม่สนใจคำว่าโชคนั้นมาก ถ้ามีกุศลก็ว่ามีโชค ถ้ามีอกุศลก็ว่ามีโชคร้าย

ในเรื่อง กรรม นี้มีความเห็นแตกต่างกัน ความดีเด่นชัดนั้น คนจำนวนมากยอมรับว่า กรรม คือการกระทำที่มีผลถึงขนาด ไม่ใช่แต่เฉพาะทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว กรรม คือ การกระทำที่ทำให้เกิดเป็นผลขึ้น เช่น ปลูกต้นไม้ไว้ก็อาจได้ผลของต้นไม้ หรือเราไปฆ่าเขาตายเขาก็ตามจับเราไปฆ่าเช่นเดียวกัน เป็นต้น

คนส่วนมากมักไม่เข้าใจว่า กรรม คือ การกระทำแต่ชาติก่อนที่เชื่อกันว่ามนุษย์จะต้องเวียนเกิดเวียนตาย เป็นสิ่งที่เคยบันดาลความเป็นไปของคนเราให้ผิดไปกว่าที่เราคาดคะเนไว้มากบ้างน้อยบ้าง ส่วนอิทธิพลของกรรม บางคนถือว่าจะหลีกเลี่ยงเสียมิได้ เพราะพี่น้องท้องเดียวกันยังมีนิสัยและเหตุผลต่างกัน

ทางโหราศาสตร์เห็นว่า กรรม คือ สิ่งที่เราทำไว้แต่ปางก่อนแต่ลืมเสีย ไม่นึกถึงจนกระทั่งพบผลของกรรมนั้น เพราะฉะนั้นถ้าผู้ใดรู้เสียก่อนว่า กรรม คือ สิ่งที่ทำไว้แล้วในอดีต จักให้ผลดีและผลร้ายในเวลานั้นก็อาจแก้ไขร้ายให้น้อยลง และเพิ่มกำลังแห่งกรรมดีให้บังเกิดผลดียิ่ง ๆ ขึ้นจนเรียกว่า เป็นโชค

ฉะนั้น จึงเห็นว่าทุกคนควรเรียนรู้วิชาโหราไว้เพื่อทราบหนทางแห่งกรรมดี คือ เหตุดีและเหตุชั่ว คือ กรรมชั่ว นั้นไว้ด้วย

ดังกล่าวนั้น โหราศาสตร์ได้ช่วยร่วมมือยอมให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ปัญหาอยู่กับการปรับปรุงโหราศาสตร์ให้ทันสมัยขึ้นเท่านั้น

ฉะนั้น โหราศาสตร์จึงมีคุณประโยชน์มาก เป็นส่วนหนึ่งแห่งอนาคตเพื่อเตรียมพร้อมให้ทันทั่วทั้งที่จะรับเหตุการณ์ข้างหน้า ได้เปรียบกว่าที่จะคิดแก้ไขในปัจจุบัน การรู้การภายหน้าจากโหราศาสตร์จึงมีค่าอันใหญ่ยิ่ง

แต่ยังมีผู้ที่ยังเห็นการดูทางชาตาเป็นการเชื่ออย่างงมงายทันสมัย แต่ไม่เข้าใจคนที่ไม่คิดเช่นนั้นก็ต้องหันมาหาอาจารย์ดูดวงชาตาราศีของตนเองจนได้

ข้อสังเกตอีกประการ คือ นักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียง มักจะเป็นนักโหราศาสตร์หรือศึกษาด้านโหราศาสตร์ควบคู่กันไปด้วย เช่น เซอร์ไอแซค นิวตัน (Sir Isaac Newton) ผู้เสนอทฤษฎีแรงโน้มถ่วงโลก และนักดาราศาสตร์ โจฮันเนส เคปเลอร์ (Johannes Kepler) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ที่ทรงคำนวณทางดาราศาสตร์จนค้นพบปรากฏการณ์สุริยุปราคาที่ทำวากก็ทรงเป็นนักโหราศาสตร์เช่นกัน

จนกระทั่งกรรมโหราได้ถูกยกเลิกไปในที่สุด แต่ถึงกระนั้นวิชาโหราศาสตร์ก็ยังคงมีผู้สนใจอยู่ยังหาได้สูญหายไปเหมือนพิธีกรรมต่าง ๆ อีกทั้งกลับมีผู้สนใจในวิชานี้ยิ่งมากขึ้น และดูเหมือนแพร่หลายยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนอีกหลายเท่า

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยึดโยงโหราศาสตร์กับพุทธศาสนาไว้ด้วยกันอย่างเหนียวแน่น คือ เรื่องกฎแห่งกรรม ถึงแม้คำสอนทางพุทธศาสนาจะไม่ได้มุ่งเน้นพิธีกรรมหรือความเชื่อ แต่มุ่งอธิบายที่มาเหตุปัจจัย แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าคนส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่า “กรรม” นั้นอาจรู้เท่าทันหรือปรับแก้ไขได้ด้วยศาสตร์แห่งโหราหรือโหราศาสตร์นั่นเอง ดังนั้น จึงต้องเข้าใจก่อนว่าในสายโหราศาสตร์ แบ่งเวรกรรมเป็นมี 3 ประเภท ดังนี้

1.1 กรรมที่ต้องชดใช้สถานเดียว ไม่อโหสิกรรม กรรมเหล่านี้จะอยู่ในสถิราศรี (Fixed Sign) อันได้แก่ ราศรีพฤษภ สิงห์ พิจิก หรือกุมภ์

1.2 กรรมที่ต้องชดใช้รุนแรง กรรมเหล่านี้จะอยู่ในทวารราศรี (Cardinal Sign) อันได้แก่ ราศรีเมษ กรกฎ ตุลย์ หรือมังกร

1.3 กรรมที่เข้าพร้อมโหรากรรมให้ เป็นกรรมที่แก้หรือบรรเทาได้ ถ้ารู้จักขอมากรรม ทำบุญอุทิศสวณกุศลให้เขา รวมถึงปฏิบัติธรรม กรรมเหล่านี้จะอยู่ในอุกัยราศรี (Mutable Sign) อัน ได้แก่ ราศรีมิถุน (แต่จะโดนเบิ้ล 2) กันยั ธนู (โดนเบิ้ล 2) หรือมีน (โดนเบิ้ล 2)

โดยน้ำหนักของกรรมนั้นจะแบ่งตามระยะที่ดวงดาวสัมพันธ์ร้ายต่อกัน และคุณภาพของ ดวงดาว (เน้นเฉพาะมุมสัมพันธ์ (Aspect) เป็นหลัก)

1. มุมแรงที่สุด คือ มุมกากบาท (จตุโกณต์) แบ่งเป็น 3 ระยะคือ

1.1 แรงแระดับ A = ระยะ 82 - 98 องศา ส่งผลเต็มที่

1.2 แรงแระดับ B = ระยะ 70 - 81.59 หรือ 98.01 - 110 องศา ส่งผลปานกลางหรือ

เป็นพัก ๆ

1.3 แรงแระดับ C = ระยะ 60 - 69.59 หรือ 110.01 - 120 องศา แทบไม่ส่งผลอะไร

เลย

อย่างไรก็ตาม ข้อ 1.2 - 1.3 ควรนับเป็น 4 ราศรีต่อกันจึงจะตรงตามตำรา

2. มุมกึ่งจตุโกณต์ หรือ 41 - 49 องศา และ 131 - 139 องศา

3. มุมเล็ง มี 3 ระยะ เหมือนข้อ 1 คือ

3.1 แรงแระดับ A = ระยะ 172 - 188 องศา ส่งผลเต็มที่

3.2 แรงแระดับ B = ระยะ 160 - 171.59 หรือ 188.01 - 200 องศา ส่งผลปานกลาง

หรือเป็นพัก ๆ

3.3 แรงแระดับ C = ระยะ 150 - 159.59 หรือ 200.01 - 210 องศา แทบไม่ส่งผล

อะไรเลย

4. มุมปลายหอก

4.1 ปลายหอกหน้า (อริ)

4.2 ปลายหอกหลัง (มรณะ)

5. มุมทำลาย - เปียห (1 ราศรี ก่อนถึงราศรีที่ดาวดวงนั้นอยู่)

ความแตกต่างของโหรกับหมอดู

สำหรับคำถามต่อมาที่พบได้บ่อย คือ โหรกับหมอดูแตกต่างกันหรือไม่

1. โหร คือ ผู้เรียนวิชาโหราศาสตร์ ที่กล่าวถึง อำนาจของดาวที่มีอิทธิพลต่อโลกมนุษย์ โหรเป็นผู้รู้กาลเวลาที่จะเกิดเหตุการณ์ร้ายแก่สรรพสิ่งทั้งหลายในจักรวาลฟ้าครอบ รวมทั้งชีวิตมนุษย์ด้วย

2. หมอดู คือ ผู้ที่จะบอกโชคดีหรือเคราะห์ร้ายแก่ท่าน วิชาหมอดูที่ใช้อยู่ทั่วไป คือ เลข 7 ตัว เลข 12 ตัว กราฟแบบนโปเลียน ไพ่ป๊อก เสียงทาย พรหมชาติ และลายมือ

เหตุผลและข้อเปรียบเทียบ

1. ถ้าหมอดูใช้ตำราทั้ง 6 อย่างที่กล่าวมานี้ ดูบุตรฝาแฝด จะถูกต้องสักกี่เปอร์เซ็นต์ บุตรฝาแฝดซึ่งเกิดมาจากบิดา - มารดาเดียวกัน รูปร่างคล้ายคลึงกัน หากเวลาเกิดต่างกัน นิสัยใจคอ ย่อมไม่เหมือนกัน และได้ประสบเหตุการณ์ในชีวิตที่ต่างกัน

2. สำหรับโหราใช้เวลาเกิดเป็นหลักพยากรณ์เพียง 4 นาที อาจให้ลัคนาสถิตผิดราศีก็ได้ หรือไม่ก็ผิดดวง - ตรียางค์ แม้ลัคนาอยู่ในราศีเดียวกัน แต่หากต่างดวง - ตรียางค์หรือฤกษ์แล้ว ย่อมทำให้นิสัยใจคอผิดกัน และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับเจ้าชตาก็ต่างกัน

ปัจจุบันมักเรียกโหราว่าหมอดู จะเนื่องจากให้หมอดูดูกันเสียบ่อย ๆ จนชินปาก หรือจะเนื่องด้วยโหราผู้ที่รู้วิชาโหราศาสตร์ยังมีน้อยไม่มีใครคอยรู้จักมากนัก และวิชาโหราศาสตร์ก็ยังไม่แพร่หลาย เข้าถึงประชาชนทั่วไป ซึ่งมีผู้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้หลายท่านทั้งที่เป็นนักโหราศาสตร์ และนักวิชาการ เช่น ยอดธง ทับทิวไม้ กล่าวว่า

“...สังคมไทยได้ใช้วิชาโหราศาสตร์มาใช้เป็นหลักในการวางพื้นฐานสำหรับการดำเนินยุทธศาสตร์ยุทธวิธี ทั้งด้านการเมืองและการสงครามมาตลอดเวลานานที่ประเทศไทยถูกสร้างขึ้น มา โหราศาสตร์ไทยจึงมีอิทธิพลทุกประการในการดำเนินชีวิตของคนไทยตั้งแต่ระดับสูงสุดและต่ำสุด ตั้งแต่ใช้สำหรับการรบทัพจับศึก สร้างบ้านสร้างเมืองลงมาจนกระทั่งถึงกำหนดเวลาตัดผมตัดเล็บสำหรับคนทั่วไป...

...อย่างน้อยที่สุด ที่คนไทยคุ้นหูกันมาก ก็คือ “ฤกษ์ - ยาม” ซึ่งคนไทยส่วนมากจะต้องให้ความสนใจหรือกระทำตามกฎเกณฑ์ของวิชาโหราศาสตร์ เพราะมีความเชื่อว่า กฎเกณฑ์เหล่านั้นจะก่อให้เกิดผลดีและเป็นมงคลแก่ผู้กระทำ การนั้น ๆ จึงอาจจะกล่าวได้ว่า โหราศาสตร์กับสังคมไทยกับคนไทยนั้น ไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้...

...ความไม่แน่ใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ไม่มีความรู้สึกรู้ว่ามีความมั่นคงในชีวิตและความเป็นอยู่ หรือการกระทำดำเนินชีวิตใด ๆ ก็ตามที่ ไม่ประสบความสำเร็จ ทำให้คนไทยทุกคนคิดว่ามีทางที่จะช่วยกำลังใจและความรู้สึกนึกคิดหรือความเชื่อมั่นในตนเองได้โดยอาศัยวิชาโหราศาสตร์หรือ “การดูหมอดู” เป็นทางออกและเป็นความหวังอย่างหนึ่ง อย่างน้อยก็ในแง่ของจิตวิทยา...” (ยอดธง ทับทิวไม้, 2534, หน้า 58 - 59)

มานพ นักวิชาการเขียนไว้ในบทนำเอกสารประกอบการสอนของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย เรื่อง พระพุทธศาสนากับความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ ว่า

“โหราศาสตร์กับสังคมไทยนั้น แยกจากกันไม่ออก ในสมัยโบราณ การดำเนินชีวิตของบุคคลหรือเหตุการณ์บ้านเมือง โหราศาสตร์จะนำมาใช้อย่าง เข้มงวดกวาดขัน โดยแสดงออกในรูปของพิธีกรรม ความเชื่อ และวัฒนธรรม ประเพณี ตั้งแต่การเกิด การมีคู่ครอง การทำบุญอายุ การตาย การทำศึกสงคราม การวางศิลาฤกษ์ฝังเสาหลักเมือง

แต่ในปัจจุบัน มนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สุดที่จะพรรณนาได้ โหราศาสตร์อาจจะไม่จำเป็นเสียแล้วก็ได้ แต่เป็นเรื่องที่ผิด คาคด ยิ่งโลกเจริญมากขึ้นเท่าใด วิถีชีวิตของมนุษย์ยิ่งสลับซับซ้อนมากขึ้นทวีคูณ มีปัญหา ความเครียดาโถมโหมกระหน่ำเข้ามานับไม่ถ้วน ถึงอย่างไรเสียก็จำต้อง พึ่งโหราศาสตร์ จากงานวิจัยของไพโรรัตน์ รุจิวิณิชยกุล พบว่า ผู้ที่ใช้บริการตรวจ ดวงชะตาราศีจากโหราจารย์หรือหมอดูเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ฐานะทาง เศรษฐกิจระดับปานกลาง การศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด เรื่องที่นิยมถามกัน มากมี 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่องความรักรวมถึงปัญหาครอบครัว เรื่องการงาน เรื่อง การศึกษา และเรื่องการเงินป่วย” (มานพ นักการเรือน, 2554)

จากบทนางานวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์ทรศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อ โหราศาสตร์ในยุคปัจจุบันของบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่อง โหราศาสตร์กับสังคมไทยไว้ว่า

“การที่หนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสารมีคอลัมน์เกี่ยวกับโหราศาสตร์และ ข่าวการทำนายดวงเมืองหรือดวงบุคคลสำคัญได้รับความสนใจ มีการพูดถึงกัน อย่างกว้างขวาง พอจะสะท้อนให้เห็นว่า การทำนายทายทักเป็นส่วนหนึ่งของ สังคมไทย กิจกรรมที่สำคัญต่อชีวิตของคนไทยล้วนเกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์ เช่น การหาฤกษ์แต่งงาน การกำหนดวันเปิดกิจการใหม่ หรือการตัดสินใจปัญหาสำคัญ เป็นต้น บุคคลหลากหลายอาชีพทุกระดับชั้น ทุกเพศทุกวัย จากชาวบ้านหาเช้ากิน ค่ำ ชนชั้นกลาง จนถึงผู้นำระดับประเทศ จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า โหราศาสตร์มี อิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยปัจจุบัน โดยจะรู้สึกตัวหรือไม่ก็ตาม จะเชื่อหรือไม่ก็ตาม แม้เราจะไม่เชื่อ คนรอบข้างเราก็อาจจะเชื่อ หรืออาจกล่าวได้ ว่า การทำนายทายทักเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดพลวัตในสังคมไทย” (จักรเทพ รำพึงกิจ, 2551, หน้า 1 - 2)

ดังนั้น สังคมไทยจึงมีความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์และพระพุทศานามสมกวมกลืนกันมา

ช้านาน

บทที่ 4

บทบาทและอิทธิพลของโหราศาสตร์ที่มีต่อสังคมและการเมือง

เมื่ออารยันบุกเข้าสู่อินเดียกว่า 5,000 ปีก่อนนั้นได้ปรากฏความก้าวหน้าทางอารยธรรมแขนงต่าง ๆ หนึ่งในนั้นก็คือ วิชาว่าด้วยจักรวาล กาลเวลา และดวงดาว การเรียนรู้เหล่านี้มีหลักฐานชัดเจนว่าได้ถูกจารึกในคัมภีร์พระเวทหรือคัมภีร์ไตรเภทของอินเดียที่เป็นตกเป็นมรดกตกทอดถึงทุกวันนี้

ในสมัยที่คัมภีร์ไตรเภทกลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ฝังรากลึกลงในอินเดียมีบรรดาฤๅษีและนักบวชจำนวนมากที่ได้ศึกษาและสังเกตวิทยาการความรู้เกี่ยวกับจักรวาล ดวงดาว กาลเวลาติดต่อกันมาหลายพันปี จนชื่อเสียงของฤๅษีและนักบวชเหล่านี้ได้ถูกจารึกลงในคัมภีร์โหราศาสตร์สมัยต่าง ๆ สืบทอดกันมาจนถึงยุคของกษัตริย์พระองค์หนึ่งแห่งราชวงศ์เมารยะ คือ พระเจ้าวิกรมชาติตย์ (ระหว่างคริสต์ศักราชที่ 505) ได้มีบุคคลสำคัญที่ได้ชื่อว่า มีความเชี่ยวชาญโหราศาสตร์ที่สุดในยุคนั้นที่สามารถทำนายได้แม่นยำ ท่านผู้นี้มีนามว่า มหาฤๅษีวราหะมิหิรา

ท่านผู้นี้ได้รวบรวมวิชาโหราศาสตร์และดาราศาสตร์จากตำรับตำราต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยพระเวทมารวบรวมและสร้างกฎเกณฑ์ทางโหราศาสตร์ กล่าวกันว่า ในสมัยก่อนหน้านั้น วิชาโหราศาสตร์ได้แบ่งกลุ่มดาวฤกษ์ในท้องฟ้าไว้ 28 กลุ่ม ท่านผู้นี้ตัดทอนลงมาตามหลักวิชาการว่าด้วยกาลเวลาและฤดูกาลจากผลการโคจรของดาวจันทร์ในรอบเดือนหนึ่งเป็น 27 ฤกษ์ และได้มีการแบ่งภพราศีและเรือนชะตาที่นำมาใช้ในวิชาโหราศาสตร์ปัจจุบันนี้เป็น 12 ราศี และ 12 เรือนด้วยกัน

จากนั้นก็มีการวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการทำนายต่าง ๆ ขึ้นมาเป็นหลักฐานอย่างละเอียด คัมภีร์ที่มีชื่อเสียง คือ จักรทีปนี อันเป็นตำราพื้นฐานโหราศาสตร์ไทย พ.ต.หลวงเสนานิติการ (ยง บุนนาค) กล่าวไว้ในคำนำของตำราเล่มนี้ว่า

“จักรทีปนีเป็นต้นตำรับรากฐานที่ว่าด้วยหลักวิชาพยากรณ์โหราศาสตร์ไทย คัมภีร์หนึ่ง ได้มีขึ้นในโลกแต่สมัยดึกดำบรรพ์ และแพร่หลายไปยังดินแดนต่าง ๆ จะแตกต่างกัน ก็เพียงฝอยคำพยากรณ์ ตามตำนานกล่าวว่า พระอุทุมมหารามมหาเถระ พระอรหันต์เป็นผู้รจนาพระคัมภีร์จักรทีปนีไว้ โดยอาศัยหลักจากคัมภีร์พฤทธานุสตีลฉบับสันสกฤต ซึ่งนับว่าเป็นคัมภีร์ที่สำคัญแห่งคัมภีร์ไตรเภท เพราะพระอรียบุคคลย่อมสมบูรณ์เปี่ยมด้วยสติสมาธิรู้แจ้งเห็นจริงในสภาวะธรรมทั้งปวง จะไม่กระทำอะไรผิดพลาดเหมือนปุถุชน ดังนั้น ข้อความในต้นฉบับของท่านจึงยึดถือได้ว่า เป็นการถูกต้องตรงกับความเป็นจริง” (พ.ต.หลวงเสนานิติการ, ม.ป.ป, หน้า 1)

นั้นจะเรียนกันเฉพาะตัว ระหว่างลูกศิษย์กับอาจารย์ที่มีการฝากเนื้อฝากตัวกันไว้ด้วยสัจจะและคุณธรรม วิชาต่าง ๆ นั้นก็มักจะได้รับถ่ายทอดกันในลักษณะ “ปากต่อปาก” (มุขปาฐะ) โดยไม่มีการจารึกลงเป็นลายลักษณ์อักษร หรือเขียนเป็นตำรับตำราอย่างมีระบบ สิ่งที่สั่งสอนอบรมนั้น โดยขนบธรรมเนียมการศึกษาในสมัยโบราณของสังคมไทยจะอธิบายที่มาที่ไป และเหตุผลในการศึกษา นอกจากจะให้ท่องจำและปฏิบัติตาม ที่ร้ายกว่านั้นคือ พยายามสร้างชุดปริศนาให้เกิดการตีความหรือบางทีอาจเพื่อต้องการเก็บเป็นเคล็ดลับ ทำให้ “คนนอกสำนัก” ไม่สามารถล่วงรู้ และเข้าใจได้ ลักษณะการศึกษาเช่นนี้ก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการศึกษาและสืบทอดความรู้แต่ชนรุ่นหลัง

โหราศาสตร์เข้าสู่ประเทศไทย

โหราศาสตร์เข้ามาสู่สยามประเทศพร้อมกับศาสนาพราหมณ์ ดังจะเห็นได้จากบทบาทและการยกย่อง พราหมณ์จารย์ขึ้นเป็นมหाराชครู และมีพราหมณ์เป็นข้าราชการกระทำพิธีกรรมมงคลต่าง ๆ นับตั้งแต่สถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ในปี ค.ศ. 1440 (พ.ศ. 1983) สมเด็จพระบรมราชาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง พ.ศ. 1893 - 1912) ได้รับเอาอารยธรรมอินเดียผ่านวัฒนธรรมเขมรโบราณ นั่นคือ คติต่าง ๆ ในศาสนาพราหมณ์ เช่น หลักการปกครองในรูปแบบเทวราชา โดยมีพราหมณ์ในราชสำนักทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่พระมหากษัตริย์ ที่มีสถานะเป็นสมมติเทพเทียบเท่าเทพเจ้าตามคติพราหมณ์ ในเวลาต่อมาเมื่อพุทธศาสนาแผ่ขยายเข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น คติเทวราชาจึงถูกแทนที่ด้วยความเชื่อว่าพระมหากษัตริย์เป็นอวตารหรือเป็นผู้ส่งสมบารมีเพื่อเป็นพระสัมมาพุทธเจ้า ดังปรากฏคำเรียกพระมหากษัตริย์ว่า “หน่อพุทธางกูร” หรือ “หน่อพุทธเจ้า” อย่างไรก็ตาม การประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกยังต้องกระทำโดยพราหมณ์ ด้วยเหตุนี้ในสมัยอยุธยา พราหมณ์จึงมีความสำคัญมากในราชสำนักและเป็นผู้ที่รับใช้ใกล้ชิดพระมหากษัตริย์

เมื่อพระเจ้าอู่ทองทรงเลือกตำบลหนองโสนเป็นที่ตั้งแห่งราชธานีแห่งใหม่ ทรงให้พราหมณ์ประกอบพิธี พระราชพิธีกลบบัวสุมเพลิง (กลบบัวสุมเพลิง) ถือว่าเป็นพิธีอวมงคล เพื่อทำการล้างสิ่งไม่ดีให้ออกไปจากแผ่นดินก่อนจะมีการตั้งราชธานี แต่ไม่มีรายละเอียดเรื่องพิธีกลบบัวสุมเพลิง เข้าใจว่าเป็น พิธีวางหลักเมืองในลักษณะฝังแผ่นบตรลงไป (สุภาพรรณ ณ บางช้าง, 2535, หน้า 51) จากนั้นจะเป็นการปักเขตราชวัตรกำหนดอาณาเขตการสร้างกรุงตามลัทธิพราหมณ์ นี้ตั้งนี้ “ศุภมัศดุ ศักราช 712 ปีชวด โทศก วันศุกร์ เดือนห้า ขึ้นหกค่ำ เพลา สามนาฬิกาเก้าบาท สถาปนากรุงพระมหานครศรีอยุธยา ชีพพราหมณ์ให้ฤกษ์ตั้งพิธีกลบบาตร ได้สังข์ทักษิณวัตรได้ต้นหมันขอนหนึ่ง และสร้างพระที่นั่งไพศุริยมหาปราสาทองค์หนึ่ง สร้างพระที่นั่งไพศุณยตมมหาปราสาทองค์หนึ่ง แล้วพระเจ้าอู่ทองเสด็จเข้ามาครองราชย์สมบัติ” (กรมศิลปากร, 2514, หน้า 1) จึงเห็นได้ว่า พระราชพิธีต่าง ๆ นั้นอ้างอิงตามคติความเชื่อทางโหราศาสตร์ที่สืบทอดโดยพราหมณ์

ในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991 - 2031) ทรงกำหนดภาระหน้าที่ของพราหมณ์ไว้ในพระอัยการตำแหน่งนาพลเรือนและนาทหารหัวเมือง ดังนี้ “อนึ่งการอายุคัมหาราชครู พระราชครู พระอาลักษณ์ พระโหราธิบดี พระศรีมโหสถ พระศรีศกดิ์ ให้กำหนดราชประเพณีโดย ขบวนโบราณ และให้ถือกำหนดพิธีโดยดำหรับสาตราเวท มีทวาทโศศกโสฬศกรรม เป็นต้น แลปถมพิเศก ราชากิเศก อินทราภิเศก สังครามาภิเศก อาจารย์ยาภิเศก แลการภิเศกโดยสารทดำหรับ ทั้งปวง...” (กฎหมายตรา 3 ดวง เล่ม 1, 2548, หน้า 93 - 94)

จะเห็นได้ว่าพราหมณ์ในสมัยอยุธยา นับว่า มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ตั้งแต่ทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบพิธีการในการสร้างเมือง 7 พระราชพิธี คือ พระราชพิธีราชาภิเศก พระราชพิธีปราบดาภิเศก พระราชพิธีสังครามาภิเศก พระราชพิธีอินทราภิเศก พระราชพิธีบุษยาภิเศก พระราชพิธีจาริยาภิเศกหรือพระราชพิธีอาจารย์ยาภิเศก และพระราชพิธีปถมมาภิเศก (สุภาพรณ ฌ บางช้าง, 2535, หน้า 97 - 98) อีกทั้งพระราชพิธีประจำเดือนหรือที่เรียกว่า พระราชพิธีสิบสองเดือน และยังมีหน้าที่เป็นปุโรหิต ให้คำปรึกษาราชการ เป็นพระอาจารย์สั่งสอน ศิลปวิทยาการต่าง ๆ กล้วยแต่พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ เป็นโหราจารย์ถวายคำพยากรณ์ทำนายผลสงคราม ทำนายฟ้าฝน ความอุดมสมบูรณ์ ทำนายฝันกลางบอกเหตุและถวายพระฤกษ์ในการประกอบพระราชพิธีต่าง ๆ เช่น พิธีทางศพกรรม เป็นต้น

นอกจากนี้ยังปรากฏหลักฐานวิธีการทำนายเมฆในตำราพิชัยสงครามอันเป็นตำราว่าด้วยวิธีที่จะเอาชนะสงคราม สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงนิพนธ์ไว้ว่า “อันหนังสือตำราพิชัยสงครามนี้ ปรากฏในหนังสือพระราชพงศาวดารกล่าวว่า ‘สมเด็จพระรามาธิบดี (พระองค์ที่ 2) แรกให้ทำตำราพิชัยสงคราม เมื่อปีมะเมียสัมฤทธิศก (พ.ศ. 2041) และมีเค้าเงื่อนเป็นที่สังเกตว่าดูเหมือนสมเด็จพระนเรศวรมหาราชจะได้ให้แก่ไขหรือเพิ่มเติมตำราพิชัยสงครามของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 อีก’ ...มาถึงต้นสมัยรัตนโกสินทร์นี้ ปรากฏได้มีการตรวจชำระตำราพิชัยสงครามครั้ง 1 เมื่อในรัชกาลที่ 3” (ตำราพิชัยสงคราม คำกลอน, ม.ป.ป., หน้า 13 - 15)

ต่อมาเมื่อไทยเริ่มติดต่อกับตะวันตกตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ก็เปลี่ยนมาใช้ยุทธศาสตร์แบบตะวันตกแทนตำราพิชัยสงครามของไทย ลองค้นในหนังสือ ตำราพิชัยสงคราม คำกลอน ซึ่งพิมพ์มาจากต้นฉบับใบลาน ฉบับเจ้าพระยาศรีธรรมราช (เวก บุญรัตพันธุ์) พบเรื่องเมฆที่น่าสนใจดังนี้ (รักษาตัวสะกดตามต้นฉบับ)

“เมฆเคลื่อนที่ฆำกร	อุดรทิศชะอุมสี่
ลาถึงทักษิณศรี	เข้ากลุ่มเคลื่อนพระสุริยล
สิ้นแสงบสูญแสง	ไปแจ่มแจ้งยังมัวมนต์
อ่อยากพยุหพล	จะพลันแพ้เสียไชย
เมฆมาแต่ทิศนั้น	หมิทันบังพระสุริยไส
เมฆหมุ่นคั่นไกล	ให้ลั่นฆ้องดำเนินธง
จักไชยชำนะ	สุรฤทธิเรืองณรงค์
สำฤทธิประสง	ประสิทธิสาธูโดยใจ
ผีเมฆแลเคลื่อนมา	แต่ปาจิมทิศไป
บุรพกลุ่มรังศรีเือง	อย่าเพ่อยกพลากร

เมฆมาแต่ทิศนั้น	หมิตันบงรวิวร
คืนถอยจากอำภร	ไม่บดบังพระสุริยา
ลั่นฆ้องแล้วโบกธง	จตุรงค์พลาคลา
ถ้ายุทธจะไชยา	วุทธิโดยมโนไน
เมฆมาทักขินทิศ	อุตรปิตอะโนไท
จำเริญฆ้องแลธงไชย	ชนะแท้อย่าสงกา
เมฆมาแต่ทิศนั้น	หมิตันกลุ่มระวิวา
แม่เมฆนั้นคืนมา	อย่าเพื่อยกจะเสียการ
เมฆมาแต่บูรพทิศ	สถิตยประจิมโดยวาร
กลุ่มดวงพระสุริยาน	บฉายแสงให้ยกธง
เมฆมาแต่ทิศนั้น	หมิตันกลุ่มเข้าในวง
ถอยคืนมาทิศลง	อย่ายาตราจะไภยยันต์”

ถอดความได้ว่า

1. เมฆมาจากทิศเหนือไปทิศใต้ บังดวงอาทิตย์ อายากทัพ จะแพ้
2. เมฆมาจากทิศเหนือ ไม่ทันบังดวงอาทิตย์ แล้วลอยกลับไป ให้ยกทัพ จะชนะ
3. เมฆมาจากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออก บังดวงอาทิตย์ อายากทัพ จะแพ้
4. เมฆมาจากทิศตะวันตก ไม่ทันบังดวงอาทิตย์แล้วลอยกลับไป ให้ยกทัพ จะชนะ
5. เมฆมาจากทิศใต้ไปทิศเหนือ บังดวงอาทิตย์ ให้ยกทัพ จะชนะ
6. เมฆมาจากทิศใต้ ไม่ทันบังดวงอาทิตย์แล้วลอยกลับไป อายากทัพ จะแพ้
7. เมฆมาจากทิศตะวันออกไปทิศตะวันตก บังดวงอาทิตย์ ให้ยกทัพ จะชนะ
8. เมฆมาจากทิศตะวันออก ไม่ทันบังดวงอาทิตย์แล้วลอยกลับไป อายากทัพ จะแพ้

สรุปคือ

เมฆมาจากทิศเหนือหรือทิศตะวันตก ถ้าบังดวงอาทิตย์ได้ จะแพ้ ถ้าบังไม่ได้ จะชนะ
เมฆมาจากทิศใต้หรือทิศตะวันออก ถ้าบังดวงอาทิตย์ได้ จะชนะ ถ้าบังไม่ได้ จะแพ้
เป็นไปได้หรือไม่ว่า นี่เป็นการถือนิมิตฤกษ์ยามโดยใช้สัญลักษณ์ คือ ดวงอาทิตย์ แทน

ชัยชนะ ส่วนเมฆ คือ กองทัพ

เมฆทิศไหนบังดวงอาทิตย์ได้ หมายถึง กองทัพที่มาจากทิศนั้นจะได้ชัยชนะ
เมฆจากทิศเหนือหรือทิศตะวันตก คือ กองทัพที่มาจากทิศเหนือหรือทิศตะวันตก
เมื่อดูจากแผนที่แล้ว น่าจะหมายถึง กองทัพพม่า ศัตรูสำคัญของไทยในอดีต
ส่วนเมฆจากทิศใต้หรือทิศตะวันออก ก็คือ กองทัพไทยนั่นเอง
นอกจากนี้ในตำราพิชัยสงครามดังกล่าวยังมีเรื่องเกี่ยวกับเมฆอีกว่า
“เห็นเมฆเคลื่อนมาเป็นหมู่ เป็นรูปเมรุ อายากฤกษ์นั้นมรณา”
อันนี้ชัดเจนเลยว่า ถ้าเห็นเมฆเป็นรูปเมรุเผาศพ อายากทัพ จะต้องตาย
เมฆที่เห็นเป็นรูปต่าง ๆ นี้เรียกว่า “เมฆฉาย” และการทำนายเมฆเรียกว่า “ยกเมฆ”

น่าจะสนใจที่คำว่า “ยกเมฆ” นั้นสามารถหมายถึงสำนวนที่แปลว่า เตาเอาเอง เหมือนกับข้อสันนิษฐานของผมเรื่องเมฆทิศเหนือและตะวันตกว่าเป็นทัพพม่า คงเข้าข่ายเป็นการยกเมฆอย่างหนึ่งด้วยกระมัง

การศึกษาเรื่องเมฆในสังคมไทยยังมีอยู่น้อย นี่เป็นเพียงการตั้งข้อสังเกตเบื้องต้นในการศึกษาเรื่องเมฆที่ปรากฏในวรรณกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาต่อไป

บทบาทโหราศาสตร์ในสมัยรัตนโกสินทร์

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการรวบรวมคัมภีร์โหราศาสตร์กันขึ้น แต่ก็ยังคงจำกัดอยู่ในราชสำนักเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้วิชาโหราศาสตร์ จึงจำกัดเฉพาะพราหมณ์ ซึ่งเป็นโหรประจำพระองค์พระเจ้าแผ่นดิน หรือชนชั้นปกครองเท่านั้น อีกทั้งการพยากรณ์ของโหรสมัยโบราณก็พยากรณ์แก่ผู้ที่ทราบเวลาเกิดแน่นอนเท่านั้น อีกทั้งโหราศาสตร์เป็นวิชาละเอียดซับซ้อน จะต้องใช้การสังเกตพิจารณาถี่ถ้วนจริงๆ เพราะภาษาของตำราโหราศาสตร์นั้นยากมาก และกฎเกณฑ์ก็มีมาก ซับซ้อน คำสอนก็เป็นคำเฉพาะบ้าง คำอรรถบ้าง คำโคลงบ้าง สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีผู้ครองตำแหน่งโหราธิบดี 6 ท่าน ดังนี้

1. พระยาโหราธิบดี (ชื่อ อิ่ม)
2. พระยาโหราธิบดี (ชื่อ คำ)
3. พระยาโหราธิบดี (ชื่อ บัว)
4. พระยาโหราธิบดี (ชื่อ เกื่อน)
5. พระยาโหราธิบดี (ชื่อ ชุ่ม)
6. พระยาโหราธิบดี (ชื่อ แหยม)

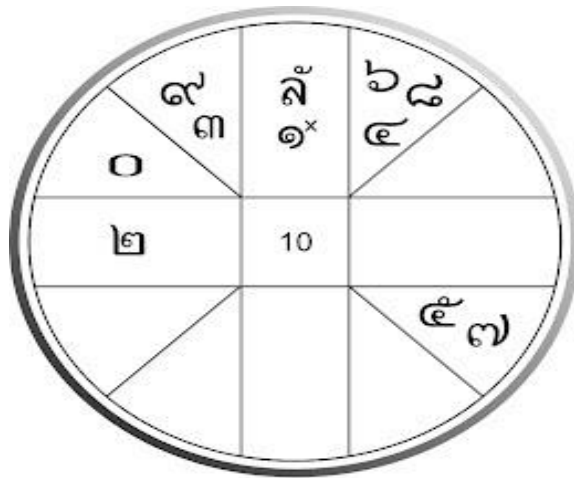
มูลเหตุแห่งคำพยากรณ์: กำเนิดดวงเมือง

เมื่อเริ่มตั้งกรุงรัตนโกสินทร์นั้น เมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2325 เป็นวันที่ถือว่าเป็นวันเกิดของกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งการทำพิธีวางฤกษ์อย่างใหญ่โตตามพิธีสร้างเมืองสำหรับทำวพระยามหากษัตริย์ วันนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ซึ่งทรงเป็นประธานในพิธี พร้อมด้วยมหาสมณะชีพรามณ์ผู้ศักดิ์สิทธิ์ของชนชาติไทยได้เข้ามาร่วมทำพิธีกันเป็นเวลา 4 วัน 4 คืน ตามประเพณีของการสร้างเมืองนั้น มีคำบอกกล่าวกันมาว่าที่หลุมฝังเสาหลักเมืองนั้นจะต้องฆ่าคนที่มีชื่อตามโฉลก คือ อิน, จัน, มั่น, คง เพื่อทำหน้าที่รักษาเมืองให้มีความรุ่งเรืองมั่นคง แต่ในหลุมฝังเสาหลักเมืองวันนั้นไม่มีคนที่ชีวิตถูกนำไปสังเวยไว้ในหลุมตามที่เล่าลือกัน เป็นแต่มี งูเล็ก 4 ตัว ไปนอนฝังตัวอยู่กับหลุมโดยไม่มีใครเห็น จนกระทั่งหย่อนเสาลงไปหลุม และถึงเวลากลับเสาแล้วจึงปรากฏว่างูเล็กทั้ง 4 ตัวนั้นเลื้อยอยู่ที่ก้นหลุม และโดยไม่มีทางแก้ไขอะไรได้ เพราะพิธีการต่าง ๆ ได้กระทำเสร็จสิ้นลงไปแล้ว ก็จำเป็นต้องกลบดินลงไปจนไม่ค้ำจนถึงงูทั้ง 4 ตัวนั้นอีกต่อไป

แต่ทั้งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ขุนโอร และผู้รู้ทั้งสมณะชีพราหมณ์ทั้งหมด ก็ได้เห็นได้รู้กันว่า นั่นเป็นเรื่องอาถรรพณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อบอกกล่าวว่าจะต้องมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นกับ บ้านเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น แต่ว่ามันจะเป็นอะไรก็ไม่มีใครรู้ แม้แต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอด ฟ้าจุฬาโลก ก็ไม่อาจจะทำนายได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น แต่เรื่องราวในวันนั้นได้ถูกบันทึกไว้ในเอกสารที่มี ชื่อว่า จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี มีข้อความว่า

“ณ วันอาทิตย์ เดือนเจ็ด (7) ขึ้น 1 ค่ำ ปีระกาเอกศก เวลาบ่าย 3 โมง 6 บาท อสุนีบาตพิวตสายตกติดหน้าบ้านมุขเด็จเบื้องทิศอุดร ใหม้ตลอดทรงบน ปราสาท ปลายหักฟาดลงพระปรัศสัยเป็นสองข้างลงซุ้มพระทวารแต่เฉพาะไหม้ พระโองการตรัสว่า เราได้ยกพระไตรปิฎก เทวาทให้โอกาสแก่เรา ต่อเสียเมืองจึง เสียปราสาท ด้วยชะตาเมืองคอดกิวใน 7 ปี 7 เดือน เสร็จสิ้นพระเคราะห์เมือง จะ ถาวรลำดับกษัตริย์ถึง 150 ปี” (ยอดธง ทับทิวไม้, 2552)

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงพระราชนิพนธ์ผลงานด้านโหราศาสตร์ชิ้น สำคัญที่เป็นที่กล่าวถึงในแวดวงโหราศาสตร์ จวบจนทุกวันนี้ คือ “พยากรณ์เหตุการณ์ของดวงชาตา กรุงเทพมหานคร” ว่าคงยั่งยืนในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้ 150 ปี ซึ่งคำพยากรณ์นี้เป็น ที่กล่าวขวัญกันมาแต่ครั้งโบราณจนดูเหมือนจะกลายเป็นเรื่อง “โคมลอย” ในหนังสือโหราศาสตร์ใน วรรณคดี โดย อ.เทพย์ สาริกบุตร ได้เขียนไว้ว่า “สิ่งซึ่งเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะไขรหัสอันเงื่อนงำนี้ ให้กระจ่างแจ้งว่า พระองค์ท่านทรงใช้หลักวิชาใดเป็นเครื่องพยากรณ์เหตุการณ์ที่จะบังเกิดขึ้น โดย แบ่งออกเป็นยุค ๆ ทั้งหมดแบ่งเป็น 10 ยุคด้วยกัน เป็นของคู่กับคำพยากรณ์ที่ว่า เมื่ออายุ กรุงเทพมหานครจำเจริญถึง 150 ปีแล้ว จะมีการผลัดระบอบการปกครอง...” ต่อมา อาจารย์เทพย์ สาริกบุตร ท่านก็ได้พิจารณาดวงพระฤกษ์ฝั่งเสาหลักเมืองอีกครั้ง ตามที่ได้ปรากฏในปุมโหร ณ วันอาทิตย์ขึ้น 10 ค่ำ เดือน 6 ปีชาล วันที่ 21 เมษายน 2325 เวลา 06.54 ดังเป็นรูปดวงชะตาดังนี้

ดวงเมือง กรุงเทพมหานคร

ขึ้น 10 ค่ำ เดือน 6 ปีชาล จ.ศ.1144
วันอาทิตย์ 21 เมษายน พ.ศ.2325
เวลา 6.54 ลัคนาราศีเมษ มหัทธโนฤกษ์

ภาพที่ 7 ดวงเมืองกรุงเทพมหานคร

และท่านได้ชี้ให้เห็นว่า ในกาลนั้น “ดาวพฤหัสบดี (5) และ ดาวเสาร์ (7) ได้กุมกันอยู่ในราศี ธนู ซึ่งเป็นจุดใหญ่ใจความของการนำดาวใหญ่ทั้งสองดวงนี้ มาผูกพยากรณ์เป็นการแบ่งยุคสมัย”

“การพยากรณ์เหตุการณ์จากดวงเมือง ตามที่ว่า 150 ปี จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หรือการพยากรณ์แบ่งเหตุการณ์ในชาติเมืองออกเป็น 10 ยุค องค์พยากรณ์ได้ทรงจับใจความสำคัญ จากดาวพฤหัสบดีและดาวเสาร์นั่นเอง และทรงพยากรณ์ในแนวทัศนโหราศาสตร์อย่างสุขุมคัมภีรภาพ อันควรแก่การเทิดทูนบูชาพระเกียรติคุณของพระองค์ท่านไว้ในวงจักรวาลโหราไทยของเราชั่วกาลนาน”

ในหนังสือ “โหราศาสตร์ไทย วิทยาการแห่งความอัปยศ” ของ ยอดธง ทับทิวไม้ ได้เขียนถึงเรื่องราวของยุคทั้ง 10 เอาไว้ โดยมีคำอธิบายเอาไว้อีกโดยละเอียดว่าในแต่ละยุคนั้น มีความเป็นมาอย่างไร โดยสรุปได้ว่า

ยุคที่ 1 ยุคมหากาฬ พ.ศ. 2325 - 2345 เป็นเวลาของการรบพุ่งศึกสงคราม การสร้างเมืองใหม่ เป็นยุคที่มีการฆ่ามากที่สุด พระเจ้าตากสินเสด็จสวรรคตในยุคนี ้ณ วันที่ 6 เมษายน 2325 อันเป็นจุดเริ่มต้นของราชวงศ์จักรี

ยุคที่ 2 ยุคพันธู์ย์กษ พ.ศ. 2345 - 2364 ปลายรัชสมัยของรัชกาลที่ 1 และช่วงผลิตแผ่นดินเข้าสู่รัชกาลที่ 2 เป็นยุคของการชำระสะสางทางการเมืองครั้งใหญ่ มีการปราบกบฏแผ่นดินกันอย่างชัดเจน

ยุคที่ 3 ยุครักรับบัณฑิต พ.ศ. 2364 - 2384 เป็นช่วงรอยต่อระหว่างปลายรัชกาลที่ 2 และเริ่มรัชกาลที่ 3 ศึกนอกศึกในเริ่มสงบลง เป็นช่วงของการฟื้นฟูศิลปวิทยาการต่าง ๆ ในช่วงนี้นักปราชญ์ราชบัณฑิตได้รับการยกย่องอย่างสูง

ยุคที่ 4 ยุคสนิทธธรรม พ.ศ. 2404 - 2424 เป็นช่วงปลายรัชกาลที่ 3 และเริ่มต้นรัชกาลที่ 4 เป็นยุคที่มีการทะนุบำรุงพระศาสนา บำรุงวัดวาอาราม พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้งยังเป็นเจ้าฟ้ามงกุฎ ได้ทรงผนวชในยุคนี้ เป็นยุคที่ปราศจากการรบราฆ่าฟันกันอีกต่อไป

ยุคที่ 5 ยุคจำแนกชาติ พ.ศ. 2404 - 2424 เป็นช่วงปลายรัชกาลที่ 4 และเริ่มต้นรัชกาลที่ 5 เป็นห้วงเวลาของการเสียดินแดนบางส่วนให้กับอังกฤษและฝรั่งเศส ดังมีพระนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าไว้ว่า “ถนัดตั้งพาหาเหี้ยน หั้นให้ไกลองค์” เมื่อทรงทเวชกับความสุขเสียและการรับมือกับนักล่าอาณานิคม

ยุคที่ 6 ยุคราชโจร หรือ ราชโคจร พ.ศ. 2424 - 2444 ปลายสมัยของรัชกาลที่ 5 และเริ่มต้นรัชกาลที่ 6 กล่าวว่าเป็นยุคของการล่าเมืองขึ้นของประเทศตะวันตกและเมืองไทยตกในสภาพเยี่ยงโดนปล้นริดรอน ซึ่งแม้จะไม่กระทบถึงประชาราษฎร์ทั่วไป แต่ก็เป็นเวลาของการอัดอั้นคับข้องในราชอาณาจักร

ยุคที่ 7 ยุคนนทุร้อง พ.ศ. 2444 - 2464 เป็นยุคปลายสมัยของรัชกาลที่ 6 กล่าวว่ายุคนี้เศรษฐกิจได้ตกต่ำอย่างถึงที่สุด เงินในท้องพระคลังขาดแคลนอย่างหนัก มีความเดือดร้อนทั่วทุกหย่อมย่าน ข้าราชการถูกดุดลออกจากราชการกันเป็นจำนวนมาก

ยุคที่ 8 ยุคทมิฬ พ.ศ. 2464 - 2483 เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 นั้นเอง ในบันทึกเก่ามักจะกล่าวว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นยุคอมาตยาธิปไตย แต่คนอีกจำนวนหนึ่ง จะเรียกว่า ยุคประชาธิปไตย ในยุคนี้มีการทำลายล้างกันอย่างเข้มข้นอีกครั้งหนึ่ง

ยุคที่ 9 ยุคถิ่นกาขาว พ.ศ. 2483 - 2504 เป็นช่วงสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ปลายรัชสมัยของรัชกาลที่ 8 และเริ่มต้นรัชกาลที่ 9 ซึ่งต่างชาติต่างประเทศได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับประเทศไทยเป็นอันมาก อีกทั้งองค์พระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ก็เสด็จนิวัตพระนครโดยเสด็จพระราชดำเนินมาจากต่างประเทศ

ยุคที่ 10 ชาววิไล พ.ศ. 2504 - 2524 คือ รัชสมัยของรัชกาลที่ 9 อันมีการพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองต่าง ๆ อย่างมหาศาล ดังที่ได้เห็นเป็นปรากฏการณ์อยู่ และในยุคนี้ กล่าวได้ว่า ประชาชนพลเมืองทุกหมู่เหล่า ล้วนมีความจงรักภักดีต่อพระราชวงศ์ ให้ความสำคัญกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ชาติ ศาสนา อย่างยิ่งใหญ่อ

ตำราพิชัยสงคราม: โหราศาสตร์การเมืองการปกครอง

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงนิพนธ์ไว้ว่า “อันหนังสือตำราพิชัยสงครามนี้ปรากฏในหนังสือพระราชพงศาวดารกล่าวว่า ‘สมเด็จพระรามาธิบดี (พระองค์ที่ 2) แรกให้ทำตำราพิชัยสงคราม’ เมื่อปีมะเมียสัมฤทธิ์ศก (พ.ศ. 2041) และมีเค้าเงื่อนเป็นที่สังเกตว่าดูเหมือนสมเด็จพระนเรศวรมหาราชจะได้ให้แก้ไขหรือเพิ่มเติมตำราพิชัยสงครามของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 อีก ... มาถึงต้นสมัยรัตนโกสินทร์นี้ ปรากฏได้มีการตรวจชำระตำราพิชัยสงครามครั้ง 1 เมื่อในรัชกาลที่ 3 (ตำราพิชัยสงคราม คำกลอน, ม.ป.ป., หน้า 13 – 15)

เมฆเคลื่อนอุทุมพร อุดรทิศช่อมศรี
 สิ้นแสงบ่สูญแสง ไปแจ่มแจ้งยังมัวมนต์
 เมฆมาแต่ทิศนั้น มิทันบังพระสุริยะใส
 จักได้ชัยขานะ สุรฤทธิเรืองณรงค์
 ผิวเมฆแลเคลื่อนมา แต่ปราจิมทิศไป
 เมฆมาแต่ทิศนั้น มิทันบังระวีวร
 ลั่นฆ้องแล้วโบกธง จตุรงค์พลาคล
 เมฆมาทักขินทิศ อุดรปิดอโณทัย
 เมฆมาแต่ทิศนั้น มิทันกลุ่มระวีวา
 เมฆมาแต่บูรพทิศ สถิตประจิมโดยวาร
 เมฆมาแต่ทิศนั้น มิทันกลุ่มเข้าในวง

ลาถึงทักขินศรี เข้ากลุ่มเคลื่อนพระสุริยนต์
 อ่ายากพยุพหล จะพลันแพ้และเสียชัย
 เมฆหมุ่นนั้นคือไกล ให้ลั่นฆ้องดำเนินธง
 สัมฤทธิประสงค์ ประสิทธิสาธูโดยใจ
 บูรมกลุ่มรังศรีไถง อย่าเพื่อยกพลากร
 คินถอยจากอัมพร ไม่บดบังพระสุริยา
 ถ้ายุทธจะไชยา วุฒิโดยมโนไน
 จำริญฆ้องและธงชัย ชนะท้ออย่าสงกา
 แม้เมฆนั้นคินมา อย่าเพื่อยกจะเสียการ
 กลุ่มพวงพระสุริฉาน ปถ่ายแสงให้ยกธง
 ถอยคินมาทิสลง อ่ายาตราจะไถยนต์

ข้อความดังกล่าวปรากฏในตำราพิชัยสงครามของไทย ดังที่ได้อธิบายมาก่อนหน้านี้แล้วว่า ผิดแผกจากตำราพิชัยสงครามของต่างชาติ เช่น

“ที่นั่นนามใด” ตามตำราโหราศาสตร์ กำหนดเอาวันต่าง ๆ เป็นวันที่มีนามที่เป็นมงคลหรือไม่เป็นมงคลหรืออย่างเช่น หากว่ามีภูเขา จอมปลวก หรือต้นไม้สูงใหญ่ ก็ถือว่าเป็นครุชนาม อันเป็นนามของวันใดวันหนึ่งใน 7 วัน ตั้งแต่วันอาทิตย์ถึงวันเสาร์ ซึ่งวิธีการนั้นเป็นเรื่องของโหราศาสตร์ทั้งสิ้น

จนอาจกล่าวได้ว่า สังคมไทยได้นำวิชาโหราศาสตร์มาใช้เป็นหลักในการวางพื้นฐานการดำเนินยุทธศาสตร์ยุทธวิธีทั้งด้านการเมืองและการสงครามมาโดยตลอด โหราศาสตร์จึงมีอิทธิพลต่อสังคม และประชาชนตั้งแต่ชนชั้นปกครองจนถึงชาวบ้าน ตั้งแต่การรบทัพจับศึก ต่อมาเมื่อไทยเริ่มติดต่อกับตะวันตกตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ก็เปลี่ยนมาใช้ยุทธศาสตร์แบบตะวันตกแทนตำราพิชัยสงครามของไทย แต่ถึงกระนั้นโหราศาสตร์ก็ยังคงถูกนำมาใช้ในราชสำนักและราชพิธีตลอดมา

วิชาโหราศาสตร์ตกมาถึงมือประชาชนทั่ว ๆ ไป เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปิดหอพระสมุดแห่งชาติขึ้น และผู้ที่มีคัมภีร์หรือตำราต่าง ๆ ก็นำมามอบให้แก่หอพระสมุด หอพระสมุดก็เปิดโอกาสให้แก่ประชาชนเข้ายืมอ่านและคัดลอกตำราต่าง ๆ ได้ ด้วยเหตุนี้ วิชาโหราศาสตร์จึงแพร่หลายสู่ประชาชน แต่เนื่องจากวิชาโหราศาสตร์เป็นวิชาละเอียดอ่อน สืบสนมมีค่างามมาก มีผู้เรียบเรียงรวบรวมตำราขึ้นมาก็มีมากเล่ม และราคาแพง

บทบาทของโหราศาสตร์: หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

ความเปลี่ยนแปลงบังเกิดขึ้นจริงในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎร แต่การปฏิวัติ พ.ศ. 2475 ก็ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบ ‘แตกหัก’ และสถานการณ์ทางการเมืองหลังจากนั้นเป็นไปในลักษณะพยายามสร้างความประนีประนอมทางการเมืองร่วมกันระหว่างคณะราษฎรและพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ตัวอย่างหนึ่งที่เด่นชัด ก็คือ การร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

งานวิชาการประวัติศาสตร์การเมืองไทยได้ให้ความสำคัญต่องานพระราชพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 เพราะเห็นว่า รัฐธรรมนูญฉบับใหม่นำมาซึ่งการสร้างชุดความทรงจำ อำนาจเชิงสัญลักษณ์ และการให้ความหมายที่มาของรัฐธรรมนูญสยามในฐานะของ ‘พระราชทาน’ ผ่านทั้งคำปรารภรัฐธรรมนูญ งานพระราชพิธี และภาพถ่าย วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 จึงนับว่ามีความสำคัญยิ่ง กระนั้น กลับไม่ค่อยปรากฏงานที่กล่าวถึงที่มาของวันดังกล่าวในเชิงวัฒนธรรมแบบไทย ๆ เท่าใดนัก ว่ากำเนิดของวันที่ 10 ธันวาคม มาจากฐานคิดเรื่องอะไร ที่ตั้งข้อสงสัยเช่นนี้เพราะว่า เมื่อสืบค้นฐานคิดเรื่องงานพระราชทานรัฐธรรมนูญในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 เป็นที่แน่ชัดว่ามาจากมติเรื่องโหราศาสตร์ ดังที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว “ทรงแนะนำว่าการประกาศรัฐธรรมนูญนั้นเป็นของสำคัญยิ่งใหญ่ว่าจะมีพิธีต้อง จึงโปรดเกล้าฯ ให้โทรหลวงหาฤกษ์หายาม” และวันที่ 10 ธันวาคม เป็นฤกษ์ดีเหมาะสม “โดยที่ทรงเห็นว่ารัฐธรรมนูญนั้นเป็นของศักดิ์สิทธิ์เป็นของที่ควรจะขลัง เพราะฉะนั้นต้องการจะเขียนใส่สมุดไทย ซึ่งจะกินเวลาหลายวัน”

การร่างรัฐธรรมนูญในระบอบการเมืองใหม่เป็นเรื่องสำคัญทางการเมืองอย่างปฏิเสธมิได้ ทว่าฤกษ์ยามยามดีของวันที่ 10 ธันวาคม กลับเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่กำหนดความเป็นไปและพฤติกรรมทางการเมือง กล่าวคือ ความเชื่อทางโหราศาสตร์ได้มีอิทธิพลทางการเมืองอย่างสูง เพราะฤกษ์ยามวันดังกล่าวทำให้สภาต้องพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จอย่าง ‘รีบเร่ง’ ในเวลาเพียง 4 วัน แม้จะไม่สามารถพิสูจน์ในเชิงประจักษ์ได้ว่าฤกษ์ยามวันที่ 10 ธันวาคม ส่งผลต่อการสร้างความทรงจำทางประวัติศาสตร์จริง ๆ หรือไม่ แต่ก็น่าสังเกตว่า ฤกษ์ยามวันดังกล่าว อาจส่งผลสำหรับกลยุทธ์ทางการเมืองในการ ‘ช่วงชิง’ ชุดความเข้าใจเรื่องรัฐธรรมนูญในสังคมไทย ซึ่งคณะราษฎรเองก็ยินยอมไปกับพระราชประสงค์ภายใต้ความเชื่อทางโหราศาสตร์ โดยที่หากพิจารณาเทียบเคียงกับการวิเคราะห์ในเชิงการเมืองวัฒนธรรมแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจริงหรือไม่ก็ตาม แต่วัน ‘พระราชทาน’ รัฐธรรมนูญ 10 ธันวาคม ก็มีความสำคัญ เพราะเป็นการลดความสำคัญของวันที่ 24 (หรือ 27) มิถุนายน ไปโดยปริยาย

การรัฐประหาร พ.ศ. 2490 ได้มีการดูฤกษ์ยามและดวงชะตาของบุคคลต่าง ๆ ใน คณะรัฐประหารและผู้นำฝ่ายรัฐบาล นักวิชาการอย่างสุธาชัย ยิ้มประเสริฐ เห็นว่า การรัฐประหาร พ.ศ. 2490 เป็นจุดเริ่มต้นรัฐประหารแบบไทย ๆ และกล่าวถึงองค์ประกอบหนึ่งในการรัฐประหาร แบบไทย ๆ ว่า

“ผมขอพูดถึงคนคนหนึ่งซึ่งบอกว่า เป็นการรัฐประหารแบบไทยจริง ๆ ชื่อ อาจจะดูแปลก ๆ คือ ร้อยตรีทองคำ ยิ้มกำภู คนนี้เป็นโหร เป็นคนรับหน้าที่ไปดู ฤกษ์ยามว่าจะรัฐประหารวันไหนดี วันไหนหลวงธำรงฯ นายปรีดี ดวงจะตก จะได้ กำหนดวันนั้นเป็นวันก่อการรัฐประหาร ซึ่งอันนี้ชี้ให้เห็นถึงการเป็นรัฐประหาร แบบไทยจริง ๆ ... คือ 2475 นั้นพระยาพหลฯ ไม่เชื่อโหรคนไหน ไม่ดูดวง ไม่ดูฤกษ์ แต่ 2490 มีคนกำหนดฤกษ์ยาม...”

จากการสืบค้นประวัติเบื้องต้น พบว่า โหรทองคำ ยิ้มกำภู เป็นนายทหารกองหนุนที่น่าจะมี ชื่อเสียงทางโหราศาสตร์มาในช่วงทศวรรษ 2480 เป็นอย่างน้อย ดังปรากฏงานเขียนของเขาเรื่อง “ตำราโหราศาสตร์ภาคคำนวณแบบรัตนโกสินทร์หรือคำภีร์ผูกดวงพิชัยสงคราม” ในหนังสือพิมพ์แจก งานพระราชทานเพลิงศพหลวงเทวานมิตร (เนื่อง หัตถพันธ์) ใน พ.ศ. 2482 เป็นไปได้ว่า เคยเขียน คำทำนายทางโหราศาสตร์เกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมืองลงในหนังสือพิมพ์ไทยรายสัปดาห์ในช่วงก่อน รัฐประหาร พ.ศ. 2490 ทั้งยังเป็นผู้เขียนหนังสือทางโหราศาสตร์ไว้หลายเล่ม เช่น ปฏิทิน 3 ภาษา เทียบ 120 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2400 - 2520 ตำราพระภูมิ พร้อมทั้งพิธีจัดตั้งศาลพระภูมิ การบูชา การสังเวย โดยละเอียด ตำราสรุปโหราศาสตร์ (คำภีร์สุริยาตร์) แบบเรียนโหรทางลัด เป็นต้น

ข้อมูลที่พอยืนยันความสำคัญเรื่องโหราศาสตร์ในการรัฐประหาร คือ ในวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ได้มีการประชุมร่วมกันของคณะรัฐประหาร ในที่ประชุมร้อยตรีทองคำ ยิ้มกำภู ได้ดูฤกษ์ยามและกำหนดให้เอาวันที่ 8 พฤศจิกายน เป็นวันทำการ เพราะ

“ได้ตรวจดูดวงชะตาของคนสำคัญโดยละเอียดถี่ถ้วนแล้ว เช่น ดวงชะตา ของนายปรีดี พนมยงค์ นายถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ และพลเอก อุดล อุดลเดชจรัส ล้วนแต่เข้าสู่ดวงบาปเคราะห์ ส่วนดวงชะตาของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และ คณะผู้ก่อการรัฐประหารทุกคน ล้วนแต่กำลังมีโชคเป็นศุภเคราะห์ แสดงว่าจะ ทำการสำเร็จสมโน릇”

จากการตรวจดูดวงชะตาและฤกษ์ยามของโหราทองคำ ได้ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมรัฐประหาร มีความ ‘ปิติยินดีเห็นคล้อยตาม’ และถ้าพูดในแง่ขวัญและกำลังใจก็ถือว่าร้อยตรีทองคำ ยืมคำภูก “ได้ใช้วิชาโหราบำรุงขวัญของคณะผู้ก่อการเป็นอย่างดี” อย่างไรก็ดี ไม่เพียงแต่คำทำนายหรือการตรวจชะตาทางโหราศาสตร์จะเป็น ‘ขวัญ’ ให้คณะรัฐประหารตัดสินใจทำการรัฐประหารเท่านั้น ตัวโหราทองคำเองก็ถือได้ว่าเป็น ‘กลไก’ ในการเชื่อมเครือข่ายหรือสายงานในคณะรัฐประหารด้วย โดยเมื่อครั้งเริ่มวางแผนการรัฐประหาร ได้ปรากฏเรื่องราวของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งในขณะนั้นเป็นผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 1 อันเป็นกองกำลังสำคัญในพระนครเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังที่ พันเอกอาจศึก ดวงสว่าง ได้บันทึกเรื่องนี้ไว้ว่า

“จนกระทั่ง (ร.ท.ชาญณรงค์ วิจารณบุตร นายทหารใต้บังคับบัญชา ซึ่งพยายามชักชวนให้ พ.อ.สฤษดิ์ ก่อรัฐประหาร - ผู้เขียน) ไปพบและรู้จักกับ ร.อ.ทองคำ ยืมคำภูก นายทหารกองหนุนผู้ชำนาญในด้านโหราศาสตร์ และมีโอกาสได้พบกับ พ.ท.ขุนจำนงภูมิเวท, น.อ.กาจ กาจสงคราม และ ร.อ.ขุนปรีชาธนะเศรษฐ แล้ว จึงทราบว่าท่านเหล่านี้มีความเห็นตรงกันกับตน จึงได้วางแผนประสานงานกันแผ่ขยายออก...”

การประสานงานและขยายตัวของสมาชิกคณะรัฐประหารนี้ ได้ทำให้จอมพลสฤษดิ์ตัดสินใจเข้าร่วมคณะรัฐประหารในที่สุด จากที่เล่ามาผู้เขียนพยายามจะชี้ชวนให้เห็นอานุภาพของโหราศาสตร์กับสังคมวัฒนธรรมการเมืองอย่างกว้าง ๆ ลำดับถัดมาจะขอขยับเรื่องเล่ามาสู่ปัจเจกบุคคลผ่านประวัติศาสตร์ของผู้นำทางการเมือง โดยเฉพาะผู้นำแบบไทย ๆ อย่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

ในงานศึกษาของ ทักษิณ เณลิมเตียรณ ได้กล่าวถึง ความแตกต่างของกลุ่มคณะราษฎรและกลุ่มคณะรัฐประหาร พ.ศ. 2501 หรือคณะปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ในประเด็นหนึ่งว่า บุคคลชั้นนำส่วนใหญ่ของคณะราษฎรในการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 ได้รับการศึกษาอบรมมาจากต่างประเทศ ขณะที่กลุ่มหลังนั้นส่วนใหญ่เป็นผลผลิตภายในประเทศ ประเด็นนี้นับเป็นข้อสังเกตที่น่าสนใจต่อวัฒนธรรมความคิดทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ เพราะจากการสืบค้นประวัติจอมพลสฤษดิ์ จะพบว่า เป็นผู้ที่มีความเชื่อเรื่องราวทางโหราศาสตร์และเป็นปัจจัยในการตัดสินใจทางการเมืองบ่อยครั้ง มีโหราประจำตัวไว้คอยดูดวงชะตาช่วยในการตัดสินใจทางการเมืองอย่างน้อยสองคน คือ โหราเทพย์ สาริกบุตร และ โหรา (หมอ) ประจวบ วัชรปาณ

จอมพลสฤษดิ์กับ โหราเทพย์ สาริกบุตร เป็นที่รู้จักและมีการตรวจดูดวงชะตาให้กันตั้งแต่เมื่อครั้งจอมพลสฤษดิ์มียศเป็นเพียงพันตรี น่าจะอยู่ในช่วงประมาณ พ.ศ. 2482 - 2486 โดยโหราเทพย์ได้ทำนายว่า จอมพลสฤษดิ์จะได้เป็นใหญ่ในบ้านเมือง และมีผู้ให้ข้อมูลว่าจอมพลสฤษดิ์เคยสั่งให้โหราเทพย์หาฤกษ์แต่งงานระหว่างตนเองกับคุณหญิงวิจิตรธา ธนะรัชต์ด้วย โหราเทพย์น่าจะดูดวงชะตาและหาฤกษ์ยามต่าง ๆ ให้จอมพลสฤษดิ์หลายครั้ง และคงเป็นที่ชอบพอกันอยู่มาก ดังคำบอกเล่าของลูกสาวโหราเทพย์ที่กล่าวว่า

“คุณพ่อนี้ท่านเป็นโหราฯ ใหญ่ ท่านก็จะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนประเภทสอง ค่ะ ท่านมีเพื่อนเป็นนายทหารและก็เป็นท่านที่ดูหมอ ดูดวงชะตาราาศีให้ท่านสฤษดี ... อยู่ในวงหมอจ่อมพลสฤษดี... เรื่องข่าวสารนี้คุณพ่อจะรู้หมด มีสายลับค่ะ ท่านเป็นเหมือนหน่วยลับลับ เทียบกับสมัยนี้ก็เหมือนกับหน่วยงานความมั่นคง จะรู้หมด ใครจะเป็นอะไรท่านก็จะพูด พอดีท่านมาทานข้าวที่บ้าน คุณแม่ก็ ทำกับข้าว ทานอาหารให้ทาน เราก็กินเสริพน้ำ ก็จะมีข่าวสารบ้านเมืองเมื่อมา คุดกับคุณพ่อ คุณพ่อก็จะทำนายเหตุการณ์ได้ เพราะว่าท่านมีพรรคพวก หลากหลายสายค่ะ ตั้งแต่ท่านในวัง นายแพทย์ก็มี นายทหารใหญ่ก็มี คุณพ่อจะรู้ หมด”

บทสัมภาษณ์ - พรทิพย์ สาริกบุตร (14tula.com) เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2552

ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า นอกเหนือไปจากปัจจัยเรื่องค่านายทางโหราศาสตร์ ตัวโหราเองก็ ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการเชื่อมต่อเครือข่ายกลุ่มการเมืองผ่านความเชื่อทางโหราศาสตร์ของ ผู้นำไทย โดยตัวโหราเทพย์เองก็น่าจะเป็นผู้มีชื่อเสียงทางโหราศาสตร์ระดับต้น ๆ ในยุคสมัยดังกล่าว รวมถึงยังเป็นโหราที่มีชื่อเสียงยุคสมัยเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เนื่องจากได้ทำนายว่าจะเกิด การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างสำคัญและเคยทำนายว่านายสมัคร สุนทรเวช จะได้เป็น นายกรัฐมนตรี ทั้งยังได้ผลิตงานเขียนทางด้านโหราศาสตร์ไว้เป็นจำนวนมากอีกด้วย

โหราอีกคนหนึ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นโหราประจำตัวใกล้ชิดจ่อมพลสฤษดีมากที่สุด คือ โหราประจวบ วัชรปาดน ประวัติของโหราท่านนี้สำเร็จการศึกษาจากคณะแพทยศาสตร์ แต่เป็นผู้มี ความสนใจด้านโหราศาสตร์ รวมถึงยังมีความสามารถในด้านการต่อสู้และใช้อาวุธปืน เรื่องราว ความสัมพันธ์ของโหราประจวบ วัชรปาดน กับจ่อมพลสฤษดี ธนะรัชต์ น่าจะเริ่มต้นขึ้นในระหว่างช่วง สงครามมหาเอเซียบูรพาประมาณ พ.ศ. 2483 โดยร้อยโทประจวบเป็นผู้บังคับหมวดเสนารักษ์ประจำ กองพันทหารราบที่ 33 ซึ่งมีพันตรีสฤษดี ธนะรัชต์ เป็นผู้บังคับกองพัน เรื่องราวประวัติศาสตร์ ในตอนนี้ที่น่าสนใจยิ่ง ดังที่ พลเอกกฤษณ์ สีวะรา ได้บันทึกเล่าไว้ว่า “เป็นบุคคลที่หาไม่ได้ง่ายนักใน ยุคปัจจุบัน... เพราะเตรียมชีวิตไว้เข้าศึกษาเล่าเรียนแพทย์แผนปัจจุบันจนจบเป็นแพทย์ปริญญา ยังสนใจในการแพทย์แผนโบราณ สนใจวิชาไสยศาสตร์ ภูติผีปีศาจ สิ่งลึกลับ และความดำมืด ไม่มี ตัวตนที่ยากแก่การพิสูจน์” โดยในตอนหนึ่งได้เล่าถึงการทำพิธีทางไสยศาสตร์ ซึ่งจ่อมพลสฤษดีเองก็ ได้เข้าร่วมพิธีด้วย

อย่างไรก็ตาม หลังสงครามสิ้นสุดลง โหราประจวบก็ได้ลาออกจากราชการไปอยู่ภาคใต้กับ ภรรยา ทว่าเมื่อจ่อมพลสฤษดีเริ่มขึ้นมามีบทบาทอำนาจหลังการปราบกบฏสองครั้งใน พ.ศ. 2492 และ 2494 ก็ได้เขียนจดหมายติดต่อโหราประจวบหลายครั้งเพื่อให้กลับมาร่วมงานกันอีก ภายหลัง พ.ศ. 2494 โหราประจวบจึงได้กลับมารับใช้จ่อมพลสฤษดีในฐานะนายแพทย์ประจำตัวและนายทหาร ติดตามอีกครั้ง

บทบาททางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ในช่วงทศวรรษ 2490 โดดเด่นขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็น ‘ขวัญใจประชาชน’ โดยเฉพาะช่วงหลังการเลือกตั้งในต้นปี พ.ศ. 2500 ซึ่งท้ายที่สุดนำไปสู่การเข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 เวลาประมาณ 20.00 น. โดยมีผู้กล่าวว่า วันและเวลาดังกล่าวได้รับการดูฤกษ์ยามโดยโหราประจำบ ซึ่งก็มีความเป็นไปได้อย่างยิ่ง เพราะจากคำบอกเล่าของพลโทวัลลภ โรจนวิสุทธิ์ เมื่อคราวการรัฐประหารในวันที่ 16 กันยายน ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างจอมพลสฤษดิ์กับโหราประจำบว่า “ก่อนเวลาลงมือทำรัฐประหารไม่กี่นาที จอมพลสฤษดิ์ ธีระรัตน์ ในฐานะผู้บัญชาการทหารบกและผู้นำคณะทหารเข้าทำการโค่นล้มรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กล่าวแก่คณะนายทหารฝ่ายอำนวยการประจำตัวท่านว่า “ถ้าทำงานคืนนี้ไม่สำเร็จ ไร่จวบ. มึงไปกับกูสองคน นอกนั้นไม่ต้อง”

จากที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า ทั้งตัวโหราผู้ทำนายและคำทำนายจะมีความสำคัญทั้งกลไกการทำงานและเชิงการเป็นเครือข่ายเชื่อมต่อกับกลุ่มทางการเมืองรวมถึงเป็นการสร้างขวัญกำลังใจหรือเป็นหน่วยหนึ่งในการตัดสินใจทางการเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการทำรัฐประหาร อันเป็นสิ่งที่คุ้นเคยกันดีในสังคมการเมืองไทย

ท้ายที่สุด จากข้อมูลดังกล่าวมา พอจะสร้างชุดข้อเสนอในการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์การเมืองไทยว่า ท่ามกลางการต่อสู้ทางการเมืองหลังการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2500 หากพิจารณาโดยกว้างว่าเป็นการขับเคลื่อนทางการเมืองระหว่างฝ่ายคณะราษฎรและฝ่ายกษัตริย์นิยม-อนุรักษนิยม สำหรับการเมืองวัฒนธรรม มุมมองทางโหราศาสตร์ ดูจะไม่แน่ชัดนักกว่าประเด็นนี้เป็นโลกทัศน์ทางการเมืองที่คณะราษฎรให้ความสนใจหรือไม่ เพราะส่วนใหญ่เมื่อสังเกตกลไกหรือกลยุทธในการต่อสู้ทางการเมืองวัฒนธรรมของฝ่ายคณะราษฎร ในงานศึกษาทางวิชาการไทย มักแสดงให้เห็นถึงฐานคิดการสู้ในเชิงสัญลักษณ์ผ่านพื้นที่ รูปปั้น วัตถุต่าง ๆ บนฐานคิดความเป็นสมัยใหม่ ขณะที่ฝ่ายกษัตริย์นิยม-อนุรักษนิยมดูจะปรากฏความคิดเรื่องโหราศาสตร์อยู่ด้วยอย่างเด่นชัด แน่แน่นอนว่าเรามีสามารถพิสูจน์ในแง่อำนาจกลับนี้ได้ แต่ในฐานะ ‘เครื่องมือ’ ทางการเมืองแล้ว โหราศาสตร์เป็นทั้งกลยุทธ์ จิตวิทยา หรือหน่วยเชื่อมต่อเครือข่ายกลุ่มการเมืองของฝ่ายกษัตริย์นิยม-อนุรักษนิยม และกลุ่มผู้นำทหาร แน่แน่นอน ข้อเสนอจึงสมควรได้รับการวิพากษ์วิจารณ์และโต้แย้ง เพราะจะนำไปสู่ความเข้าใจประวัติศาสตร์สังคมการเมืองไทยในเชิงการเมืองวัฒนธรรมไทยมากขึ้น

โหราศาสตร์ เครื่องมือทางการเมืองแบบไทย ๆ

โหราศาสตร์ ที่มีได้เป็นเรื่องเฉพาะส่วนบุคคลเท่านั้น หากแต่ยังเป็นกลไกและเครื่องมือที่สำคัญของประวัติศาสตร์การเมืองไทย อย่างแรก จำต้องกล่าวถึงงานบุกเบิกทางวิชาการจากวิทยานิพนธ์ของ ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์ เรื่อง “Supernatural prophecy in Thai politics: The role of a spiritual cultural element in coup decisions” หรือในชื่อภาษาไทย “โหราศาสตร์กับการตัดสินใจทางการเมืองของไทย” ชลิตาภรณ์ ได้กล่าวถึงความน่าสนใจในการศึกษาประเด็นเรื่องโหราศาสตร์ต่อการเมืองไทยไว้ว่า “การละเลยโหราศาสตร์ซึ่งอาจเป็นตัวแปรสำคัญที่อธิบายพฤติกรรมหลาย ๆ อย่าง โดยไปให้ความสำคัญกับปัจจัย ซึ่งทฤษฎีที่ถูกคิดโดยตะวันตกเห็นว่ามีผลสำคัญ แต่ในความเป็นจริงอาจไม่มีความเกี่ยวข้องกับสังคมไทย อาจจะทำให้การพยายามอธิบายหรือทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยเป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์หรือไม่ถูกต้อง”

กล่าวคือ มิติด้านโหราศาสตร์อาจ “ไม่เป็นสาระเมื่อมองจากมุมของสังคมตะวันตก แต่อาจมีสาระมากมายในสังคมไทย” ซึ่งช่วงเวลาศึกษาในงานของชลิตาภรณ์ คือ สมัยรัฐประหาร พ.ศ. 2524 และ พ.ศ. 2528

มิติทางโหราศาสตร์ที่สัมพันธ์ต่อความพลิกผันทางการเมือง ดังปรากฏข่าวลือในช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 อย่างข่าวลือการโค่นล้มรัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ส่งผลต่อความรู้สึกทางการเมืองในสังคมสยาม ทว่า ‘ข่าวลือ’ นี้กลับมีพื้นฐานบางส่วนมาจากความเชื่อในคำทำนายเก่าแก่ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงนรินทรเทวี พระน้องนางเธอในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 ทำนายว่า อายุของราชวงศ์จักรีจะสิ้นสุดลงแค่ 150 ปี ซึ่งหมายถึงช่วง พ.ศ. 2475 พอดี

เบนจามิน เอ. บัทสัน นักวิชาการผู้ศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองไทยในช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง ถึงกับตั้งข้อสังเกตว่า “ข่าวลือหลายข่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับคำพยากรณ์เก่า ๆ ที่ว่าราชวงศ์นี้มีอายุเพียง 150 ปี” คำทำนายดังกล่าวน่าเป็นที่รับรู้อย่างกว้างขวางและคงส่งผลกระทบต่อความรู้สึกทางการเมือง เพราะแม้แต่นักสังเกตการณ์ชาวต่างชาติก็ได้บันทึกเรื่องนี้ไว้ แต่เขาก็กลับมีมุมมองที่น่าสนใจต่อเรื่องนี้ว่า

“ข้าพเจ้าไม่เคยคิดสงสัยเลยว่า ที่มีการพูดถึงข่าวลือขึ้นมาใหม่และการที่มีข่าวว่า มีผีปรากฏตัวนั้นคงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเตรียมตัว มันเป็นการจัดฉากที่ดีและช่วยให้ประชาชนทั่วไปเชื่อว่า ต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองแน่ ๆ ดังนั้น เมื่อเกิดมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นย่อมเป็นที่ยอมรับได้”

ตามความเห็นของนักสังเกตการณ์ชาวต่างชาติว่า ข่าวลือคำทำนายที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ ‘จัดฉาก’ เพื่อตอบสนองความรู้สึกในการยอมรับได้ของประชาชนสำหรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คำทำนายได้ถูกใช้เป็น ‘เครื่องมือ’ ในการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งถือได้ว่าเป็นอธิบายความเข้าใจทางการเมืองในเชิงวัฒนธรรมสังคมสยามอย่างน่าสนใจแน่นอน ความเปลี่ยนแปลงบังเกิดขึ้นจริงในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎร แต่การปฏิวัติ พ.ศ. 2475 ก็ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบ ‘แตกหัก’ และสถานการณ์ทางการเมืองหลังจากนั้นเป็นไปในลักษณะพยายามสร้างความประนีประนอมทางการเมืองร่วมกันระหว่างคณะราษฎรและพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ตัวอย่างหนึ่งที่เด่นชัดก็คือ การร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ประเด็นต่อมาที่งานวิชาการประวัติศาสตร์การเมืองไทยมักให้ความสำคัญต่องานพระราชพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 เพราะเห็นว่า รัฐธรรมนูญฉบับใหม่นำมาซึ่งการสร้างชุดความทรงจำ อำนาจเชิงสัญลักษณ์ และการให้ความหมายที่มาของรัฐธรรมนูญสยามในฐานะของ ‘พระราชทาน’ ผ่านทั้งคำปรารภรัฐธรรมนูญ งานพระราชพิธี และภาพถ่าย วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 จึงนับว่ามีความสำคัญยิ่ง กระนั้น กลับไม่ค่อยปรากฏงานที่กล่าวถึงที่มาของวันดังกล่าวในเชิงวัฒนธรรมแบบไทย ๆ เท่าใดนัก ว่ากำเนิดของวันที่ 10 ธันวาคม มาจากฐานคิดเรื่องอะไร ที่ตั้งข้อสงสัยเช่นนี้เพราะว่า เมื่อสืบค้นฐานคิดเรื่องงานพระราชทานรัฐธรรมนูญในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 เป็นที่แน่ชัดว่ามาจากมติเรื่องโหราศาสตร์ ดังที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว “ทรงแนะนำว่า การประกาศรัฐธรรมนูญนั้นเป็นของสำคัญยิ่งใหญ่ควรจะมีพิธีต้อง จึงโปรดเกล้าฯ ให้โหรหลวงหาฤกษ์ยาม” และวันที่ 10 ธันวาคม เป็นฤกษ์ดีเหมาะสม “โดยที่ทรงเห็นว่ารัฐธรรมนูญนั้นเป็นของศักดิ์สิทธิ์เป็นของที่ควรจะขลัง เพราะฉะนั้นต้องการจะเขียนใส่สมุดไทยซึ่งจะกินเวลาหลายวัน”

การร่างรัฐธรรมนูญในระบอบการเมืองใหม่เป็นเรื่องสำคัญทางการเมืองอย่างปฏิเสธมิได้ ทว่าฤกษ์ยามยามดีของวันที่ 10 ธันวาคม กลับเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่กำหนดความเป็นไปและพฤติกรรมทางการเมือง กล่าวคือ ความเชื่อทางโหราศาสตร์ได้มีอิทธิพลทางการเมืองอย่างสูง เพราะฤกษ์ยามวันดังกล่าวทำให้สภาต้องพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จอย่าง ‘รีบเร่ง’ ในเวลาเพียง 4 วัน แม้จะไม่สามารถพิสูจน์ในเชิงประจักษ์ได้ว่าฤกษ์ยามวันที่ 10 ธันวาคม ส่งผลต่อการสร้างความทรงจำทางประวัติศาสตร์จริง ๆ หรือไม่ แต่น่าสังเกตว่าฤกษ์ยามวันดังกล่าว อาจส่งผลสำหรับกลยุทธ์ทางการเมืองในการ ‘ช่วงชิง’ ชุดความเข้าใจเรื่องรัฐธรรมนูญในสังคมไทย ซึ่งคณะราษฎรเองก็ยินยอมไปกับพระราชประสงค์ภายใต้ความเชื่อทางโหราศาสตร์ โดยที่หากพิจารณาเทียบเคียงกับการวิเคราะห์ในเชิงการเมืองวัฒนธรรมแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจริงหรือไม่ก็ตาม แต่วัน ‘พระราชทาน’ รัฐธรรมนูญ 10 ธันวาคม ก็มีความสำคัญ เพราะเป็นการลดความสำคัญของวันที่ 24 (หรือ 27) มิถุนายน ไปโดยปริยาย

ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2476 ความประนีประนอมทางการเมืองก็สิ้นสุดลงด้วยความรุนแรงจากสงครามกลางเมืองระหว่างรัฐบาลกับคณะกู้บ้านกู้เมือง และจบลงด้วยการที่รัฐบาลสามารถปราบปรามได้ ต่อมา มีการจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นพิจารณาตัดสินลงโทษ ซึ่งสมาชิกคนหนึ่งในฝ่ายคณะกู้บ้านกู้เมืองที่ถูกจับและตัดสินลงโทษจำคุกตลอดชีวิต คือ โหรแฉล้ม เลี่ยมเพชรรัตน์

ในงานศึกษาของ ญัฐพล ใจจริง เรื่อง “โหรกับการโต้ปฏิวัติ 2475: แฉล้มเลี่ยมเพชรรัตน์ กับ 76 เทพการเมือง” ได้ให้ข้อมูลว่า ข้อหาที่โหรแฉล้มโดนจับ คือ การเป็นผู้อ่านประกาศให้ประชาชนที่อยู่ตามสถานีรถไฟ ในทำนองกล่าวหารัฐบาลว่า เป็นคอมมิวนิสต์และคิดล้มราชบัลลังก์ นอกจากนี้ “ในหนังสือโหราศาสตร์ของแฉล้มเองนั้นได้เล่าถึงรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทและความเคลื่อนไหวของเขาในการเผยแพร่เอกสารตามหัวเมืองขณะนั้นว่า เขาได้จัดพิมพ์หนังสือชื่อเค้าโครงการปกครองเมือง ตำราโครงลาว ตำราผัวเมีย ตำราดาวนิพพาน และหนังสือบำรุงการเมืองระหว่างที่พวกเขาดำเนินการแจกจ่ายเอกสารในหัวเมืองอีสานอยู่นั้น ปรากฏว่า กองทัพบรรดเดชที่ไปปราบคณะราษฎรในกรุงเทพฯ ประสบความพ่ายแพ้ หนังสือที่เหลือจำนวน 16,000 เล่ม จึงถูกหลวงศุภนัยนิติรัก ซึ่งเป็นพรรคพวกของเขาทำลายทิ้งทั้งหมดทันที จากนั้นแฉล้มก็ถูกจับ” ซึ่ง

ณัฐพล ใจจริง สันนิษฐานว่าหนังสือบางเล่มอย่าง คำโครงการปกครองเมือง และหนังสือบำรุงเมือง น่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับแนวทางการเมือง

ทำให้สันนิษฐานเพิ่มเติมว่า นอกเหนือไปจากเรื่องทางการเมืองโดยตรงแล้ว รัฐบาลจับ โทรแฉล้ม เลียมเพ็ชรรัตน์ ด้วยเหตุผล (ที่ไม่เปิดเผยโดยตรง) ได้อีกได้บ้าง เป็นไปได้หรือไม่ว่าด้วย วัฒนธรรมความเชื่อแบบไทย ๆ เรื่องโหราศาสตร์ คือ ปัจจัยหนึ่งในโลกทัศน์ทางสังคมการเมืองที่ รัฐบาลหรือสังคมสยามรู้สึกอ่อนไหวและให้ความสำคัญ เพราะเป็นไปได้อันสูงที่ฤกษ์ยามของคณะผู้บ้านผู้ เมืองได้รับการดูฤกษ์ยามโดยโทรแฉล้ม แม้การยึดอำนาจจะไม่สำเร็จ แต่ก็อาจสะท้อนให้เห็นว่า เรื่อง โหราศาสตร์เป็น ‘ปัจจัย’ หนึ่งของโลกทัศน์สังคมการเมือง กล่าวคือ เรื่องโหราศาสตร์อาจถูกนำมา เป็น ‘เครื่องมือ’ ในการโจมตีทางการเมืองผ่านวัฒนธรรมความเชื่อ อย่างไรก็ตาม เรื่องที่ทำให้โทรแฉล้ม โด่งดังเป็นที่รู้จักและนิยมก็มาจากเหตุการณ์นี้ เพราะเขาสามารถหลบหนีการคุมขังออกจากเกาะ ตะรุเตาได้

สำหรับตัวโทรแฉล้มเองแล้ว ความสำเร็จในการหลบหนีออกจากเกาะตะรุเตาได้นั้นมาจาก ความสามารถทางด้านโหราศาสตร์ ดังที่เขาเขียนเล่าภายหลัง โดยมีได้กล่าวถึงการติดสินบนเจ้าหน้าที่ ราชทัณฑ์และจ่ายค่าจ้างคนบนเกาะในการเป็นผู้พาหลบหนีด้วยจำนวนเงิน 5,000 บาท แต่การกล่าว อ้างความสามารถทางโหราศาสตร์ ก็น่าจะทำให้งานเขียนของโทรแฉล้มเป็นที่สนใจของผู้อ่านไม่มากนัก น้อย ดังที่โทรแฉล้มได้ผลิตงานเขียนด้านโหราศาสตร์ออกมาเป็นหนังสือหลายเล่ม และที่สำคัญ คือ ได้แฝงนัยทางการเมือง ดังปรากฏในการวิเคราะห์ของ ณัฐพล ใจจริง ว่า งานเขียนของโทรแฉล้มเป็น ส่วนหนึ่งของเครือข่ายพันธมิตรในการ ‘โต้ปฏิวัติ’

อีกหนึ่งเหตุการณ์ที่น่าสนใจ คือ การรัฐประหาร พ.ศ. 2490 ได้มีการดูฤกษ์ยามและดวง ชะตาของบุคคลต่าง ๆ ในคณะรัฐประหารและผู้นำฝ่ายรัฐบาล นักวิชาการอย่างสุธาชัย ยิ้มประเสริฐ เห็นว่า การรัฐประหาร พ.ศ. 2490 เป็นจุดเริ่มต้นรัฐประหารแบบไทย ๆ และกล่าวถึงองค์ประกอบ หนึ่งใน การรัฐประหารแบบไทย ๆ ว่า

“ผมขอพูดถึงคนคนหนึ่งซึ่งบอกว่า เป็นการรัฐประหารแบบไทยจริง ๆ ซึ่ง อาจจะดูแปลก ๆ คือ ร้อยตรีทองคำ ยิ้มกำภู คนนี้เป็นโหร เป็นคนรับหน้าที่ไปดู ฤกษ์ยามว่า จะรัฐประหารวันไหนดี วันไหนหลวงธำรงฯ นายปรีดี ดวงจะตก จะได้ กำหนดวันนั้นเป็นวันก่อการรัฐประหาร ซึ่งอันนี้ชี้ให้เห็นถึงการเป็นรัฐประหาร แบบไทยจริง ๆ ...คือ 2475 นั้นพระยาพหลฯ ไม่เชื่อโหรคนไหน ไม่ดูดวง ไม่ดูฤกษ์ แต่ 2490 มีคนกำหนดฤกษ์ยาม...”

จากการสืบค้นประวัติเบื้องต้น พบว่า โหรทองคำ ยิ้มกำภู เป็นนายทหารกองหนุนที่น่าจะมี ชื่อเสียงทางโหราศาสตร์มาในช่วงทศวรรษ 2480 เป็นอย่างน้อย ดังปรากฏงานเขียนของเขาเรื่อง “ตำราโหราศาสตร์ภาคคำนวณแบบรัตนโกสินทร์ หรือคัมภีร์ผูกดวงพิชัยสงคราม” ในหนังสือพิมพ์ แฉงานพระราชทานเพลิงศพหลวงเทวานิมิตร (เนื่อง หัตถพันธ์) ใน พ.ศ. 2482 เป็นไปได้ว่าเคยเขียน คำทำนายทางโหราศาสตร์เกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมืองลงในหนังสือพิมพ์ไทรยส์สดาห์ในช่วงก่อน รัฐประหาร พ.ศ. 2490 ทั้งยังเป็นผู้เขียนหนังสือทางโหราศาสตร์ไว้หลายเล่ม เช่น ปฏิทิน 3 ภาษา

เทียบ 120 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2400 - 2520 ตำราพระภูมิ พร้อมทั้งพิธีจัดตั้งศาลพระภูมิ การบูชา การสังเวย โดยละเอียด ตำราสรูปโหราศาสตร์ (คัมภีร์สุริยาตร์) แบบเรียนโหราศาสตร์ เป็นต้น

ข้อมูลที่พอยืนยันความสำคัญเรื่องโหราศาสตร์ในการรัฐประหาร คือ ในวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ได้มีการประชุมร่วมกันของคณะรัฐประหาร ในที่ประชุมร้อยตรีทองคำ ยิ้มกำภู ได้ดูฤกษ์ยามและกำหนดให้เอาวันที่ 8 พฤศจิกายน เป็นวันทำการ เพราะ

“ได้ตรวจดวงชะตาของคนสำคัญโดยละเอียดถี่ถ้วนแล้ว เช่น ดวงชะตาของนายปรีดี พนมยงค์ นายถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ และพลเอก อุดล อุดลเดชะจรส ล้วนแต่เข้าสู่ดวงบาปเคราะห์ ส่วนดวงชะตาของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และคณะผู้ก่อการรัฐประหารทุกคน ล้วนแต่กำลังมีโชคเป็นศุภเคราะห์ แสดงว่าจะทำการสำเร็จสมมโนรถ”

จากการตรวจดวงชะตาและฤกษ์ยามของโหราทองคำ ได้ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมรัฐประหารมีความ ‘ปิติยินดีเห็นคล้อยตาม’ และถ้าพูดในแง่ขวัญและกำลังใจก็ถือว่า ร้อยตรีทองคำ ยิ้มกำภู “ได้ใช้วิชาโหราบำรุงขวัญของคณะผู้ก่อการเป็นอย่างดี” อย่างไรก็ดี ไม่เพียงแต่คำทำนายหรือการตรวจชะตาทางโหราศาสตร์จะเป็น ‘ขวัญ’ ให้คณะรัฐประหารตัดสินใจทำการรัฐประหารเท่านั้น ตัวโหราทองคำเองก็ถือได้ว่าเป็น ‘กลไก’ ในการเชื่อมเครือข่ายหรือสายงานในคณะรัฐประหารด้วย โดยเมื่อครั้งเริ่มวางแผนการรัฐประหาร ได้ปรากฏเรื่องราวของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งในขณะนั้นเป็นผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 1 อันเป็นกองกำลังสำคัญในพระนครเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังที่ พันเอกอาจศึก ดวงสว่าง ได้บันทึกเรื่องนี้ไว้ว่า

“จนกระทั่ง (ร.ท.ชาญณรงค์ วิจารณบุตร นายทหารใต้บังคับบัญชา ซึ่งพยายามชักชวนให้ พ.อ.สฤษดิ์ ก่อรัฐประหาร - ผู้เขียน) ไปพบและรู้จักกับ ร.อ.ทองคำ ยิ้มกำภู นายทหารกองหนุนผู้ชำนาญในด้านโหราศาสตร์ และมีโอกาสได้พบกับ พ.ท.ขุนจันทน์ภูมิเวท น.อ.กาจ กาจสงคราม และ ร.อ.ขุนปริชาธรณเศรษฐ์ แล้ว จึงทราบว่า ท่านเหล่านี้มีความเห็นตรงกันกับตน จึงได้วางแผนประสานงานกันแผ่ขยายออก...” (อาจศึก ดวงสว่าง, 2507)

การประสานงานและขยายตัวของสมาชิกคณะรัฐประหารนี้ ได้ทำให้จอมพลสฤษดิ์ตัดสินใจเข้าร่วมคณะรัฐประหารในที่สุด จากที่เล่ามาผู้เขียนพยายามจะชี้ชวนให้เห็นอำนาจของโหราศาสตร์กับสังคมวัฒนธรรมการเมืองอย่างกว้าง ๆ ลำดับถัดมาจะขอขยับเรื่องเล่ามาสู่ปัจเจกบุคคลผ่านประวัติศาสตร์ของผู้นำทางการเมือง โดยเฉพาะผู้นำแบบไทย ๆ อย่าง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

ในงานศึกษาของทักษ์ เฉลิมเตียรณ (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2522) ได้กล่าวถึงความแตกต่างของกลุ่มคณะราษฎรและกลุ่มคณะรัฐประหาร พ.ศ. 2501 หรือคณะปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ในประเด็นหนึ่งว่า บุคคลชั้นนำส่วนใหญ่ของคณะราษฎรในการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 ได้รับการศึกษาอบรมมาจากต่างประเทศ ขณะที่กลุ่มหลังนั้นส่วนใหญ่เป็นผลผลิตภายในประเทศ ประเด็นนี้นับเป็นข้อสังเกตที่น่าสนใจต่อวัฒนธรรมความคิดทางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ เพราะจากการสืบค้นประวัติจอมพลสฤษดิ์ จะพบว่า เป็นผู้ที่มีความเชื่อเรื่องราวทางโหราศาสตร์และเป็นปัจจัยในการตัดสินใจทางการเมืองบ่อยครั้ง มีโทรประจำตัวไว้คอยดวงชะตาช่วยในการตัดสินใจทางการเมืองอย่างน้อยสองคน คือ โทรเทพย์ สาริกบุตร และ โทร (หมอ) ประจวบ วัชรปาด

จอมพลสฤษดิ์ กับ โทรเทพย์ สาริกบุตร เป็นที่รู้จักและมีการตรวจดวงชะตาให้กัน ตั้งแต่จอมพลสฤษดิ์ มียศเป็นเพียงพันตรี น่าจะอยู่ในช่วงประมาณ พ.ศ. 2482 - 2486 โดยโทรเทพย์ได้ทำนายว่า จอมพลสฤษดิ์จะได้เป็นใหญ่ในบ้านเมือง และมีผู้ให้ข้อมูลว่า จอมพลสฤษดิ์เคยสั่งให้โทรเทพย์หาฤกษ์แต่งงานระหว่างตนเองกับคุณหญิงวิจิตร ธารินทร์ ด้วย โทรเทพย์น่าจะดวงชะตาและหาฤกษ์ยามต่าง ๆ ให้จอมพลสฤษดิ์หลายครั้ง และคงเป็นที่ชอบพอกันอยู่มาก ดังคำบอกเล่าของลูกสาวโทรเทพย์ที่กล่าวว่า

“คุณพ่อนี้ท่านเป็นโทรฯ ใหญ่ ท่านก็จะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนประเภทสอง ค่ะ ท่านมีเพื่อนเป็นนายทหารและก็เป็นท่านที่ดูหมอ ดวงชะตาราศีให้ท่านสฤษดิ์ ... อยู่ในวงหมอดูจอมพลสฤษดิ์... เรื่องข่าวสารนี้คุณพ่อจะรู้หมด มีสายลับค่ะ ท่านเป็นเหมือนหน่วยลับ เทียบกับสมัยนี้ก็เหมือนกับหน่วยงานความมั่นคง จะรู้หมด ใครจะเป็นอะไรท่านก็จะพูด พอที่ท่านมาทานข้าวที่บ้าน คุณแม่ก็ทำกับข้าว ทำอาหารให้ทาน เราก็แผนกเสิร์ฟน้ำ ก็จะรู้จักข่าวสารบ้านเมืองเมื่อมาคุยกับคุณพ่อ คุณพ่อก็จะทำนายเหตุการณ์ได้ เพราะว่าท่านมีพรรคพวก หลากหลายสายค่ะ ตั้งแต่ท่านในวัง นายแพทย์ก็มี นายทหารใหญ่ก็มี คุณพ่อจะรู้หมด”

ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า นอกเหนือไปจากปัจจัยเรื่องค่านายทางโหราศาสตร์ ตัวโทรเองก็ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการเชื่อมต่อเครือข่ายกลุ่มการเมืองผ่านความเชื่อทางโหราศาสตร์ของผู้นำไทย โดยตัวโทรเทพย์เองก็น่าจะเป็นผู้มีชื่อเสียงทางโหราศาสตร์ระดับต้น ๆ ในยุคสมัยดังกล่าว รวมถึงยังเป็นโทรที่มีชื่อเสียงยุคสมัยเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เนื่องจากได้ทำนายว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างสำคัญและเคยทำนายว่านายสมัคร สุนทรเวช จะได้เป็นนายกรัฐมนตรี ทั้งยังได้ผลิตงานเขียนทางด้านโหราศาสตร์ไว้เป็นจำนวนมากอีกด้วย

โทรอีกท่านหนึ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นโทรประจำตัวใกล้ชิดจอมพลสฤษดิ์มากที่สุด คือ โทรประจวบ วัชรปาด ประวัตินี้สำเร็จการศึกษาจากคณะแพทยศาสตร์ แต่เป็นผู้มีความสนใจด้านโหราศาสตร์ รวมถึงยังมีความสามารถในด้านการต่อสู้อะไหล่และใช้อาวุธปืน

เรื่องราวความสัมพันธ์ของโทรประจวบ วัชรปาล กับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ น่าจะเริ่มต้นขึ้นในระหว่างช่วงสงครามมหาเอเซียบูรพาประมาณ พ.ศ. 2483 โดยร้อยโทประจวบเป็นผู้บังคับหมวดเสนารักษ์ประจำกองพันทหารราบที่ 33 ซึ่งมีพันตรีสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้บังคับกองพัน เรื่องราวประวัติศาสตร์ในตอนนี้น่าสนใจยิ่ง ดังที่ พลเอกกฤษณ์ สีวะรา ได้บันทึกเอาไว้ว่า “เป็นบุคคลที่หาไม่ได้ง่ายนักในยุคปัจจุบัน... เพราะเตรียมชีวิตไว้เข้าศึกษาเล่าเรียนแพทย์แผนปัจจุบันจนจบเป็นแพทย์ปริญญา ยังสนใจในการแพทย์แผนโบราณ สนใจวิชาไสยศาสตร์ ภูติผีปีศาจ สิ่งลึกลับและความดำมืด ไม่มีตัวตนที่ยากแก่การพิสูจน์” โดยในตอนหนึ่งได้เล่าถึงการทำพิธีทางไสยศาสตร์ ซึ่งจอมพลสฤษดิ์เองก็ได้เข้าร่วมพิธีด้วย

อย่างไรก็ตาม หลังสงครามสิ้นสุดลง โทรประจวบก็ได้ลาออกจากราชการไปอยู่ภาคใต้กับภรรยา ทว่าเมื่อจอมพลสฤษดิ์เริ่มขึ้นมามีบทบาทอำนาจหลังการปราบกบฏสองครั้งใน พ.ศ. 2492 และ 2494 ก็ได้เขียนจดหมายติดต่อโทรประจวบหลายครั้งเพื่อให้กลับมาร่วมงานกันอีก ภายหลังจาก พ.ศ. 2494 โทรประจวบจึงได้กลับมารับใช้จอมพลสฤษดิ์ในฐานะนายแพทย์ประจำตัวและนายทหารติดตามอีกครั้ง

บทบาททางการเมืองของจอมพลสฤษดิ์ในช่วงทศวรรษ 2490 โดดเด่นขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็น ‘ขวัญใจประชาชน’ โดยเฉพาะช่วงหลังการเลือกตั้งในต้นปี พ.ศ. 2500 ซึ่งทำยที่สุดนำไปสู่การเข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 เวลาประมาณ 20.00 น. โดยมีผู้กล่าวว่า วันและเวลาดังกล่าวได้รับการดูฤกษ์ยามโดยโทรประจวบ ซึ่งก็มีความเป็นไปได้อย่างยิ่ง เพราะจากคำบอกเล่าของพลโทวัลลภ โรจนวิสุทธิ เมื่อคราวการรัฐประหารในวันที่ 16 กันยายน ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างจอมพลสฤษดิ์กับโทรประจวบว่า “ก่อนเวลาลงมือทำรัฐประหารไม่กี่นาที จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในฐานะผู้บัญชาการทหารบกและผู้นำคณะทหารเข้าทำการโค่นล้มรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กล่าวแก่คณะนายทหารฝ่ายอำนาจการประจำตัวท่านว่า “ถ้าทำงานครั้งนี้ไม่สำเร็จ ให้อภัย. มึงไปกับกูสองคน นอกนั้นไม่ต้อง”

จากที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า ทั้งตัวโทรผู้ทำนายและคำทำนายจะมีความสำคัญทั้งกลไกการทำงานและเชิงการเป็นเครือข่ายเชื่อมต่อกลุ่มทางการเมืองรวมถึงเป็นการสร้างขวัญกำลังใจหรือเป็นหน่วยหนึ่งในการตัดสินใจทางการเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการทำรัฐประหาร อันเป็นสิ่งที่คุ้นเคยกันดีในสังคมการเมืองไทย

ท้ายที่สุด จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น พอจะนำไปสู่ข้อเสนอในการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์การเมืองไทยว่า ท่ามกลางการต่อสู้ทางการเมืองหลังการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2500 หากพิจารณาโดยกว้างว่าเป็นการขับเคลื่อนทางการเมืองระหว่างฝ่ายคณะราษฎรและฝ่ายกษัตริย์นิยม-อนุรักษนิยม สำหรับการเมืองวัฒนธรรม มุมมองทางโหราศาสตร์ ดูจะไม่แน่ชัดนักว่าประเด็นนี้เป็นโลกทัศน์ทางการเมืองที่คณะราษฎรให้ความสนใจหรือไม่ เพราะส่วนใหญ่เมื่อสังเกตกลไกหรือกลยุทธ์ในการต่อสู้ทางการเมืองวัฒนธรรมของฝ่ายคณะราษฎร ในงานศึกษาทางวิชาการไทย มักแสดงให้เห็นถึงฐานคิดการสู้ในเชิงสัญญาผ่านพื้นที่ รูปปั้น วัตถุต่าง ๆ บนฐานคิดความเป็นสมัยใหม่ ขณะที่ฝ่ายกษัตริย์นิยม-อนุรักษนิยมดูจะปรากฏความคิดเรื่องโหราศาสตร์อยู่ด้วยอย่างเด่นชัด แน่แน่นอนว่าเรามีสามารถพิสูจน์ในแง่อำนาจลี้ลับนี้ได้ แต่ในฐานะ ‘เครื่องมือ’ ทางการเมืองแล้วโหราศาสตร์เป็นทั้งกลยุทธ์ จิตวิทยา หรือหน่วยเชื่อมต่อเครือข่ายกลุ่มการเมืองของฝ่ายกษัตริย์นิยม-

อนุรักษ์นิยม และกลุ่มผู้นำทางทหาร แน่นอน ข้อเสนอ^{นี้}จึงสมควรได้รับการวิพากษ์วิจารณ์และโต้แย้ง เพราะจะได้นำไปสู่ความเข้าใจประวัติศาสตร์สังคมการเมืองไทยในเชิงการเมืองวัฒนธรรมไทยมากขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าโหราศาสตร์มีความสัมพันธ์ หรือเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมอย่างกว้างขวางในทุกมิติ ตั้งแต่การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ทั้งในชีวิตส่วนตัว และหน้าที่การงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าสังคมไทยยอมรับว่าโหราศาสตร์มีบทบาทต่อการเมืองไทยด้วยเช่นกัน

ความเชื่อโหราศาสตร์ต่อวิถีชีวิตของคนไทยในปัจจุบัน

สังคมไทยได้มีการนำเอาวิชาโหราศาสตร์มาใช้เป็นหลักในการวางพื้นฐานทางการปกครอง ตั้งแต่การดำเนินยุทธศาสตร์ยุทธวิธีทั้งด้านการเมืองการปกครอง ตั้งแต่การกำหนดชัยภูมิ ทำเลที่ตั้งเมือง ไปจนถึงการประกอบพระราชพิธีต่าง ๆ จนถึงการทำสงครามที่ปรากฏในหลักพิชัยสงคราม ตั้งแต่การจัดทัพรบศึก การกำหนดดุฤกษ์ยาม การทำนายนิมิตต่าง ๆ เช่น ยกเมฆ ดันเมฆ ทำนายฝัน เป็นต้น ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้เข้ามาพร้อมกับลัทธิพราหมณ์ของอินเดีย ซึ่งได้รับการยกย่องเป็นราชครูปุโรหิต ที่ปรึกษาแต่พระมหากษัตริย์ จนทำให้โหราศาสตร์กลายเป็นศาสตร์ของชนชั้นสูง ตั้งแต่ผู้ปกครองไปจนถึงระดับแม่ทัพนายกองในกองจัดแต่งทัพไปรบศึกต่าง ๆ โหราศาสตร์จึงเข้ามาแนบแน่นในสังคมไทยและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยอย่างยาวนาน จนทำให้โหราศาสตร์กลายเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญในสังคมไทยมาตลอดทุกยุคทุกสมัย ดังจะพบว่า มีการแต่งตั้งโหราฯ ดำรงตำแหน่งสำคัญอย่าง พระโหราธิบดี และมีการจัดตั้งกรมโหราฯ

จนเมื่อความรู้ทางวิทยาศาสตร์เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในช่วงรัชกาลที่ 4 ทำให้อิทธิพลและบทบาทของโหราศาสตร์ค่อย ๆ ลดบทบาท เพราะถูกแทนที่โดยองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์จนถึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง ในปี พ.ศ. 2475 ทำให้กรมโหราฯ ถูกยุบไปในที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม อิทธิพลและบทบาทของโหราศาสตร์ก็ยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทย และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองยิ่งทำให้สถานะและบทบาทของโหราศาสตร์เปลี่ยนไปมากขึ้น โหราศาสตร์ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แค่ชนชั้นสูง หรือชนชั้นปกครองเพียงอย่างเดียว เหมือนที่เคยเป็นในอดีตอีกต่อไป เมื่อโหราศาสตร์กลายเป็นความรู้ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้มากขึ้น

โหราศาสตร์ไทยจึงมีอิทธิพลในการดำเนินชีวิตของคนไทยตั้งแต่ชนชั้นปกครองจนถึงสามัญชนทั่วไป ตั้งแต่ใช้สำหรับการรบทัพจับศึก สร้างบ้านสร้างเมืองลงมาจนกระทั่งถึงกำหนดเวลาตัดผม ตัดเล็บ เรียกว่า “การให้ฤกษ์ - ยาม” ซึ่งจะต้องกระทำตามกฎเกณฑ์ของวิชาโหราศาสตร์ เพราะมีความเชื่อว่า กฎเกณฑ์เหล่านั้น

จะก่อให้เกิดผลดีและเป็นมงคลแก่ผู้กระทำกรณนั้น ๆ กล่าวได้ว่า ความไม่แน่ใจในชีวิต ความเป็นอยู่ของตนเอง ไม่มีความรู้สึกว่ามี ความมั่นคงในชีวิตและความเป็นอยู่หรือการกระทำดำเนินชีวิตใด ๆ ก็ตามที่ไม่ประสบความสำเร็จ ทำให้คนไทยบางคนคิดว่า มีทางที่จะช่วยกำลังใจและความรู้สึกนึกคิดหรือความเชื่อมั่นในตนเองได้โดยอาศัยวิชาโหราศาสตร์หรือ “การดูหมอ” เป็นทางออกและเป็นความหวังอย่างหนึ่ง อย่างน้อยก็ในแง่ของจิตวิทยา (ยอดธง ทับทิวไม้, 2534, หน้า 58 - 59) โหราศาสตร์กับสังคมไทยนั้นแยกจากกันไม่ออก ในสมัยโบราณ การดำเนินชีวิตของ

บุคคลหรือเหตุการณ์บ้านเมือง โหราศาสตร์จะนำมาใช้อย่างเข้มงวดกวดขัน โดยแสดงออกในรูปของ พิธีกรรม ความเชื่อ และวัฒนธรรมประเพณี ตั้งแต่การเกิด การมีคู่ครอง การทำบุญอายุ การตาย การทำศึกสงคราม การวางศิลาฤกษ์ฝังเสาหลักเมือง แต่ในปัจจุบัน มนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสุดที่จะพรรณนาได้ โหราศาสตร์อาจจะดูว่าไม่มีความจำเป็นเสียแล้วก็ได้ แต่ในความเป็นจริงเป็นเรื่องที่ผิดคาด ยิ่งโลกเจริญมากขึ้นเท่าใด วิถีชีวิตของมนุษย์ยิ่งสลับซับซ้อน มากขึ้นทวีคูณ มีปัญหา ความเครียดตาโหมมกระทบเข้ามานับไม่ถ้วน ที่พึ่งด้านโหราศาสตร์ยังเป็น ที่ต้องการมากขึ้น มีข้อสังเกตว่า ผู้ที่ใช้บริการตรวจดวงชะตาราศีจากโหราจารย์หรือหมอดูส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับปานกลาง การศึกษาระดับปริญญาตรี มากที่สุด เรื่องที่นิยมถามกันมากมี 4 เรื่อง ได้แก่ ความร่ำรวยถึงปัญหาครอบครัว การงาน การศึกษา และการเจ็บป่วย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังมีข้อสังเกตอีกว่า การที่หนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสารมีคอลัมน์ เกี่ยวกับโหราศาสตร์และข่าวการทำนายดวงเมืองหรือดวงบุคคลสำคัญได้รับความสนใจ มีการพูดถึง กันอย่างกว้างขวาง สะท้อนให้เห็นว่า การทำนายทายทักเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย กิจกรรมที่สำคัญ ต่อชีวิตของคนไทยล้วนเกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์ เช่น การหาฤกษ์แต่งงาน การกำหนดวันเปิดกิจการ ใหม่ หรือการตัดสินใจปัญหาสำคัญ เป็นต้น บุคคลหลากหลายอาชีพทุกระดับชั้น ทุกเพศทุกวัย จากชาวบ้านหาเช้ากินค่ำ ชนชั้นกลาง จนถึงผู้นำระดับประเทศ จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าโหราศาสตร์ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยปัจจุบัน โดยจะรู้สึกตัวหรือไม่ก็ตาม จะเชื่อหรือไม่ก็ตาม แม้เราจะไม่เชื่อ คนรอบข้างเราก็อาจจะเชื่อ หรืออาจกล่าวได้ว่า การทำนายทายทักเป็นปัจจัย ส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดพลวัตในสังคมไทย

สังคมไทยมีความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์และพระพุทธศาสนาผสมกลมกลืนกันมาช้านาน แม้ว่าในเบื้องต้น การศึกษาโหราศาสตร์และผู้มีความรู้ทางโหราศาสตร์จะอยู่ในแวดวงเจ้านายชั้นสูง ตลอดจนบรรดาข้าราชการหรือพระสงฆ์องค์เจ้าที่อยู่ใกล้ชิดราชสำนัก แต่ต่อมาก็ได้แพร่หลายมาสู่ สามัญชนชาวบ้านทั่วไปโดยผ่านทางพระสงฆ์องค์เจ้าและลูกหลานทายาทโหราเก่า ซึ่งที่พอจะเอ่ยถึงได้ ในยุคหลังใกล้เคียงกับยุคปัจจุบันนี้ เช่น อาจารย์เทพย์ สาริกบุตร เป็นต้น ในสมัยนี้ การศึกษาวิชา โหราศาสตร์เป็นไปอย่างแพร่หลายและกว้างขวาง ประกอบกับความรู้ทางวิชาการที่มีมากขึ้น ทำให้ การศึกษาและการพยากรณ์เป็นไปอย่างมีหลักการและมีความถูกต้องมากขึ้น จึงเป็นที่สนใจของ คนทั่วไป อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในประเด็นความเชื่อโหราศาสตร์กับภูแห่งกรรมของคนไทยใน ปัจจุบัน ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ แม้จะมีประโยชน์แก่ผู้ที่มีความศรัทธาก็จริง แต่ก็เป็นประโยชน์ ระดับหนึ่งเท่านั้น ยังมีประโยชน์ที่พระพุทธศาสนาพึงประสงค์ เพราะยังเป็นระดับโลกียวิสัย ประโยชน์ขั้นสูงในทางพระพุทธศาสนามีถึงขั้นปรมาตม คือ พระนิพพาน เมื่อก้าวถึงเรื่องกรรมและ การให้ผลของกรรม ซึ่งเป็นจุดที่โหราศาสตร์เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในแง่ที่จะสะท้อนให้ทราบถึงผลของ กรรมแต่ละคน ชาวพุทธไทยโดยทั่วไปในปัจจุบันก็ยังคงเชื่อเรื่องกรรมที่ว่า “ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว” แต่ก็ยังไม่ทราบว่าจะได้ผลดีหรือผลชั่วที่ไหน เวลาใด ในลักษณะอย่างไร จึงต้องอาศัยโหราศาสตร์พยากรณ์โดยอาศัยจุดกำเนิดคนกับการโคจรของดวงดาวบนท้องฟ้า มาเป็น เครื่องมือบ่งชี้ให้ทราบดาวศุภเคราะห์ จะบอกผลกรรมดี ดาวบาปเคราะห์ จะบอกผลกรรมชั่ว เมื่อ ทราบแล้วจะได้เตรียมตัวเตรียมใจให้ถูกต้องกับการที่จะเผชิญกับเหตุดีและเหตุร้าย และชาวพุทธยัง

ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งเกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์เกือบทุกเรื่อง ดังนั้น จึงมีผลให้ความเชื่อของชาวพุทธไทยในปัจจุบันเป็นไปในลักษณะที่เชื่อเรื่องโหราศาสตร์ แต่ไม่เน้นหนัก แต่จะเน้นหนักเรื่องกฎแห่งกรรมและบาปบุญคุณโทษ

อิทธิพลของโหราศาสตร์ต่อการตัดสินใจและการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง

โหราศาสตร์เป็นวิชาหนึ่งที่มีบทบาทและมีอิทธิพลต่อกระบวนการคิดตัดสินใจทางการเมืองเนื่องจาก

1. โหราศาสตร์มีส่วนสำคัญการทำความเข้าใจอุปนิสัยและศักยภาพของทั้งตนเองและผู้อื่น ช่วยในการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของตนเองและผู้อื่นอันจะส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองต่าง ๆ

2. อีกทั้งโหราศาสตร์ยังมีบทบาทสำคัญในการคาดการณ์ (ทำนายอนาคต) อันเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการประเมินสถานการณ์และคาดการณ์สถานการณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ

ในปัจจุบันขณะที่ผู้คนมุ่งแสวงหาวัตถุทรัพย์สินเงินทองมากขึ้น และค่อย ๆ เห็นห่างจากศาสนามากขึ้น ความเชื่อทางโหราศาสตร์ จึงเป็นสื่อกลางที่เชื่อมโยงและชี้้นำให้เห็นถึงเรื่องกฎแห่งกรรมและผลของกรรม โดยผ่านระบบดวงดาวและเวลาเกิดตามหลักวิชาโหราศาสตร์ จนนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างมีสติ มีเหตุมีผลเป็นที่เข้าใจ จนได้รับการยอมรับทั่วไป

พื้นฐานความเชื่อทางโหราศาสตร์ในสังคมไทยเป็นความเชื่อ เรื่อง “พรหมลิขิต” อันมีที่มาจากเป็นแนวความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งความจริงแล้วโหราศาสตร์ไม่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาเลย เพียงแต่โหราศาสตร์อินเดีย อันเป็นต้นสายของโหราศาสตร์ไทยนั้น เป็นส่วนหนึ่งของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ผู้คนในสังคมไทยจึงมักจะผูกโหราศาสตร์เข้ากับพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้บทบาทของโหราศาสตร์ที่มีต่อการเมืองและสังคมไทยในปัจจุบันมิเพียงสืบทอดชุดความรู้ ความเชื่อทางโหราศาสตร์ในอดีตเพียงแค่นั้น

แต่ความเชื่อทางด้านโหราศาสตร์ได้ถูกพัฒนาสู่ชุดความเชื่อพิธีกรรมต่าง ๆ ออกไปมากมาย ไม่เพียงแต่พิธีกรรมตั้งแต่เกิดจนตายเท่านั้น จะพบว่า บทบาทของนักโหราศาสตร์ตั้งแต่หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนไปจากบทบาทหน้าที่ในการกำหนดหรือให้ฤกษ์ยามเพื่อประกอบกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ตั้งแต่พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับแรก ไปจนถึงฤกษ์การทำรัฐประหารแต่ละครั้ง หรือการเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่าง ๆ ซึ่งมักจะได้รับคำอธิบายเพิ่มเติมในแง่มุมของบุญบารมี โชคชะตาลิขิต พรหมลิขิตเพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมือง

แต่ชุดความเชื่อทางโหราศาสตร์ในปัจจุบันถูกพัฒนาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันมากขึ้น ตั้งแต่สี่ประจักษ์วัน หมายเลขโทรศัพท์ แม้แต่โต๊ะทำงาน เป็นต้น ภายใต้คำอธิบายในเรื่อง “เวรกรรม” หรือกฎแห่งกรรม อันนำไปสู่ความเชื่อเรื่อง “แก้กรรม” “สะเดาะเคราะห์” “ต่อชะตา” ทำให้บทบาทของนักโหราศาสตร์และองค์ความรู้ทางโหราศาสตร์ในปัจจุบันค่อยพัฒนาออกไป

จากยุคสมัยที่เน้นเพียงแค่การทำนายโชคชะตา หากชะตาชีวิต ให้ฤกษ์ยามต่าง ๆ สู่อำนาจให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษา ดังจะเห็นได้ว่า นักโหราจารย์หลายท่านได้เป็นที่ปรึกษาให้แก่กษัตริย์เมืองทุกยุคทุกสมัย แม้แต่ในรัฐบาลปัจจุบันได้แต่งตั้งชินแสภาณุวัฒน์” นายภาณุวัฒน์ พันธุ์วิชาติกุล เป็นที่ปรึกษาประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ดังนั้นบทบาทของโหราศาสตร์ต่อการเมืองและสังคมไทยใน

ปัจจุบัน จึงค่อย ๆ พัฒนาเปลี่ยนไปไม่เพียงแต่การให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษา หรือหาฤกษ์ยามาที่สู่ การให้คำแนะนำ แก่กรรม มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. ในการศึกษาอิทธิพลของโหราศาสตร์ในสังคมและการเมืองไทยนั้น โดยมากยังขาด การศึกษาในเชิงลึก หลาย ๆ มิติไม่เพียงด้านการเมือง แต่ประเด็นด้านเศรษฐกิจก็เป็นมิติหนึ่ง ที่ น่าสนใจและได้รับความสนใจแพร่หลายในต่างประเทศ

2. การศึกษาอิทธิพลและบทบาทของโหราศาสตร์ในสังคมไทย ยังประสบปัญหาในด้าน ความรับรู้ที่มีต่อโหราศาสตร์ เนื่องจากโหราศาสตร์ถูกตีตราว่าเป็นเหมือนความเชื่อที่มลายทำให้ยัง ขาดการศึกษาในลักษณะเชิงวิชาการอยู่มาก

บทสรุป

กำเนิดและพัฒนาของการศึกษาทางโหราศาสตร์เกิดจากการที่มนุษย์สังเกตธรรมชาติ และ ใช้ประโยชน์จากการเข้าใจธรรมชาติ เพื่อพยากรณ์ฤดูกาลเพาะปลูก หรือการเดินทาง จนในเวลา ต่อมา โหราศาสตร์พัฒนาชุดความรู้จากการเฝ้าสังเกตธรรมชาติและมนุษย์จนสามารถใช้ในการ พยากรณ์ตั้งแต่ปรากฏการณ์ธรรมชาติจนถึงตัวบุคคล ด้วยเหตุนี้แนวคิดที่อยู่เบื้องโหราศาสตร์ จึงเกิดจากการเฝ้าสังเกตธรรมชาติ จนในภายหลังได้ถูกนำไปผสมผสานกับศาสนาและความเชื่อ เช่น พราหมณ์ - ฮินดู หรือแม้แต่พุทธศาสนา เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้โหราศาสตร์จึงมีอิทธิพลตั้งแต่วิถีชีวิตของผู้คนในสังคม ตลอดจนการตัดสินใจ ทางการเมือง ทำให้บทบาทขององค์ความรู้ทางโหราศาสตร์ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงจากยุคสมัยโบราณที่ การศึกษาทางโหราศาสตร์เป็นองค์ความรู้สำคัญของชนชั้นปกครอง ทั้งขุนนาง และพระมหากษัตริย์ จนหลังการเปลี่ยนการครองในปี พ.ศ. 2475 อิทธิพลขององค์ความรู้ทางโหราศาสตร์จึงค่อย ๆ ตกทอดสู่ทุกชนชั้นในสังคม ดังจะเห็นว่า โหราศาสตร์ปรากฏอยู่ทั่วไปในสังคม ตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่ ตื่นนอนจนถึงเข้านอน

ในมุมมองของนักโหราศาสตร์ อิทธิพลและบทบาทของนักโหราศาสตร์ค่อย ๆ เปลี่ยนไปพร้อม กับบทบาทหน้าที่ที่เปลี่ยนไป นับแต่อดีตโหราจารย์ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา บุโรหิต แก่พระมหากษัตริย์ หรือขุนนางชนชั้นปกครอง โดยให้คำแนะนำตั้งแต่ฤกษ์ยามต่าง ๆ และการประกอบพิธีกรรมทาง ศาสนา โหราจารย์ในสมัยโบราณจึงมีบทบาทตั้งแต่การเสนอแนะคำแนะนำ ประกอบการตัดสินใจต่าง ๆ ด้านการเมืองการปกครอง ตลอดจนการสร้างความปลอดภัยให้กับผู้ปกครองผ่านการประกอบ พิธีกรรม เช่น การขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือการเสี่ยงทายโดยบนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น

แม้ในปัจจุบันนักโหราศาสตร์ก็ยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะของที่ปรึกษาทั้ง ที่ปรึกษา ส่วนตัว และการทำหน้าที่ให้คำปรึกษาประกอบการตัดสินใจ แต่ได้ขยายบทบาทของโหราศาสตร์จาก ในอดีตที่จำกัดในหมู่ชนชั้นปกครองลงมาสู่สามัญชน ขณะเดียวกันบทบาทการสร้างความปลอดภัย ทางการเมืองของโหราศาสตร์ก็ยังคงอยู่ แต่การสร้างความปลอดภัยโดยนักโหราศาสตร์ สมัยใหม่ ดำเนินไปในลักษณะที่มีหลักวิชาการมากขึ้น อีกทั้งยังได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับคำอธิบายเรื่อง กฎแห่งกรรม และยังให้ข้อเสนอแนะในลักษณะของการเสริมสร้างกำลังใจ ความเชื่อมั่นในการ

ตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ซึ่งทำให้โหราศาสตร์ยังคงมีบทบาทและมีอิทธิพลอยู่มากทั้งในด้านการเมืองและสังคมไทย

บรรณานุกรม

- กฤษณ์ สีวะรา. (2514). *แต่ หมอจวบ - เพื่อนรัก - เพื่อนตาย*. ใน อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พ.อ. (พิเศษ) ประจวบ วัชรปาณ, 19 พฤศจิกายน 2514.
- ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2534). *โหราศาสตร์กับการตัดสินใจในทางการเมืองของไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2552). *หนึ่งศตวรรษ : รัฐธรรมนูญและรัฐประหารกับการเมืองสยามประเทศไทย จากกบฏ ร.ศ. 130 ถึงรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 หรือประชาธิปไตยกับอำมาตยาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ชาติรี ประภิตนันทการ. (2552). *ศิลปะ - สถาปัตยกรรมคณะราษฎร สัญลักษณ์ทางการเมืองในเชิงอุดมการณ์*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ชัยวัฒน์ ตรีวิทยา. (2561). *บทสัมภาษณ์ พรทิพย์ สาริกบุตร “ปากคำประวัติศาสตร์”: ตามโครงการของมูลนิธิ 14 ตุลา ในการรวบรวมปากคำของคนที่อยู่ในเหตุการณ์ฯ*. ม.ป.ท.
- ชุมพล เลิศรัฐการ. (ม.ป.ป.). *โหราศาสตร์กับการเมืองไทยสู่ศตวรรษที่ 21. รวมบทความทางวิชาการ 50 ปี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2492 - 2542)*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ซิเชโร (นามแฝง). (2534). *โหราศาสตร์ไทย วิทยาการแห่งความอัปยศ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ผู้จัดการ.
- ณัฐพล ใจจริง. (2556). *โหรกับการโต้วาที 2475: แฉล้มเลียมเพ็ชรรัตน์ กับ “76 เทพการเมือง. ใน ขอฟันฟันในฝันอันเหลือเชื่อ ความเคลื่อนไหวของขบวนการปฏิรูปกษัตริย์สยาม (พ.ศ. 2475 - 2500)*. นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน.
- ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 29 ฉบับที่ 8 (มิ.ย. 2551) หน้า 102 - 115.
- เทพย์ สาริกบุตร. (2511). *โหราศาสตร์ปริทรรศน์ (ภาค 2 ครหวินิจฉัย)*. กรุงเทพฯ: โอเดียนการพิมพ์.
- เทพย์ สาริกบุตร. (2513). *โหราศาสตร์ปริทรรศน์ (จันทรวินิฉัย ฉบับมาตรฐาน)*. กรุงเทพฯ: อุตสาหกรรมการพิมพ์.
- เทพย์ สาริกบุตร. (2515). *โหราศาสตร์ปริทรรศน์ (ภาค 4 ภววินิฉัย)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เฟื่องอักษร.
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2552). *การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- อรรถศักดิ์ เพชรสอนันต์. (2560). *2475 และ 1 ปีหลังปฏิวัติ. ใน ปฏิวัติ 2475*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- อรรถศักดิ์ เพชรสอนันต์. (2548). *10 ธันวาคม วันพระราชทานรัฐธรรมนูญหรือวันรัฐธรรมนูญ. ใน ธรรมศาสตร์และการเมืองเรื่องพื้นที่*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2549). แนวความคิดชาติบ้านเมือง: กำเนิด พัฒนาการ และอำนาจการเมือง. ใน *วารสารธรรมศาสตร์* 27(2).
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2536). “ลัทธิพิธีเจ้าแม่กวนอิม” ใน *ศิลปวัฒนธรรม* 15(10).
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2536). “ลัทธิพิธีเสด็จพ่อ ร.5” *ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ*.
- บัทสัน, เบนจามิน เอ. (2547). *อวสานสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในสยาม (The End of the Absolute Monarchy in Siam)*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- บุญนาค ทองเนียม และเอื้อน มนเทียรทอง. (2526). *คัมภีร์สุริยาตรศิวาคม*. กรุงเทพฯ: ดวงดีการพิมพ์.
- ประยูร พลอารีย์. (ม.ป.ป.). *อารัมภบทโหราศาสตร์ บทเรียนวิชาโหราศาสตร์ ตอนที่ 1*. กรุงเทพฯ: โรงเรียนโหราศาสตร์.
- เปลว สีเงิน. (4 สิงหาคม 2558). *ท่องโลก 'มิติหลังตาย' กันดีกว่า*. ใน ไทยโพสต์. เข้าถึงข้อมูลเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2561.
- พรปิยะ ขวัญบุญจันทร์. (2537). *ลัทธิพิธีเจ้าแม่กวนอิม: ระบบความเชื่อของชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ กรณีศึกษา ตำหนักเจ้าแม่กวนอิม โชคชัยสี่ กทม., สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต (มานุษยวิทยา) คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- ภุรี พูวงศ์เจริญ. (2557). *พระราชพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญ: นัยยะแห่งการเมือง สัญญาแห่งอำนาจ*. *ศิลปวัฒนธรรม* 36(2).
- ยอดธง ทับทิวไม้. (2543). *โหราศาสตร์ไทย วิทยาการแห่งความอัปยศ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- ยอดธง ทับทิวไม้. (ม.ป.ป.). *โหราศาสตร์ เศรษฐกิจและการเมือง*. กรุงเทพฯ: เดลฟี.
- วิชัย ประสงค์. (2505). *แผ่นดินสมเด็จพระปกเกล้าฯ พระนครศรีอยุธยา: ผดุงชาติ*.
- วิชัย ประสงค์. (2557). *ปฏิวัติรัฐประหารและกบฏจลาจลในสมัยประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย*. อ่างใน สุชิน ตันติกุล, รัฐประหาร พ.ศ. 2490. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วัลลภ โรจนวิสุทธิ. (2514). *แต่ พันเอกประจวบ วัชรปาดน เพื่อนตาย*. ใน *อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พ.อ. (พิเศษ) ประจวบ วัชรปาดน, 19 พฤศจิกายน 2514*.
- ศรินธร รัตน์เจริญจร. (2538). *ลัทธิพิธีเสด็จพ่อ ร.5: ระบบความเชื่อของชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ กรณีศึกษา ลานพระบรมรูปทรงม้า เขตดุสิต กรุงเทพฯ. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต (มานุษยวิทยา) ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- สิกขา สองคำชุม (บรรณาธิการ). (2562). *พระจอมเกล้าฯ พยากรณ์: ความย้อนแย้งของ “ดาราศาสตร์” กับ “โหราศาสตร์” ในสังคมไทยสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: อิลลูมิเนชั่น อิดิชั่นส์.
- สิงห์โต สุริยาอารักษ์. (2511). *แนะนำการศึกษาวิชาโหราศาสตร์ไทยเบื้องต้น ผูกดวงชาตาพยากรณ์*. กรุงเทพฯ: สุขสะอาด.
- สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. (2547). *ประวัติศาสตร์วันชาติไทยจาก 24 มิถุนายน ถึง 5 ธันวาคม*. ใน *ฟ้าเดียวกัน* 2(2).

- ส.สีมา. (2561). อาจารย์แพทย์ สารีกบุตร “ผู้ทำนาย 14 ตุลาคมหาวิโยค และสมัคร จะได้เป็น นายกรัฐมนตรี”. ม.ป.ป.
- อาจศึก ดวงสว่าง. (2507). *ประวัติและผลงานของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ คณะรัฐมนตรี* พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์. วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2507. โรงพิมพ์ทำเนียบนายกรัฐมนตรี.
- Anthony Philip Stone. (1981). *Hindu Astrology; Myth, Symbols and Realities*. India Select Book.
- Arroyo, Stephen. (1975). *Astrology, Psychology and the Four Elements*. USA. CRC Publications.
- Cornelius, Geoffrey, Hyde, Maggie and Webster. (1995). *Chris: Astrology for Beginners; Icon Books*.
- Kevin Heng Ser Guan. (2001). *The Mathematics of Astrology Does House Division Make Sense?*, National University of Singapore.
- Peter Whitfield. (2001). *Astrology a history*. The British Library.
- Robert Hand. (1996). *The History of Astrology - Another View*.
- Sandra Shulman. (1976). *The Encyclopedia of Astrology*, Published by The Hamlyn Publishing Group Limited London.